

संस्कृत-संशोधन-संस्तु ग्रन्थमाला - १०५

पाञ्चरात्रागमग्रन्थानां
विवरणात्मिकासूचनी

संस्कृत-संशोधन-संस्तु

मेलुकोटे (यादवाद्रिः) - ५७१ ४३१

२०१५

पाञ्चरात्रागमग्रन्थानां विवरणात्मिका सूचनी

संस्कृत-संशोधन-संसत्
मेलुकोटे (यादवाद्रिः) - ५७१ ४३१

प्रधानसम्पादकः

एस. कुमारः, एम्.ए. (संस्कृत), एम्.काम्.

निर्देशकः तथा कुलसचिवः

संस्कृत-संशोधन-संसत्, मेलुकोटे

प्रकाशनम्

संस्कृत-संशोधन-संसत्

मेलुकोटे (यादवाद्रिः) - ५७१ ४३१

© सर्वेऽधिकाराः संस्कृतसंशोधनसंसदायताः

प्रथमसंस्करणम् - २०१५

प्रतयः - १७५

मूल्यम् - ₹ २५०-००

अक्षरसंयोजनम् - मुद्रणञ्च

संस्कृत-संशोधन-संसत्

मेलुकोटे (यादवाद्रिः) - ५७१ ४३१

कर्नाटक

Academy of Sanskrit Research series - 105

DESCRIPTIVE CATALOGUE of PĀÑCARĀTRĀGAMA

Academy of Sanskrit Research

MELKOTE - 571 431

2015

DESCRIPTIVE CATALOGUE of

PĀÑCARĀTRĀGAMA

Academy of Sanskrit Research

Melkote - 571 431

Chief Editor

S. Kumara M.A.(San) M.Com.

Director & Registrar

Academy of Sanskrit Research

Melkote - 571 431

Pages: 140+XVI= 156

Publisher

Academy of Sanskrit Research

Melkote - 571 431

ISBN : 978-93-80900-27-8

© With the publishers

Copies : 175

PRICE : ₹ 250-00

Typeset & Printed at :

Academy of Sanskrit Research

Melkote - 571 431

Karnataka

सम्पादनमण्डली

प्रधानसम्पादकः

एस. कुमारः एम्.ए. (संस्कृत), एम्.काम्.

निर्देशकः तथा कुलसचिवः

संस्कृत-संशोधन-संसत्, मेलुकोटे

सम्पादकाः

डा. प्रो. चक्रवर्ती रङ्गनाथः

तिरुपति

विद्वान् एस. नारायणः, एम्.ए. (संस्कृत) एम्.ए. (कन्नड)

अलङ्कारविद्वान्, विशिष्टाद्वैतवेदान्ताचार्य, राष्ट्रभाषाविशारदः

संशोधनाधिकारी (निवृत्तः) संस्कृत-संशोधन-संसत् मेलुकोटे

विद्वान् एस. कृष्णन्, एम्.ए. (संस्कृत),

विशिष्टाद्वैतवेदान्ताचार्य

संशोधनाधिकारी, संस्कृत-संशोधन-संसत् मेलुकोटे

सहायक संशोधकः

विद्वान् एस. श्रीनिवासन्, एम्.ए. (संस्कृत),

तान्त्रिकसहायकाः

श्री जवरेगौडः

श्रीमती एम्.एन्. सरस्वती

श्री के. एस. बेट्टस्वामिगौडः

श्री वि. महेशगौडः

Editorial Board

Chief Editor

S. Kumara M.A. (San), M.Com.,

Director & Registrar

Academy of Sanskrit Research, Melkote

Editors & Compilers

Dr. Prof. Chakravarthy Ranganathan

Tirupati

Vidwan S. Narayana M.A. (San) M.A. (Kan)

Alankāra Vidvān, Viśiṣṭādvaitavedāntācārya, R.B.V.

Research Officer (Rtd.)

Vidwan S. Krishnan M.A. (San)

Viśiṣṭādvaitavedāntācārya,

Research Officer, Academy of Sanskrit Research, Melkote

Research-Assistant

Vidwan K. Srinivasan M.A. (San)

Technical Assistants:

Sri Javare Gowda

Smt. M.N. Saraswathy

Sri K.S. Bettaswamy Gowda

Sri V. Mahesh Gowda

Preface

The Academy of Sanskrit Research at Melukote has been engaged in research and publication activity since 1977. In the process it has published more than 132 works. It was a long standing wish of Śrī Rāmānujācārya, the propounder of Viśiṣṭādvaita philosophy, that a complete and precise work of Pāñcarātrāgama be published in Sanskrit. Agamas refer to the body of scriptures that detail the framework of a fellowship, the manner of worship therein, customs for festivals and methods for initiations etc.

To fulfill the wish of his holiness Śrī Rāmānujācārya, the Academy set out to work and publish a **Descriptive Catalogue of Pāñcarātrāgama** of published and unpublished works of Pāñcarātrāgama. The outcome of this great effort of our Academy is the work titled "Pancaratrāgama-granthanam Vivaranatmika Suci" in Sanskrit.

There are three major references for this monumental work. The first one is 'Panorama of Pāñcarātra' literature edited and translated by Vidwan K.K.A. Venkatachar, HoE & Co., Madras in 1967, A Descriptive Bibliography of the printed text of the Pāñcaratra Āgama in English by H. Daniel Smith, Oriental Institute, Baroda in 1975, the Catalogue of Pāñcaratra Samhita पाञ्चरात्रसंहितासूचि: (Eng-Skt), Edited by Sadhu Parama Purushdas and Sadhu Shrutiprakashdas, published by Swaminarayana Aksharpathi Shalibany, Ahmādābad in 2002.

In this unique publication of Pāñcaratra, we have translated and given complete explanations of the 104 Pāñcarātrāgama texts.

Also, the work is classified chapterwise and has the details of each and every Samhitā.

The Buddha, Jaina, Śākta and Vaiṣṇava sampradayas are all based on Āgama tradition. Āgamic literature is also known as Tantric literature. The Buddha and Jaina Āgamas are called Non-Vedic Āgamas. The Vedic Āgamas include the Śaiva, Śākta, Gāṇapatya and the Vaiṣṇava Āgamas. These Āgamas should be considered Vedic since they do mention Vedic mantras and Vedic deities such as Viṣṇu, Nārāyaṇa and Rudra.

Among the Vedic Āgamas, the Vaishnava Āgama is divided into two parts. Vaikhānasa Āgama and Pāñcarātra Āgama. The Vaikhānasa Āgamas are predominantly in Vedic mantra forms. Significant priority is given to yajnas and mantras while performing the rites and rituals.

In the temples of Śrīrangam, Melkote (Thirunarayanapuram) and Viṣṇukāñchi, the rituals are as per Pāñcarātra tradition and in the temple of Tirupati the rituals are as per the Vaikhānasa Āgama. Though the rituals are different in different temples, both the traditions are respected with equal reverence and faith. Both these sampradayas are also known as the Bhāgavata and Sātvatasampradāya.

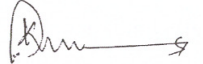
The task of publishing such an important and comprehensive Āgama in its complete form was indeed a challenging one. And we could not have achieved this monumental task without the valuable contributions and sincere work of Dr. Prof. Chakravarthi Ranganathan, Tirupati.

This work was possible because of the encouragement and support of the Management of the Academy and State Government of Karnataka. also, we are thankful for the efforts of the scholars of the Academy of Sanskrit Research i.e., Vid. S. Narayana, Vid S. Krishnan, Sri K. Srinivasan and others, DTP operators, Printing team, and also Art designer and the binders of the book who were involved in every process of this work.

We look forward to enterprising years ahead as we have several good and rare publications to be brought out in the year of millennium celebration of our Humanitarian Ācārya par excellence Bhagavad Rāmānujācārya in 2017.

Place : Melkote

Date : 28-01-2015

(S. Kumara)

Director & Registrar (Admin.)
Academy of Sanskrit Research
Melkote

भूमिका

वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् इति भगवता गीताचार्येण भगवद्गीतायाः पञ्चदशाध्याये स्वयमेव सकलवेदवेद्योऽहम् इति प्रतिपादितत्वात् वेदवेद्यं श्रियःपतिं ये ग्रन्थाः निरूपयन्ति ते सर्वेऽपि वैदिकाः एवेति निश्चेतुं प्रभवामः । अस्माकं भारतीयसंस्कृतेः मूलस्तम्भभूताः भवन्ति वेदाः एव । इयं वेदविद्या एव सर्वविद्याजननी भवति । वेदाच्छास्त्रं परं नास्तीति भणितरपि स्मरणार्हा । एतादृशस्य वेदस्य उपबृंहकतया बहवः ग्रन्थाः प्रादुरभूवन् । विशेषतः शिक्षा व्याकरणं छन्दः निरुक्तं ज्यौतिषं तथा । कल्पश्चेति षडङ्गानि वेदस्याहुर्मनीषिणः ॥ इति षडङ्गानामुद्गमः । ततश्च स्मृतीतिहासपुराणागमाः । अत एवोच्यते छान्दोग्ये भूमविद्याप्रसङ्गे नारदसनत्कुमारसंवादप्रकरणे ऋग्वेदं भगवोऽध्येमि, यजुर्वेदं, सामवेदमाथर्वणं चतुर्थमितिहासपुराणं पञ्चमं वेदानां वेदं वाकोवाक्यमेकायनम् इत्यादिना । अत्र निगमपरम्परायाः समानरूपेणैव विकसितायाः आगमपरम्परायाः प्रस्तावः कृतो विद्यते । भारतीयसंस्कृतेः अमूल्यनिधिरूपेण आगमपरम्परा विद्योतते एव । भगवत्स्वरूपरूप-गुणवैभवप्रतिपादने आगमाः अग्रेसरास्सन्तीत्यत्र नास्ति संशीतिलेशः । अस्य आगमशास्त्रस्य गाम्भीर्यं सूक्ष्मत्वं दुर्बोधत्वञ्च न कस्माच्चिदपि संस्कृतज्ञात् तिरोहितम् । इदमेव आगमशास्त्रम् उपासनाकाण्डम् इत्यपि व्यवहियते । सर्वासु श्रुतिषु कर्मोपासनाब्रह्मभेदेन समुपलब्धेषु त्रिषु काण्डेषु उपासनाकाण्डम् एकतमम् ।

आगमशब्दार्थः

अयमागमशब्दः आ,ग,म इति त्रिभिरक्षरैर्निष्पन्नः । आगच्छन्ति बुद्धिम् आरोहन्ति यस्माद् अभ्युदय-निःश्रेयसोपायाः स आगमः इत्यागमशब्दस्य व्युत्पत्तिः भवितुमर्हति । अस्यार्थः जीवनस्य अभ्युदयार्थं कल्याणार्थञ्च सूचिता उपायाः येन शास्त्रेण ज्ञायन्ते तदागमशास्त्रमिति । अत्र हि पूर्वोत्तरमीमांसाविषयप्रतिपादनं विद्यते । अपि च वाराहीतन्त्रे आगमस्वरूपम् एवं प्रतिपाद्यते ।

सृष्टिश्च प्रलयश्चैव देवतानां यथार्चनम् ।
साधनं चैव सर्वेषां पुरश्चरणमेव च ॥
षट्कर्मसाधनं चैव ध्यानयोगश्चतुर्विधा ।
सप्तभिर्लक्षणैर्युक्तमागमं तद् विदुर्बुधाः ॥ इति ।

आगमवैशिष्ट्यम्

आगमवैशिष्ट्यम् - आगमस्य वैदिकावैदिकभेदेन प्रकारद्वयम् । बौद्धाद्यागमा अवैदिकाः, वेदाः इतिहासपुराणानि तन्त्रञ्च वैदिकागमाः । पुनरपि वैदिकागमानां शैवागमः, शाक्तागमः तथा च वैष्णवागमः इति भेदत्रयम् । शैवागमोऽपि चतुर्विधः - कापालिकः, कालमुखः, पाशुपतः, शैवश्चेति । तथैव वैष्णवागमः - वैखानसः, पाञ्चरात्रभेदेन द्विधा ।

पाञ्चरात्रशब्दनिर्वचनम्

वैदिकागमेषु पाञ्चरात्रागमस्य महदस्ति वैशिष्ट्यम् । तदिदमेकायनश्रुतिमूलकं शास्त्रं पाञ्चरात्रमिति महतां व्यवहारः । पाञ्चरात्रशब्दनिर्वचने मतभेदः महान् वरीवर्ति । भाषाविज्ञानदृष्ट्या, निरुक्तकारदृष्ट्या, व्याकरणदृष्ट्या वा परिशील्यमाने मतभेदोऽयं स्पष्टतया ज्ञायते । महान्तः आधुनिकाः अनुसन्धातारः अस्मिन् विषये बहुपरिश्रममकुर्वन् । परन्तु संहितासु यानि निर्वचनानि लभ्यन्ते तान्येवास्माकं प्रमाणभूतानीति पाञ्चरात्रागमविदामाशयः एव शिरोधार्यः । तत्र बह्व्यः संहिताः पाञ्चरात्रागमशब्दनिर्वचने अग्रेसरास्सन्ति ।

विहगेन्द्रसंहितायां प्रथमपटले - पृ. ७

आदौ कृतयुगे प्राप्ते केशवेन प्रसादिता ।
अनन्तो गरुडश्चैव विष्वक्सेनः कपालभृत् ॥
ब्रह्मा इत्येव पञ्चैते शृण्वन्ति पृथगीरितम् ।
अनन्तं प्रथमे रात्रौ गरुडश्च द्वितीयके ॥
तृतीयरात्रे सेनेशः चतुर्थे वेधसाश्रितम् ।
रुद्रः पञ्चमरात्रे च श्रद्धाशास्त्रं पृथक् पृथक् ॥ इति ।

श्रीप्रश्नसंहितायाम् २/४०

रात्रिरज्ञानमित्युक्तं पञ्चेत्यज्ञाननाशकम् ।
तच्छास्त्रं पाञ्चरात्रं स्यादन्वर्थस्यानुरोधतः ॥

पुरुषोत्तमसंहितायां १/४

भगवद्भक्तिरेव स्यात् भक्तानां मुक्तिकारणम् ।
तद्भक्तिबोधकं शास्त्रं पाञ्चरात्रागमं स्मृतम् ॥ इति ।

ईश्वरसंहितायां २१/५१८-१९, ५३२-३३

सुदर्शनाद्याः हेतीशाः पञ्चब्रह्मार्थरूपतः ।
समुत्पन्नाः क्षितितले पौण्ड्रवर्धस्थलादिषु ॥

पञ्चायुधांशास्ते पञ्च शाण्डिल्यश्चौपगायनः ।
मौञ्जायनः कौशिकश्च भारद्वाजश्च योगिनः ॥
पञ्चापि पृथगेकैकदिवारात्रं जगत्प्रभुः
अध्यापयामास यतः ततस्तन्मुनिपुङ्गवाः ॥ इति ।

अहिर्बुध्न्यसंहितायाम् -

तत्परव्यूहविभवस्वभावादिनिरूपणम् ।
पाञ्चरात्राह्वयं तन्त्रं मोक्षैकफललक्षणम् ॥ इति ।

श्रीमन्नारायणस्य अवतारवैभवप्रतिपादकं मोक्षदायकं शास्त्रमेव पाञ्चरात्रमिति
कथ्यते । भगवता बादरायणेन श्रीमन्महाभारते -

एवमेकं सांख्ययोगं वेदारण्यकमेव च ।
परस्परान्तरान्येतानि पञ्चरात्रं तु कथ्यते ॥ इति ।

चत्वारि शास्त्राणि संभूयैकमिति पञ्चविधज्ञानसमाहारात् पञ्चरात्रमिति संज्ञा विधत्ता ।

पाञ्चरात्रागमवैशिष्ट्यम् -

कमप्याद्यं गुरुं वन्दे कमलागृहमेधिनम् ।

प्रवक्ता च्छन्दसां वक्ता पञ्चरात्रस्य यः स्वयम् ॥ इति कवितार्किकसिंहाः
भगवतः मुखारविन्दात् विनिःसृतमेव शास्त्रं पञ्चरात्रमिति अवोचन् ।

पाञ्चरात्रस्य कृत्स्नस्य वक्ता नारायणः स्वयम् इति कृष्णद्वैपायनवचनमपि
द्योतयति शास्त्रस्यास्य महिमानम् । किं बहुना - यदि संहिताः परिशीलयामः तर्हि स्वयं
भगवतैव शास्त्रस्यास्य महिमा वर्णितोऽस्ति इति विज्ञातुं शक्नुमः । अनिरुद्धसंहितायाः
द्वितीये अध्याये ऋषीणां संशयापनोदनार्थं भृगुः वदति -

पाञ्चरात्रं महाज्ञानं नारायणसमीरितम् ।
पञ्चरात्रात्परं शास्त्रं न भूतो न भविष्यति ॥ २ ॥

आदित्यानां यथा विष्णुरूद्राणां शङ्करो यथा ।

वेदानां सामवेदस्तु नराणां च नराधिपः ॥

शास्त्रेष्वपि च सर्वेषु पञ्चरात्रं तथा भवेत् ।

यथा हि सर्वदेवानां वरिष्ठो विष्णुरव्ययः ॥

तथा सर्वेषु शास्त्रेषु पञ्चरात्रं वरिष्ठकम् ।

श्रुतिमूलमिदं तन्त्रं प्रमाणं कल्पसूत्रवत् ॥

पञ्चरात्रं विशेषेण विष्णुना भाषितं यथा ।

अतः प्रमाणं लोकेऽस्मिन् धर्मशास्त्रेषु सर्वशः ॥ इति ।

एवमेव प्रथमे अध्याये - भगवान् भृगुमुद्दिश्य स्वयं वदति -

पञ्चरात्रोक्तमार्गेण भुक्तिर्मुक्तिश्च जायते ।

पञ्चरात्रादृते विप्र मुक्तिमार्गो न विद्यते ॥ ३२ ॥

पञ्चरात्रं मया प्रोक्तं लोकानां हितकाम्यया ॥ ३४ ॥

प्रणवं पञ्चसम्भूतं पञ्चरात्रमिति स्मृतम् ।

पञ्चत्वाज्जायते जन्तोः पञ्चरात्रमिति स्मृतम् ॥ ३९ ॥

पञ्चरात्रप्रकारेण येऽर्चयिष्यन्ति मानवाः ।

नारायणं जगन्नाथं ते यान्ति परमां गतिम् ॥ ४० ॥

पञ्चरात्रमिदं शास्त्रं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।

मच्छासनमिदं शास्त्रमिदं गृहीष्व सादरम् ॥ ४१ ॥ इति ।

कण्वसंहितायाम् - चतुर्थे अध्याये - स्वयं भगवान् ऋषीनुद्दिश्य वदति -

रात्रं तु ज्ञानवचनं ज्ञानं पञ्चविधं स्मृतम् ।

सदाचारात्मकं ज्ञानं स्वात्मनश्च परात्मनः ॥ ४ ॥

जगतश्च विवेकेन ज्ञानमर्चात्मकं तथा ।

पञ्चप्रकारता यत्र समेत्य दृश्यते बुधैः ॥ ५ ॥

इत्येवंरूपेण एकायनशास्त्रमिति, पाञ्चरात्रमिति, भगवच्छास्त्रमिति पञ्चरात्रं बहुविधं बहुधा
भाषितं पुरा इति आर्योक्त्या पाञ्चरात्रागमसंहिताः अष्टोत्तरशताधिकतया विराजन्ते । बह्वयः
पाञ्चरात्रसंहिताः महता प्रयासेन तत्र तत्र लभ्यमानतालपत्राणि, मातृकाः सम्पाद्य निर्दोषतया
पण्डिताः सम्पादयन्ति । अक्षयपात्रवत् संहिताग्रन्थाः उत्पद्यमानाः सन्ति । काश्चन
संहिताः प्रकाशिताः, काश्चन प्रकाशनीयाश्च सन्ति । कदाचित् कैश्चित् प्रकाशिता
एव पुनः प्रकाश्यन्ते इति खेदस्य विषयः ।

अतो हेतोः पाञ्चरात्रागमग्रन्थानां विवरणसूची ग्रन्थेऽस्मिन् ग्रथिता अस्ति ।
अत्रोल्लेखिताः कतिचनसंहिताः प्रकाशितास्सन्ति । किन्तु कतिचन अप्रकाशिताः ग्रन्थाः
हस्तलिखितरूपेणैव विराजन्ते । केषां ग्रन्थानां प्रकाशनं सञ्जातं, केषाञ्चावशिष्टमित्यपि
अस्मात् ग्रन्थादवगम्यते । अधोनिर्दिष्टसंहितानां विवरणमत्र प्रदीयते ।

१. प्रकाशिता अगस्त्यसंहिता	७. ईश्वरसंहिता
२. अप्रकाशिता अगस्त्यसंहिता	८. ईश्वरसंहिता नृसिंहकल्पः
३. अनन्ताख्यसंहिता	९. उत्तरगार्ग्यसंहिता
४. अनिरुद्धसंहिता	१०. उपेन्द्रसंहिता
५. अहिर्बुध्न्यसंहिता	११. उमामहेश्वरसंहिता
६. ईशानसंहिता	१२. कपिञ्जलसंहिता

१३. कपिलसंहिता
 १४. काण्वसंहिता
 १५. अप्रकाशिता काश्यपसंहिता
 १६. प्रकाशिता काश्यपसंहिता
 १७. काश्यपोत्तरसंहिता
 १८. कृष्णसंहिता
 १९. कौमारसंहिता
 २०. खगप्रश्नसंहिता
 २१. खगेन्द्रसंहिता
 २२. खगेश्वरसंहिता
 २३. गरुडसंहिता
 २४. गार्ग्यसंहिता
 २५. गौतमसंहिता
 २६. चित्रशिखण्डसंहिता
 २७. जयाख्यसंहिता
 २८. जयोत्तरसंहिता
 २९. ज्ञानामृतसारम्
 ३०. ज्ञानार्णवसंहिता
 ३१. ताक्ष्यसंहिता
 ३२. दुर्वाससंहिता
 ३३. नलकूबरसंहिता
 ३४. नारदसंहिता
 ३५. नारदीयसंहिता
 ३६. नारसिंहसंहिता
 ३७. नारायणसंहिता
 ३८. पञ्चप्रश्नसंहिता
 ३९. परमसंहिता
 ४०. परमपुरुषसंहिता
 ४१. परमागमचूडामणिः
 ४२. पराशरसंहिता
 ४३. पाद्मसंहिता
 ४४. पाद्मोद्भवसंहिता
 ४५. पारमेश्वरसंहिता
 ४६. पुराणसंहिता
 ४७. पुरुषोत्तमसंहिता
 ४८. पूर्णसंहिता
 ४९. पौष्करसंहिता
 ५०. प्रद्युम्नसंहिता
 ५१. प्रह्लादसंहिता
 ५२. बार्हस्पत्यसंहिता
 ५३. बृहद्ब्रह्मसंहिता
 ५४. ब्रह्मसंहिता
 ५५. भागवतसंहिता
 ५६. भारद्वाजसंहिता - १
 ५७. भारद्वाजसंहिता - २
 ५८. भार्गवतन्त्रम्
 ५९. मधुसूदनसंहिता
 ६०. मायावैभवसंहिता
 ६१. मार्कण्डेयसंहिता
 ६२. याज्ञवल्क्यसंहिता
 ६३. लक्ष्मीतन्त्रम्
 ६४. लक्ष्मीनारायणसंहिता
 ६५. वामनसंहिता
 ६६. वायुसंहिता
 ६७. वाराहसंहिता
 ६८. वासिष्ठसंहिता
 ६९. वासुदेवसंहिता
 ७०. विश्वसंहिता
 ७१. विश्वामित्रसंहिता
 ७२. प्रकाशिता विष्णुसंहिता
 ७३. अप्रकाशिता विष्णुसंहिता
 ७४. विष्णुतिलकसंहिता
 ७५. विष्णुग्रहस्यसंहिता
 ७६. विष्णुसिद्धान्तः
 ७७. विष्वक्सेनसंहिता
 ७८. विहगेन्द्रसंहिता

७९. विहगेश्वरसंहिता
 ८०. वृद्धपाद्मसंहिता
 ८१. व्याससंहिता
 ८२. अप्रकाशिता शाण्डिल्यसंहिता
 ८३. प्रकाशिता शाण्डिल्यसंहिता
 ८४. शुकप्रश्नसंहिता
 ८५. शुक्रप्रश्नसंहिता
 ८६. शेषसंहिता
 ८७. शौनकसंहिता
 ८८. श्रीधरसंहिता
 ८९. श्रीप्रश्नसंहिता
 ९०. संवर्तसंहिता
 ९१. सनत्संहिता
 ९२. प्रकाशिता सनत्कुमारसंहिता
 ९३. अप्रकाशिता सनत्कुमारसंहिता
 ९४. सनन्दसंहिता
 ९५. सात्वसंहिता
 ९६. सात्वतसंहिता
 ९७. सारसमुच्चयः
 ९८. सुदर्शनसंहिता
 ९९. सुपर्णप्रश्नसंहिता
 १००. हयग्रीवतन्त्रम्
 १०१. हयशीर्षसंहिता
 १०२. हिरण्यगर्भसंहिता

इत्थं पाञ्चरात्रागमग्रन्था अत्र सूचीरूपेण परिचायितास्सन्ति । यद्यप्यत्र ग्रन्थसूचीप्रदत्ता तथापि प्रत्येकं ग्रन्थः सङ्क्षेपेणाऽत्र विवेचितः ।

ग्रन्थस्यास्य वैशिष्ट्यम् -

१. सूच्याम् उल्लेखितग्रन्थस्य प्रकाशनाप्रकाशनज्ञानम् ।
२. ग्रन्थस्य प्रकाशनवर्षमपि ज्ञायते ।
३. उपलब्धग्रन्थानां हस्तलिखितप्रतीनाञ्च सम्प्राप्तिस्थानोल्लेखः ।
४. मूलसंहितायाः आधारग्रन्थानां नामनिर्देशः सन्दृश्यतेऽत्र ।
५. मूलग्रन्थलिपिज्ञानम् भवति ।
६. मूलसंहिताग्रन्थेषु समुपलब्धा श्लोकसङ्ख्या अध्यायानाम् निर्देशनञ्च अवलोक्यते ।
७. सूच्यां निर्दिष्टग्रन्थेषु विद्यमानविषयवस्तु ग्रन्थेऽस्मिन् सूच्यते ।

एवं पाञ्चरात्रागमसङ्ग्रहग्रन्थोऽयं सन्दर्भग्रन्थरूपेणाऽपि वरीवर्ति । न केवलम् आगमग्रन्थानाम् अध्येतृणां कृते मार्गनिर्देशकः, अपि तु शोधकर्तृणां कृतेऽपि अतीव लाभदायकोऽसौ सन्दर्भग्रन्थः । अमुं ग्रन्थमाधारीकृत्य शोधकर्तारः नूतनविषयम् अधिगत्य संशोधनक्षेत्रे पादन्यासं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्तीत्यत्र नास्ति संशयः ।

अतो हेतोः अधुना संस्कृत - संशोधन - संसद् - पक्षतः पाञ्चरात्रसंहिता ग्रन्थपरिचयात्मिकसूचिः सर्वेषामुपकाराय प्रकाश्यमाना अस्ति ।

अस्य ग्रन्थस्य मूलाधारः वर्तते विद्वद्भिः के.के. वेङ्कटाचार्यस्वामिभिः विरचितः तमिळ्भाषायां पाञ्चरात्रनूल विलकम् इति ग्रन्थ एव । तैः महाशयैः महता श्रमेण बहूनां विषयाणां सङ्ग्रहं कृत्वा तमिळ्भाषायां तत्प्रान्तीयार्चकानां सौकर्याय विज्ञानाय च ग्रन्थोऽयं

विरचितः विद्यते । तादृशस्य ग्रन्थस्य प्रकाशनं यदि संस्कृतभाषायां कुर्मः तर्हि संस्कृतलोकस्यापि महानुपकारो भवेदिति विचिन्त्यैव तस्य ग्रन्थस्य यथायथं यथाशक्ति च अनुवादः कृतो विद्यते । संसदः वरिष्ठसंशोधनसहायकाः उभयभाषाप्रवीणाः विद्वांसः एस्. कृष्णन् महोदयाः एतदर्थं निवेदिताः । वस्तुतस्तु ग्रन्थस्य अनुवादकरणं न सुलभमथापि एते महता परिश्रमेण कार्यं सम्पादितवन्त इति महान् प्रमोदः ।

एवमेवास्य ग्रन्थस्य प्रकाशनाय श्रीमता डेनियल् स्मिन् महोदयेन सम्पादितस्य A Descriptive Bibliography of the printed Texts of the Pancharatragama Vol. I पुस्तकस्य परिशीलनमपि कृतं विद्यते । अतः श्रीमतां के. के. वेङ्कटाचार्यस्वामिनां विषये वयमत्यन्तमधमर्णाः । एवमेव श्री डेनियल् स्मिन् महोदयानां विषयेऽपि, एवमेव श्रीस्वामिनारायणअक्षरपीठम्, अक्षरधामद्वारा प्रकाशितः **पञ्चरात्रसंहितासूचिः** इति ग्रन्थः अस्माकं बहुपकृतोऽस्ति । अतः तेषां कृतेऽपि आधमर्ण्यं प्रकटयामः ।

कार्त्यम्

संहितायाः अस्याः सम्पादने संसदः अध्यक्षः श्री के. एस्. पुट्टण्णय्य मेलुकोटे क्षेत्रस्य शासकमहोदया, संसदः संयुक्तकार्यदर्शिनः श्री उ.वे.डा.प्रो.भाष्यस्वामिमहोदयाः, तथा संसदः निर्देशकाः श्री कुमार महोदयाः । एते अस्य ग्रन्थस्य प्रकाशनार्थं साहाय्यम्, सूक्तं मार्गदर्शनञ्च अकुर्वन् । । अतः तेभ्यः हार्दं कार्त्यम् प्रकटयामः । एवं संशोधनकार्ये बहुसाहाय्यं कृतवतोः विदुषोः श्री एस्.नारायण, के.श्रीनिवासन् महोदययोः, सुचारु मुखपुटविन्यासं कृतवतोः श्री हेच्.एस्. हनुमन्तराववर्याय तथा लोकेशवर्याय, गणकयन्त्र विभागस्य मुख्याध्यक्षाय श्री जवरेगौडाय, गणकयन्त्रकार्यकायै श्रीमत्यै एम्.एन्. सरस्वत्यै मुद्रणकार्यसम्पादकयोः श्री के.एस्.बेट्टस्वामिगौड, वि. महेशगौडयोः, तथा श्री प्रसन्नवर्याय, एवमेव प्रत्यक्षाप्रत्यक्षतया ग्रन्थसम्पादनकर्मणि सहयोगं दत्तवद्भ्यः सर्वेभ्योऽपि भूयो भूयः धन्यवादान् समर्पयामः ।

भगवतो यादवाद्रीशस्यापारकरुणाकटाक्षेण संपादितोऽयं ग्रन्थः समेषामुपकाराय कल्पतामित्याशास्महे ।

श्रीपदपुरी
मिथुन-पुष्यमी
३०.१.२०१५

विदुषामाश्रवः
श्री उ.वे.डा.चक्रवर्तीरङ्गनाथः

पाञ्चरात्रागमग्रन्थानां विवरणात्मिका सूची

१. अगस्त्यसंहिता AGASTYASAMHITĀ

अप्रकाशिता

एतस्याः संहितायाः प्रतयः चेन्नै सर्वकारीय हस्तलिखितरूपेण तालपत्रग्रन्थालये D - 5191 (तेलुगुलिप्याम्) R - 2996 (ग्रन्थलिप्याम्) इत्यादिसङ्ख्ययोः उपलभ्येते । मुद्रितात् अगस्त्यसंहिताग्रन्थात् विभिन्नोऽयं ग्रन्थः ।

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थाः संहितायाः आधारत्वेन स्वीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता १३/१००	४. भरद्वाजसंहिता १५/१०३
२. पाद्मसंहिता ७६/१०८	५. विश्वामित्रसंहिता ८४/१०८
३. पुरुषोत्तमसंहिता ६८/१०६	६. विष्णुतन्त्रम् - ११२/१५४

षोडश (१६) शतमाने वङ्गदेशनिवासिना गोविन्दानन्देन रघुनाथानन्देन च एतस्याः संहितायाः ६, १०-१३, १६-१८, २०, २६-२८, ३२, अध्यायाः निजग्रन्थेषु दृष्टान्तत्वेन प्रतिपादिताः ।

इयं संहिता अगस्त्यचतुर्मुखब्रह्मणोः संवादरूपेण वर्तते । १, २, ३, ४, ५, ६, ९, १०, ११ इत्येषाम् अध्यायानां विभागा एव तत्र उपलभ्यन्ते । पाञ्चरात्रसम्बन्ध उत्सवसङ्ग्रहादिग्रन्थेषु लभ्यमानविभागाः तथा संहितायाः प्रतयः अपि उपलभ्यन्ते वा इति सुविचार्य ग्रन्थसम्पादनार्थं प्रयत्नः क्रियते चेत् वरम् । इयमेव पाञ्चरात्रसंहितायाः प्राक्तनी अगस्त्यसंहिता ।

मुद्रितग्रन्थे 'अगस्त्यसंहिता' इति ग्रन्थान्तरे निर्दिष्टा । वस्तुतस्तु अगस्त्यनारद-संवादरूपेण विद्यमाना अगस्त्यसंहिता एका । शुक - अगस्त्यसंवादत्वरूपेण विद्यमाना

अगस्त्यसंहिता अन्या । पाञ्चरात्रागमव्यतिरिक्तोऽयं ग्रन्थः । अगस्त्यऋषेः नाम औषधमन्त्रे, आगमे, तमिल् व्याकरणादिग्रन्थेषु उपलभ्यते इति विशेषः ।

अध्यायाः

१. प्रासादलक्षणम् - १०६ श्लोकाः
२. प्रतिमालक्षणम् - प्रथमभागः
(अनुपलब्धत्वात् श्लोकसंख्या नैव दीयते ।)
३. शयनासनलक्षणम्
(अनुपलब्धत्वात् श्लोकसंख्या गणना अशक्त्यो ।)
४. प्रतिमालक्षणम् - ७७ १/२ श्लोकाः - द्वितीयभागः
५. प्रथमपटलः - प्रतिष्ठाविधिः - १७२ श्लोकाः

द्वितीयपटलः - अर्चना - ११४ श्लोकाः

- ६ उत्सवः - १७५ अपूर्णः
९. पवित्रारोपणविधिः १२६ १/२ श्लोकाः
१०. तन्त्रसङ्करभेदः १३ १/२ श्लोकाः
११. नित्यनैमित्तिकप्रायश्चित्तविधिः १४२ श्लोकाः

२. अगस्त्यसंहिता AGASTYASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशनस्थानं, कालश्च - सं. कमलाकृष्णस्मृतितीर्थ, कोल्कत्ता - १९१०, वङ्गलिपिः, सेठ छोटवाला लक्ष्मीचन्द्र, अयोध्या - १८९८, देवनागरी लिपिः, मैसूरु - १९५७, कर्नाटकलिपिः, (श्लोकाः प्रायशः १५५०) आधारः - प्रथमागस्त्यसंहितायां द्रष्टव्यः ।

अस्यां संहितायां श्रीरामपूजायाः प्रधानता दर्शिता, तथा च पाञ्चरात्रागमविषयाणां संक्षिप्तता प्रतिपादिता इति नूतना इयं अगस्त्यसंहिता इत्युच्यते । संहितायामस्यां शिवपार्वत्योः प्रश्नोत्तरसंवादः अगस्त्येन उपवर्ण्य सूक्ष्मविषयविवरणमपि कृतम् । राममन्त्रजपेन इष्टकाम्यादिसिद्धिः प्राप्यते । तद्वत् मोक्षोऽपि प्राप्तुं शक्यते । पाञ्चरात्रागमदीक्षामन्तरेण अत्र प्रोच्यमाना दीक्षा तु राममन्त्रसाहाय्यत्वेन वर्तते इति विशेषः । (३४) चतुस्त्रिंशदध्यायैः विराजितोऽयं ग्रन्थः ।

अध्यायनामानि श्लोकानां सङ्ख्या च -

१. शास्त्रावतारः - ३० श्लोकाः
२. मुक्त्युपायविचाराः - २५ श्लोकाः
३. भगवदवतारः - ३१ श्लोकाः
४. मन्त्रप्राप्तिप्रकारः - ४१ श्लोकाः
५. पार्वत्युपदेशः - ४६ श्लोकाः
६. तुलसीमाहात्म्यम् - ४४ श्लोकाः
७. षडक्षरमाहात्म्यम् - ३५ श्लोकाः
८. गुरुशिष्यलक्षणम् - ३८ १/२ श्लोकाः
९. यन्त्रलक्षणम् - २६ श्लोकाः
१०. पूजाविधानम् - ४३ श्लोकाः
११. भूतशुद्धिः - ५० श्लोकाः
१२. मातृकान्यासः - ६४ श्लोकाः
१३. पूजाद्रव्यशुद्धिः - ६१ १/२ श्लोकाः
१४. अग्निकार्यविधिः - ५८ १/२ श्लोकाः
१५. प्रयोगभेदः - ५३ १/२ श्लोकाः
१६. पुरश्चरणविधिः - ६० श्लोकाः
१७. दीक्षाविधिः - ६३ श्लोकाः
१८. पूजासाधनलक्षणम् - ५४ १/२ श्लोकाः
१९. यमादिलक्षणम् - ६६ श्लोकाः
२०. प्राणायामविधिः - ५४ १/२ श्लोकाः
२१. प्राणायामविधिः ४६ १/२ श्लोकाः - प्रथमभागः
२२. योगलक्षणम् - ४८ १/२ श्लोकाः - द्वितीयभागः
२३. ग्रन्थिभेदलक्षणम् - ६० श्लोकाः
२४. राममन्त्रभेदः - २५ श्लोकाः
२५. श्रीरामनवमीप्रशंसा - ५६ श्लोकाः

२६. बाह्यपूजा - ३८ १/२ श्लोकाः
 २७. प्रतिमादानविधिः - ४२ श्लोकाः- प्रथमभागः
 २८. प्रतिमादानविधिः - ३९ श्लोकाः- द्वितीयभागः
 २९. प्रतिष्ठाविधिः - ४९ श्लोकाः
 ३०. दशाक्षरविधिः - ४५ श्लोकाः
 ३१. विनियोगविधिः - ३६ श्लोकाः
 ३२. आज्ञनेयमनुः - ३८ १/२ श्लोकाः
 ३३. आज्ञनेयमनुः - ४१ श्लोकाः
 ३४. आज्ञनेयमनुः - ४२ १/२ श्लोकाः

३. अनन्ताख्यसंहिता ANANTĀKHYA SAMHITĀ अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - १६/३६/१०३, २. विष्णुतन्त्रम् - १/५९, ९४/१५४

संहितेयं सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते । तेषां विवरणम् अधो निर्दिश्यते ।

अध्याय - सं १०., अध्यायनामानि तोयोत्सवविधानम् । श्लोकाः ६१२, उपलब्धस्थानम् मैसूरु G.R. जोस्यैः प्रकाशिते उत्सवसङ्ग्रहे अस्ति ।

२४. जयन्ती उत्सवविधानम्, ६४१/२, M.G.O.M.L.R 3286 उत्सवसङ्ग्रहः (तेलुगुलिप्याम्) K.S.V. 587

४४. महानवमी विजयदशमी उत्सवविधानम्, ४३, अडैयार् ग्रन्थालयः, चेन्नै T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहः, 60 K.S.V. 587.

६०, जयन्ती उत्सवविधानम्, ६८, अडैयार् ग्रन्थालयः, चेन्नै T.R. 5691 उत्सवसङ्ग्रहः । कल्हारोत्सवविधिः, ९, मैसूरु G.R. जोस्यैः प्रकाशिते उत्सवसङ्ग्रहेऽस्ति । फलपूजाविधिः, ११ १/२, मैसूरु G.R. जोस्यैः प्रकाशिते उत्सवसङ्ग्रहेऽस्ति ।

४. अनिरुद्धसंहिता ANIRUDDHASAMHITĀ प्रकाशिता

प्रकाशकः - ए. श्रीनिवासय्यङ्गार आसूरि ४६ देविरम्मणि अग्रहारम् ।

उपलब्धिस्थानम्, समयश्च - ४६ देविरम्मणि अग्रहारम् मैसूरु, १९५६ देवनागरीलिप्याम् (श्लोकाः १७६०) मूल्यं - पञ्चरूप्यकाणि ।

आधारग्रन्थाः - विष्णुतन्त्रे - १४/१५४ सङ्ख्यायां निर्दिश्यते । अस्याः संहितायाः चतुर्विंशत्तमे (३४) अध्याये षोडशे (१६) श्लोके श्रीशठकोपसूरेः विषयः सूचितः । अतः श्रीशठकोपसूरेः कालादर्वाचीना इयं संहिता इत्युच्यते ।

(इयं संहिता भगवता अनिरुद्धेन भृगुमहर्षये उपदिष्टा । अनन्तरम् इतरेभ्यः ऋषिभ्योऽपि उपदेशः कृतः इत्येव विषयः ।) प्रथमाध्याये अनेकैः अर्थैः साकं प्रतिपाद्यमानं तु 'पञ्च' इति पदार्थप्रतिपादनसन्दर्भे 'पाञ्चरात्रम्' इति पदस्य अर्थप्रतिपादनं तावत् साहित्यभूषिष्ठतया कृतमिति श्लाघनीयोऽयं विषयः । पाञ्चरात्रागमेषु प्रतिपाद्यमाना मुख्यविषयास्सर्वेऽपि, अस्यां संहितायामपि प्रतिपाद्यन्ते । किन्तु स्वरूपे नातिविस्तृतत्वात् सामान्यतया आगमविषयैषिणाम् उपयोगः वर्तते । न तु आगमविषयकविस्तारज्ञानार्थं उपयुज्यते । अनेके उत्सवाः निर्दिश्यन्ते अस्यां संहितायाम् । किन्तु तेषामुपयोगः इदानीन्तनसम्प्रदाये नैव क्रियते । सात्वतं, पौष्करम् इत्यादिसंहिताः सूच्यन्ते अस्यां संहितायाम् । चोर, चोळ, पाण्ड्यादिदक्षिणप्रान्तीयराजानां विवरणानि निर्दिश्यन्ते । तथैव प्रकाशनसन्दर्भे मुद्रणदोषाधिक्यं वर्तते । अस्याः संहितायाः हस्तप्रतयः (ताळपत्राणि) अडैयार् ग्रन्थालये १०९२ इति सङ्ख्यासु, बरोडाग्रन्थालये - O.I. 7954, 6545, 6638 इति सङ्ख्यास्वपि, लण्डन् नगरे विद्यमाने इण्डियाकार्यालये ६१३६ इति सङ्ख्यासु चेन्नै इत्यत्र सर्वकारीयग्रन्थालये R - 1673 इति सङ्ख्यायामपि सन्दृश्यते । यादवाद्रि तिरुप्पति, श्रीरङ्गादि क्षेत्रेष्वपि (प्रकाशमानत्वात्) उपलब्धत्वात् निर्दोषप्रकाशन (ऐच्छुकाः) पूर्वोक्तप्रतीतेः संशोधनद्वारा समीचीनग्रन्थस्य प्रकाशनं कर्तुं शक्यते ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - ४३ श्लोकाः
२. शास्त्रप्रशंसा - १९ श्लोकाः
३. आचार्यलक्षणम् - १८ श्लोकाः
४. शास्त्रदीक्षाविधिः - ३४ १/२ श्लोकाः
५. यन्त्रविधानम् - ५९ १/२ श्लोकाः
६. मण्डलविधिः - ६६ श्लोकाः

७. चक्राब्जमण्डलः - ४२ श्लोकाः
८. कुण्डविधिः - ६४ श्लोकाः
९. अभिषेकविधिः - ५१ १/२ श्लोकाः
१०. राजलक्षणम् - ५७ १/२ श्लोकाः
११. ग्रामादिनिर्णयः - ४७ श्लोकाः
१२. बेरलक्षणम् - २५ श्लोकाः
१३. अङ्कुरार्पणम् - ३३ श्लोकाः
१४. जलाधिवासविधिः - ५० १/२ श्लोकाः
१५. प्रतिष्ठाविधिः - ४५१/२ श्लोकाः
१६. सदाचारविधिः - ३८ श्लोकाः
१७. समाराधनविधिः - ९५ श्लोकाः
१८. अग्निकार्यबलिप्रदानविधिः - ४९ श्लोकाः
१९. स्नपनविधिः - १२४ श्लोकाः
२०. ध्वजारोहणविधिः - ११४१/२ श्लोकाः
२१. महोत्सवविधिः - ११२ श्लोकाः
२२. दमनारोपणविधिः - ६९ श्लोकाः
२३. मासोत्सवविधिः - ४६ श्लोकाः
२४. पवित्रारोपणम् - १५९ श्लोकाः
२५. जयन्तीकृत्तिकोत्सवविधिः - ४९ श्लोकाः
२६. अध्ययनोत्सवविधिः - २४१/२ श्लोकाः
२७. संवत्सरोत्सवविधिः - ३५१/२ श्लोकाः
२८. तिलदानविधिः - १३ श्लोकाः
२९. सम्प्रोक्षणविधिः - २३ श्लोकाः
३०. प्रायश्चित्तविधिः - ५२१/२ श्लोकाः
३१. गर्भन्यासविधिः - २४ श्लोकाः
३२. बलिपीठप्रतिष्ठापनविधिः - ४२ श्लोकाः
३३. विष्वक्सेनप्रतिष्ठाविधिः - १९१/२ श्लोकाः
३४. भक्तप्रतिष्ठाविधिः - १७ श्लोकाः

५. अहिर्बुध्न्यसंहिता AHIRBUDHNYASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - एम्. डि. रामानुजाचार्यः

(वीक्षकः - सहायकश्च) F ओट्टो शार्डर्

अडैयार् ग्रन्थालयः चेन्नै, १९१६, १९६६

विभागद्वयम्, भागद्वयमपि देवनागरी आङ्ग्ल टिप्पण्या साकं देवनागरी उपोद्घातेन साकं वर्तते ।

पुटसंख्यां (२ + ५५ + २८८) श्लोकाः ३८००

आधारग्रन्थाः - अधोनिर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

पाद्मसंहिता - ३१/१०८, विश्वामित्रसंहिता - २५/१०८

इयं संहिता श्रीवेदान्तदेशिकस्य न्यायसिद्धाञ्जनाख्यग्रन्थे प्रमाणत्वेन सूचिता । उत्पलस्य स्कान्दप्रदीपे विद्यमानश्लोकेषु अन्यतमः श्लोकः अस्याः संहितायाः साम्यं भजते इति शार्डर् महोदयस्य अभिप्रायः । किन्तु अत्र अस्याः संहितायाः सूचना नास्ति । अत एव संहितेयं उत्पलेन (स्वीकृता वा) दृष्टान्तत्वेन स्वीकृता वा इति संशोधनीयोऽयं विषयः ।

अस्यां संहितायां नारदप्रश्नस्य अहिर्बुध्न्य-उत्तरम् वर्तते इति दुवाससा उक्तम् तत् भारद्वाजेन श्रुतम् इत्यपि सूच्यते ।

अस्याः संहितायाः प्रथमाध्यायः प्रप्रथमतया (चत्वारिंशदधिकद्विशत) २४० अध्यायैः साकमवर्तते इति । अनन्तरं कालक्रमेण सामान्यजनानाम् उपयोगार्थं विंशत्यधिक एकशताध्यायाः (१२०) न्यूनीकृताः अपि तु अनुयायिनाम् आनुकूल्यं विचिन्त्य ६०यावत् अध्यायसंख्या न्यूनीकृता इति सूच्यते ।

१. अस्यां संहितायां जगत्सृष्ट्यादितत्त्वविचाराः सूच्यन्ते ।

२. सुदर्शनमन्त्रेण यन्त्रः, होमः, प्रयोगादिविषयाः अपि सूच्यन्तेऽत्र ।

श्रीषार्डर्महोदयैः पाञ्चरात्रागमस्य अहिर्बुध्न्यसंहितायाश्च परिचयः इत्येकः ग्रन्थः लिखितोऽस्ति ।

अडैयार् ग्रन्थालयात् आङ्ग्लभाषया प्रकाशमानत्वात् प्राच्यदेशीयानां निकटेऽपि संहितेयं वर्तते । किन्तु इतर पाञ्चरात्रागमानाम् अर्थदृष्ट्या विभिन्नता वर्तते ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - ७४ श्लोकाः
२. षाड्गुण्यब्रह्मविवेकः - ६२ श्लोकाः
३. वैश्वरूप्यसंक्षेपः - ५६ श्लोकाः
४. प्रतिसञ्चरवर्णनम् - ७८ श्लोकाः
५. शुद्धसृष्टिवर्णनम् - ६० श्लोकाः
६. शुद्धेतरसृष्टिवर्णनम् - ६० श्लोकाः
७. शुद्धेतरसृष्टिवर्णनम् - ६१ श्लोकाः
८. जगदाधारनिरूपणम् (सृष्टिमतभेदाः) - ३७ श्लोकाः
९. जगदाधारनिरूपणम् (पौरुषादिचक्रभेदाः) - ४६ श्लोकाः
१०. अर्थात्मकप्रमाणनिरूपणम् - ५२ श्लोकाः
११. शब्दात्मकप्रमाणव्यूहनिरूपणम् - ६५ श्लोकाः
१२. शब्दात्मकप्रमाणव्यूहाविशेषस्वरूपनिरूपणम् - ५५ श्लोकाः
१३. प्रमाणार्थनिरूपणम् - ४५ श्लोकाः
१४. जीवस्य संसारहेतु तदुद्धरणप्रकारवर्णनम् - ४१ श्लोकाः
१५. अधिकारिनिरूपणम् - ३८ श्लोकाः
१६. वर्णोत्पत्तिनिरूपणम् - १०४ श्लोकाः
१७. वर्णसंज्ञानिरूपणम् - ५१ श्लोकाः
१८. मन्त्रोद्धारः - ४८ श्लोकाः
१९. अङ्गोपाङ्गमन्त्रोद्धारः - ६६ श्लोकाः
२०. मन्त्रग्रहणादिदीक्षाविधानम् - ५८ श्लोकाः
२१. ज्योतिर्मयरक्षाविधानम् - २९ श्लोकाः
२२. मन्त्रमयरक्षानिरूपणम् - ४८ श्लोकाः
२३. वासुदेवादियन्त्रनिरूपणम् - १११ श्लोकाः
२४. यन्त्रदेवता (ध्ययनम्) ध्याननिरूपणम् - २९ श्लोकाः
२५. सुदर्शनयन्त्रवैभवम् - २६ श्लोकाः
२६. महासुदर्शनयन्त्रवैभवम् - ९५ श्लोकाः

२७. धारकयन्त्रनिरूपणम् - ४६ श्लोकाः
२८. भगवदाराधनविधिः - ८५ श्लोकाः
२९. काम्याराधनविधिः - ८८ श्लोकाः
३०. अस्त्रजन्मनामादिनिरूपणम् - ४० श्लोकाः
३१. योगाङ्गनिरूपणम् - ४६ श्लोकाः
३२. नाडीशुद्ध्यादिनिरूपणम् - ७६ श्लोकाः
३३. मणिशेखरोपाख्यानम् - १०० श्लोकाः
३४. ब्रह्माद्यस्त्रनिरूपणम् - १०५ श्लोकाः
३५. संहारास्त्रनिरूपणम् - ९९ श्लोकाः
३६. सुदर्शनयन्त्राराधनविधिः - ६७ श्लोकाः
३७. न्यासनिरूपणम् - ५७ श्लोकाः
३८. नानारोगनिवृत्त्युपायः - ७६ श्लोकाः
३९. महाभिषेकविधिः - ३२ श्लोकाः
४०. अस्त्राणां स्वरूपशक्त्यादि - ६३ श्लोकाः
४१. मधुकैटभसंहारवर्णनम् - ४७ श्लोकाः
४२. श्रुतकीर्त्युपाख्यानम् - ८२ श्लोकाः
४३. जलन्धरवधकथनम् - ४३ श्लोकाः
४४. सुदर्शनस्वरूपप्रदर्शनम् - ५६ श्लोकाः
४५. कुशध्वजोपाख्यानम् - ६५ श्लोकाः
४६. सुदर्शनहोमविधिः - ३० श्लोकाः
४७. महाशान्ति विधानम् - ६९ श्लोकाः
४८. सुदर्शनयन्त्रप्रभावः - १०९ श्लोकाः
४९. सुदर्शनध्वजप्रभावः - ६७ श्लोकाः
५०. कीर्तिमाल्युपाख्यानम् - १२५ श्लोकाः
५१. तारादिबीजाक्षरमहिमा - ८० श्लोकाः
५२. विष्णवादिमन्त्रार्थवर्णनम् - ८५ श्लोकाः

५३. जितन्तामन्त्रार्थः - ७६ श्लोकाः
 ५४. नारसिंहानुष्टुप्मन्त्रार्थः - ५५ श्लोकाः
 ५५. नारसिंहानुष्टुप्मन्त्रार्थः - ५३ श्लोकाः
 ५६. नारसिंहानुष्टुप्मन्त्रार्थः - ४५ श्लोकाः
 ५७. गायत्र्यर्थनिरूपणम् - ७९ श्लोकाः
 ५८. पञ्चहोतृमन्त्रार्थः - ६६ श्लोकाः
 ५९. पुरुषसूक्तार्थवर्णनम् - ७७ श्लोकाः
 ६०. शास्त्रवैभवनिरूपणम् - २७ श्लोकाः

६. ईशानसंहिता ISĀNASAMHITĀ अप्रकाशिका

विष्णुतन्त्रे ८६/१५४ अस्यां सङ्ख्यायाम् ईशानसंहिता इति पाञ्चरात्रसंहितायाः नाम दृश्यते । (कोल्कत्ता) कल्कत्तासंस्कृतकलाशालायाः ग्रन्थालये (सूचीपट्टिका संपुटः VI 124) Catalog Vol. VI - 124 इति सङ्ख्यायाम् ईशानसंहिता इत्येकः ग्रन्थः नास्ति दृश्यते । अस्मिन् ग्रन्थे (पार्वतीपरमेश्वरयोः) उमामहेश्वरयोः संवादः नारदमहर्षिणा श्रुत्वा गौतमः बोधितोऽस्ति । किन्तु अध्यायानाम् अन्ते पाञ्चरात्रसम्बन्धान्तर्गताधारः नास्ति ।

एवमेव लण्डन्नगरे विद्यमाने इण्डियाकार्यालयेऽपि ६१०२ इति सङ्ख्यायां द्वादशत्रयोदश (१३, १३) अध्यायाभ्यां साकं ग्रन्थः एकः दृश्यते । पुस्तकद्वय - परिशीलनेनैव ग्रन्थस्य विषये विस्ताररूपेण अन्तिमरूपेण वा किमपि वक्तुं शक्नुमः ।

चेन्नै-सर्वकारीय तालपत्रग्रन्थालये R - ५५८३ तज्जापुर्यां सरस्वतिमहल् ग्रन्थालये ने - ९७९३ ९७०४ इति सङ्ख्यास्वपि ईशानसंहिता नाम ग्रन्थः उपलभ्यते । किन्तु उपलभ्यमानग्रन्थेऽस्मिन् शैवागमसम्बद्धाः विषयाः एव अधिकतया विद्यमाना इत्यस्मात् ग्रन्थोऽयं पाञ्चरात्रसम्बन्धानर्हः इति ऊह्यते ।

७. ईश्वरसंहिता ISVARASAMHITĀ प्रकाशिता

प्रकाशकः - पि.बि. अनन्ताचार्यः ।

शास्त्रमुक्तावलि सीरिस् - ४५

सुदर्शनामुद्रणालयः, काञ्चीपुरम्, १९२३, (पुटसंख्या - ६६७) देवनागरीलिप्यां तेलुगुलिप्यामपि प्रकाशितः । किन्तु तेलुगुलिप्यां प्रकाशनं तु नोपलभ्यते । (१८९० वर्षे) नवत्यधिक अष्टादशशततमे वर्षे प्रकाशिताः तेलुगु लिपि प्रतयः नोपलभ्यन्ते । तेलुगुलिप्यां मुद्रणं सद्दिद्यामुद्रणालये मैसूरुप्रान्ते १८९० तमे वर्षे अभवत् । सप्तचत्वारिंशदधिक-पञ्चशतपुटाः (५४७) श्लोकाः - (द्विशताधिक-अष्टसहस्र श्लोकाः) देवनागरीलिप्यां (तिरुपति) केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठद्वारा प्रकाशिता ।

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

पाद्मसंहिता - ३५/१०८ पारमेश्वरसंहिता - ४/१७, भारद्वाजसंहिता - ५/१०३, मार्कण्डेयसंहिता - ३२/९१, विष्णुतन्त्रम् - ९४/१५४ हयशीर्षसंहिता - १०/२५, अग्निपुराणे - १०/२५ महेश्वरतन्त्रेऽपि ११/२५ सङ्ख्यायामपि गणना क्रियते ।

इयं संहिता श्रीवेदान्तदेशिकैः पाञ्चरात्ररक्षायां, तथा श्रीयामुनाचार्यैरपि आगमप्रामाण्ये (दृष्टान्तत्वेन) प्रमाणत्वेन स्वीकृता । किन्तु (नूतन) नवीनतया मुद्रित ईश्वरसंहितायां यामुनाचार्यैः प्रमाणत्वेन स्वीकृतश्लोकाः न दृश्यन्ते ।

ऋषीणां प्रति नारदस्य उपदेशात्मिका इयं संहिता । अस्यां संहितायां पाञ्चरात्रागमस्य प्रसिद्धसकलविधविभागोऽपि सविस्तृतं वर्ण्यते । द्विशताधिक - अष्टसहस्रश्लोकात्मकेन बृहदाकारत्वेन वर्तते इयं संहिता (८२००) तथैव सात्वतसंहितायाः प्रमाणग्रन्थत्वेन अङ्गीकृता इयं संहिता । अस्यां संहितायां पाञ्चरात्रागमार्थाः विस्ताररूपेण सुस्पष्टतया प्रतिपाद्यन्ते । पठनार्थं सौकर्यं वर्तते अत्र ।

अस्यां संहितायां विंशतितमे अध्याये (मेलुकोटे) तिरुनारायणपुरमाहात्म्यं (यादवाद्रि) साष्टु प्रतिपादितम् । तत्र श्रीरङ्गक्षेत्रविषयकवर्णनमपि दृश्यते । ग्रन्थेऽस्मिन् प्रथमाध्यायात् आरभ्य अध्यायनामानि, नामसादृश्यानां संशोधनकरणेन स्वयंव्यक्तादिभेदः विंशे अध्याये विद्यमानं, यादवाद्रिमाहात्म्यं च अर्वाचीनकाले अनुबन्धत्वेन संयोजितमिति ऊहितुं शक्यते । अस्याः संहितायाः पारमेश्वरसंहितायाश्च केषांचित् अंशानां तुलनात्मकाध्ययनावसरे सामान्यरूपता अवलोक्यते । अत्रैव अष्टमाध्याये पञ्चसप्तत्यधिक एकशतश्लोके (१७५) श्रीशठकोपसूरेः (८-१७५) विवरणं सम्यक्तया वर्ण्यते ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - ७१ १/२ श्लोकाः
२. मानसयागविधिः - १३१ श्लोकाः
३. विमानदेवतार्चनविधिः - १९४ श्लोकाः
४. आराधनविधिः नीराजनान्तम् - २४५ श्लोकाः
५. भोज्यासनाग्निकार्यविधिः - २८५ श्लोकाः
६. पितृसंविभागादिशयनोत्सवान्तविधिः - ११८ श्लोकाः
७. लक्ष्मीसुदर्शनादिपूजाविधिः - २२२ श्लोकाः
८. गरुडादिपरिवारार्चनाविधिः - २२७ श्लोकाः
९. द्वारावरणदेवतालक्षणादिकथनम् - ३५० श्लोकाः
१०. महोत्सवविधिः ध्वजारोहणान्तम् - ४१२ श्लोकाः
११. महोत्सवविधिः, अवभृथान्तम् - ४३९ श्लोकाः
१२. पक्षोत्सवविधिः - २३३ १/२ श्लोकाः
१३. जयन्त्युत्सवविधिः - २६५ १/२ श्लोकाः
१४. पवित्रोत्सवविधिः - ३१३ श्लोकाः
१५. स्नपनविधिः - ४३० १/२ श्लोकाः
१६. प्रासादलक्षणप्रतिष्ठाविधिः - ३५१ श्लोकाः
१७. प्रतिमापीठादिलक्षणम् - ३०७ श्लोकाः
१८. प्रतिष्ठाविधिः - ५६० श्लोकाः
१९. प्रायश्चित्तविधिः - ८८० श्लोकाः
२०. स्वयंव्यक्तादिभेदाः यादवाचलमाहात्म्यम् - ३२९ श्लोकाः
२१. दीक्षाविधिः - ५८१ श्लोकाः
२२. नियमविधानम् - ६७ श्लोकाः
२३. मन्त्रोद्धारविधिः - ४३६ श्लोकाः
२४. मुद्रालक्षणभगवद्भ्यानादिप्रकारः - ४८२ श्लोकाः
२५. कुण्डस्तुक्स्तुवादिलक्षणं हविर्भागविधानम् च - २१७ श्लोकाः

८. ईश्वरसंहिता ĪŚVARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

प्राच्यविद्या संशोधनकेन्द्रे - (Baroda) बरोडाविद्यासंस्थायां ७९६७ सङ्ख्यायां तालपत्रे उपलभ्यते इयं संहिता ।

प्रकाशितायाः ईश्वरसंहितायाः अतिरिक्तोऽयं ग्रन्थः, अस्याः संहितायाः विषयस्तावत् - (उमा) पार्वतीदेव्याः प्रश्नस्य (परशिवस्य) महेश्वरेण प्रदत्तमुत्तरम्, नृसिंहमन्त्रस्य महत्त्वं, (श्रेष्ठता) जपविधानं, मन्त्रान्तराणां विषयाः प्रयोगप्रकाराश्चेति चतुर्दशाध्यायेषु (१४) इमे विषया समाविष्टाः । अध्यायान्ते बहुस्थलेषु 'पाञ्चरात्रेश्वरसंहितायां' तथा च केषुचित् स्थलेषु 'ईश्वरसंहितायां नृसिंहकल्पे' इत्यपि दृश्यते । अतः इयं संहिता पाञ्चरात्रागमसम्बद्धत्वात् संहितायामन्यतमासु ईश्वरसंहितायाः अतिरिक्ता इति प्रमाण सूचनार्थं आदौ ईश्वरसंहिता द्रष्टव्या ।

ईश्वरसंहितायाम् अध्यायाः

१. अनुपलब्धनामधेयः - २८ श्लोकाः
२. अनुपलब्धनामधेयः - २९ १/२ श्लोकाः
३. दीक्षाविधानम् - ६२ श्लोकाः
४. अनुपलब्धनामधेयः - ८२ श्लोकाः
५. अनुपलब्धनामधेयः - १५ १/२ श्लोकाः
६. अनुपलब्धनामधेयः - १० श्लोकाः
७. अनुपलब्धनामधेयः - ५७ श्लोकाः
८. अनुपलब्धनामधेयः - ४३ श्लोकाः
९. अनुपलब्धनामधेयः - १० १/२ श्लोकाः
१०. अनुपलब्धनामधेयः - ११७ १/२ श्लोकाः
११. अनुपलब्धनामधेयः - १६ श्लोकाः
१२. अनुपलब्धनामधेयः - ५२१/२ श्लोकाः
१३. अनुपलब्धनामधेयः - ५४ श्लोकाः
१४. अनुपलब्धनामधेयः - ६५ श्लोकाः

१. उत्तरगार्ग्यसंहिता UTTARAGĀRYASAMHITĀ

अस्याः संहितायाः अष्टमाध्यायः तिरुविदाङ्गूर तालपत्रग्रन्थालये उपलभ्यते ।

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता विष्णुतन्त्रे १२८/१५४ सङ्ख्यायां प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१०. उपेन्द्रसंहिता UPENDRA SAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - अस्याः संहितायाः प्रमाणत्वेन अधोनिर्दिष्टागमग्रन्थाः लक्ष्यन्ते ।

१. पाद्मसंहिता - ४४/१०८ (औपेन्द्रसंहिता), २. विश्वामित्रसंहिता ८२ अथवा ३२/१०८ (औपेन्द्रम्), ३. विष्णुतन्त्रम् ३६/१५४ इत्यादि सङ्ख्यासु दृश्यन्ते ।

चेन्नै-सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये R-5209 इति सङ्ख्यायां ५२१० इति सङ्ख्यायामपि ग्रन्थः एकः उपेन्द्रकाण्वसंवादः इति नाम्ना उपलभ्यते । R-5674 अस्यां सङ्ख्यायामपि विद्यमानग्रन्थे पूर्वोक्तविवरणानि द्रष्टव्यानि । अस्याः संहितायाः निर्देशसत्वेऽपि अधुना उपलभ्यमानप्रतीतेः अर्थदृष्ट्या, अर्वाचीनोऽयं ग्रन्थः स्यादिति ऊह्यते । श्रीनाथमुनेः यामुनाचार्यस्य श्रीरामानुजाचार्यस्य, श्रीवेदान्तदेशिकस्य च चारित्राणि उपलभ्यन्ते तेन ह्यस्यग्रन्थस्य अर्वाचीनत्वम् ऊहितुं शक्यते । अध्यायानामन्तेषु 'उपेन्द्रसंहितायाः उत्तरभागे प्रथमाध्यायः' इति निर्देशनात् प्रथमभागः संहितायाः यथार्थविभागोऽपि न लभ्यते । अस्यां संहितायाम् उपेन्द्रकाण्वसंवादत्वरूपेण दशविधाः अंशाः अष्टाध्यायेषु विवृतास्सन्ति ।।

अध्यायाः

१. कण्वप्रश्नः - ५१ श्लोकाः

२. कण्वप्रश्नः - ५० श्लोकाः

३. कण्वप्रश्नः - ४१ श्लोकाः

आर्षभागप्रशंसा - ३० श्लोकाः

४. दिव्यसूरिवृत्तान्तकथनम् - ६० १/२ श्लोकाः

५. मधुरकविः, नाथमुनिः, यामुनार्यः रामानुजायवृत्तान्तकथनम् - ५६ श्लोकाः

६. मानुषभागवृत्तान्तकथनम् - ६३ श्लोकाः

७. कलिचरितविवरणम् - ४६ श्लोकाः

८. वेदान्तदेशिकचरितवर्णनम् - ३८ श्लोकाः

९. वेदान्तदेशिकचरितवर्णनम् - ८५ श्लोकाः

११. उमामहेश्वरसंहिता UMĀMAHEŚVARASAMHITĀ

अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - १००/१०८, ३. मार्कण्डेयसंहिता - ४०/९१,

२. पुरुषोत्तमसंहिता - ९३/१०६, ४. विश्वामित्रसंहिता - ९३/१०८

(राज)मन्नागुडि श्रीरामस्वामिदीक्षितस्य निकटे विद्यमाना 'क्रियासुधाब्धि' इत्यस्मिन् ग्रन्थे 'नैवेद्यमहिमा' इत्याख्यः संक्षिप्तः अध्यायः उपलभ्यते । किन्तु इतरग्रन्थालयेषु भागान्तराणि नोपलभ्यन्ते ।

१२. कपिञ्जलसंहिता KAPIÑJALASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - पि. सीतारामानुजाचार्यः ।

प्रकाशनस्थानम् - कालश्च - A.C.U. मुद्रणालयः

कडपा। १८९६ - तेलुगुलिप्यां पुटसंख्या - १५६/(१५५० व्याख्यया साकं पञ्चपञ्चाशताधिकैकसहस्रश्लोकाः - १५५०) विजयवाडा, देहलपूर इति स्थलद्वयेऽपि (प्रकाशितः) मुद्रितः ।

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृताः ।

१. पुरुषोत्तमसंहिता - ६६/१०६, २. विश्वामित्रसंहिता - ३६/१०८,

३. विष्णुतन्त्रम् - १३६/१५४ इत्यादयः

अन्यत्र दृष्टान्तत्वेन अस्वीकरणेऽपि प्रायश्चित्तसङ्ग्रहादिग्रन्थेषु उल्लेखः दृश्यते ।

संहितायामस्यां मार्कण्डेय-कपिञ्जल-काश्यपमहर्षीणां संवादोऽस्ति । मुख्यविषयः

अयमेव यदस्यां संहितायां कर्षणादारभ्य प्रतिष्ठापर्यन्तं विद्यमानं पाञ्चरात्रागमसम्बन्धित-शकलविधार्थानां प्रतिपादनम् अविस्तृतेन दृश्यते । विशेषेण तृतीयचतुर्थाध्यायोः (३,४)

वैष्णवसम्बद्धाचारविचाराः, सुरापाननिषेधादिकं, तथा वैष्णवाचारव्यवहारश्च सुष्ठु प्रतिपादिताः । ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रादीनाम् आश्रमचतुष्टयानां गर्भाधानादिवैदिक-संस्काराः अपि सुष्ठु प्रतिपादिताः ।

अस्यां संहितायां प्रथमाध्याये सप्तदशश्लोकात् (१७) आरभ्य सप्तविंशति (२७) श्लोकपर्यन्तम् एकशतपाञ्चरात्रागमानां नामानि दृश्यन्ते । ग्रन्थस्यास्य परिशिष्टभागे 'प्रायश्चित्तशान्तिहोमप्रकारः' इति चतुर्दश अध्यायः द्वाशीत्याधित एकशत श्लोकैः (१८२ श्लोकैः) एकः अध्यायः दृश्यते । अपि च द्वात्रिंशदध्याये पुराणोपपुराणानां नामनिर्देशनेन सप्तविंशतिश्लोकैस्साकमेकः विभागोऽस्ति ।

अध्यायाः

१. तन्त्रपारङ्गतकीर्तनम् - ३३ श्लोकाः
२. आचार्यलक्षणम् - ३४ १/२ श्लोकाः
३. वैष्णवसमयः - ३३ श्लोकाः
४. समयाचारविधिः - २३ १/२ श्लोकाः
५. नक्षत्रदिवसादि - २० १/२ श्लोकाः
६. निमित्तपरीक्षा - २८ श्लोकाः
७. वसुधालक्षणम् - ११ १/२ श्लोकाः
८. भूसङ्ग्रहणम् - २५ श्लोकाः
९. ग्रामविन्यासः - ४१ श्लोकाः
१०. प्रासादविधिः - १३२ १/२ श्लोकाः
११. प्रतिमालक्षणविधिः - ७० श्लोकाः
१२. प्रतिष्ठालक्षणम् - १९७ १/२ श्लोकाः
१३. स्नपनविधिः - ५९ १/२ श्लोकाः
१४. षट्कस्नानविधिः - १५ श्लोकाः
१५. अर्चनाविधिः - ६८ १/२ श्लोकाः
१६. अग्निकार्यम् - ४६ १/२ श्लोकाः
१७. नित्योत्सवविधिः - २५ श्लोकाः
१८. हविलक्षणम् - ५१ श्लोकाः

१९. द्रव्यशुद्धिः - १५ श्लोकाः
२०. पुष्पविधानम् - २३ १/२ श्लोकाः
२१. अङ्कुरार्पणविधिः - २८ श्लोकाः
२२. ध्वजारोहणविधिः - ८२ १/२ श्लोकाः
२३. उत्सवविधिः - ८३ १/२ श्लोकाः
२४. पुष्पयागविधिः - ६८ १/२ श्लोकाः
२५. मन्त्रकोशविधिः
(मुख्यतया व्याख्यायां दरीदृश्यते)
२६. जीर्णोद्धारणविधिः - ७५ श्लोकाः
२७. मुद्रालक्षणविधिः - २७ श्लोकाः
२८. स्वापविधिः - २० १/२ श्लोकाः
२९. पूरणविधिः - २० १/२ श्लोकाः
३०. पत्रच्छेदविधिः - २० १/२ श्लोकाः
३१. प्रायश्चित्तविधिः - ८० श्लोकाः
३२. पवित्रारोपणविधिः - ९४ श्लोकाः
(टिप्पणी) अर्थदृष्ट्या मार्कण्डेयसंहितायाः कपिञ्जलसंहितायाश्च सादृश्यमभ्युपगम्यते ।

१३. कपिलसंहिता KAPILASAMHITĀ

अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता ४.१४/१००, ४. विष्णुसंहिता - ७७/१०५,
२. पाद्मसंहिता - ६०/१०८, ५. भारद्वाजसंहिता ६. १६/१०३,
३. पुरुषोत्तमतन्त्रम् १२६/१५४, ६. हयशीर्षसंहिता - १७/२५,
७. ज्ञानामृतसारः

पूर्वोक्तसप्तसंहितायाः सूचनावसरे परमकापिल इति पञ्चमत्वेन अन्यापि दृश्यते ।

अग्निपुराणे १६/२५ सङ्ख्यायाम् महेश्वरतन्त्रेऽपि १७/२५ अस्यां सङ्ख्यायां उपलभ्यते । पञ्चदश षोडश (१५, १६) शतमानसम्बद्धशारदातिलकः, विट्ठलदीक्षितः, रघुनन्दनः देवप्रतिष्ठातत्त्वेऽपि नरसिंहः, धारभक्तिसुधारणवे कुण्डकल्पलतायामपि, विभनाथत्रिविवेधि कुण्डरत्नाकरः इत्यादि ग्रन्थेष्वपि अस्याः संहितायाः विभागाः कपिलसंहिता

महाकपिलसंहिता पाञ्चरात्रम् इति सदृष्टान्तत्वेन प्रदर्श्यन्ते । गोविन्देन प्रोक्तं यत् धानक्रियाकौमुद्यां कपिलपाञ्चरात्रम् इति भागस्य उल्लेखः दृश्यते इति ।

इयं संहिता बङ्गलादेशे विद्यमाने एसियाटिक्-सोसैटि-ग्रन्थालये ४१५७ सङ्ख्यादारभ्य ४१६० इति सङ्ख्यापर्यन्तं ताळपत्रचतुष्टये दृश्यते । तद्वत् कोल्कत्ता संस्कृतकलाशालायां १,२,३ (प्रथमद्वितीयतृतीयाध्यायाः) अध्यायेषु उपलभ्यन्ते ।

इयं संहिता भारद्वाजेन ऋषीणां प्रति यद्यदुपदिष्टः तदाधारत्वेन, सत्यजित् - कपिल - संवादत्वरूपेण वर्तते । ओरिस्साप्रान्ते क्षेत्राणां महत्त्वविषयकस्थलपुराणत्वेन वर्तते । बङ्गलादेशस्य एसियाटिक् सोसैटि सूचीपाठ्यपुस्तके एवं सूच्यते । प्रायशः एकादश (११) द्वादश (१२) शतमानसम्बद्धोऽयं ग्रन्थः इति ।

१४. काण्वसंहिता KĀNVAŚAMHITĀ

अनुबलब्धा

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ७७ (१०८), पाद्मसंहितायां पाञ्चरात्रेषु पञ्चरत्नानां सूचनावसरे काण्वतन्त्रः इति सूच्यते । २. विष्णुतन्त्रम् १४३/१५४, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - ८६/१०५

अस्याः संहितायाः केचन श्लोकाः राजमन्त्रागुडि श्रीरामस्वामिदीक्षितस्य निकटे विद्यमाने क्रियासुधाब्धि इत्यस्मिन् ग्रन्थे उपलभ्यन्ते । प्रयत्नाधिक्येन अस्याः संहितायाः सम्पूर्णविवरणं प्राप्तुं शक्नुमः । अधुनोपलब्धाधारेण किमपि वक्तुं न शक्यते ।

१५. काश्यपसंहिता KĀŚYAPASAMHITĀ

अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता ८१/१०६	३. भरद्वाजसंहिता - १४/१०३
२. पाद्मसंहिता - ८५/१०८	४. मार्कण्डेयसंहिता - ७/९१

काश्यपमहर्षेः नाम तावत् शिल्पशास्त्रे, वैद्यशास्त्रे, पाञ्चरात्रे, वैखानसादि-
नानाविधशास्त्रेषु श्रूयते । पाञ्चरात्रागमविषयत्वप्रतिपादकविभागद्वयं श्रूयते यथा - M.G.O -
M.M.R. 3743 इति सङ्ख्यायां 'भूषणलक्षणम् नाम' त्रयोविंशति अध्यायाः R-2856

इति सङ्ख्यायां विद्यमाने 'पूजासङ्ग्रहः' इति ग्रन्थे भूगुप्तप्रायश्चित्तप्रोक्षणम्' इति अध्यायश्च उपलभ्यते । एतेषां समग्रदृष्ट्या प्रायशः त्रयोविंशति अध्यायात्मिका काश्यपसंहिता नाम ग्रन्थः स्यादिति अनुमीयते, सोऽपि इदानीं सम्पूर्णतया नोपलभ्यते ।

१६. काश्यपसंहिता KĀŚYAPA SAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - श्री.श्री. यतिराजसम्पत्कुमारजीयर् स्वामी -

प्रकाशनस्थानं कालश्च - मेलुकोटे (तिरुनारायणपुरं), यादवाद्रि । १९३३ ।
देवनागरी । आङ्गलसंस्कृतउपोद्घातेन साकं वर्तते । (श्लोकाः - ८५४)

अस्यां संहितायां विषजन्तूनां दंशने गरुडमन्त्रादिबोधनत्वेन विषनिवारणप्रकारः उच्यते । श्रीश्रीजीयर्स्वामि इत्यादि महात्मभिः पाञ्चरात्रागमसम्बद्धत्वेन ग्रन्थोऽयं अङ्गीकृतः । साधारणतया आगमशास्त्रेषु परिदृश्यमानं घर्षणं दीक्षादिविषयाः अत्र नोक्ता इति मुख्योऽयम् अंशः ।

अध्यायाः

१. मन्त्रगणविधिः - ७० श्लोकाः
२. गरुडपञ्चाक्षरीकल्पः द्वितीयोऽध्यायः (२) - ५८ श्लोकाः
३. विनियोगविधिः - ४० श्लोकाः
४. नागोपद्रवादिलक्षणविधिः - ११० श्लोकाः
५. विषसंहारादिमन्त्रयन्त्रप्रयोगविधिः - ८० श्लोकाः
६. सर्पक्रीडालक्षणादिविधिः - ७८ श्लोकाः
७. श्रीमद्गरुडपञ्चाक्षरीकल्पः - ३१ श्लोकाः
८. दर्वीकरचिकित्सा - ५८ श्लोकाः
९. मण्डलि विषचिकित्सा - ८७ श्लोकाः
१०. राजलीचिकित्सा - ४५ श्लोकाः
११. मूषिकचिकित्सा - ८९ श्लोकाः
१२. विंशतिविधनानाविषचिकित्सा - ६६ श्लोकाः
१३. अभिषेकयन्त्रधारणविधिः - ४३ १/२ श्लोकाः

१७. काश्यपोत्तरसंहिता KĀŚYAPOTTARASAMHITA अप्रकाशिता

संहितेयं चेन्नै-सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये D 5215, D 5217 इत्यादि सङ्ख्यासु त्रिषु तालपत्रेषु उपलभ्यते । किन्तु यत्र कुत्रापि आगमग्रन्थेषु काश्यपोत्तरसंहिता न दृश्यते । अस्याः संहितायाः अध्यायान्ते 'वर्णाश्रमाचारकाण्डे' इति निर्देशनमन्तरेण पाञ्चरात्रागमसम्बद्धोऽयं ग्रन्थः इत्यस्य प्रमाणं नैव लभ्यते । किन्तु एतद्वैष्णवसमयस्य सम्बन्धः ग्रन्थः । अध्यायानाम् अर्थदृष्ट्या अर्वाचीनकाले पाञ्चरात्रागमानां शैल्या निर्मितोऽयं ग्रन्थः इत्युच्यते । (श्लोकाः - १११३ १/२) । काश्यपमहर्षेः तक्षकमहर्षेश्च संवादत्वरूपेण वर्तते इयं संहिता ।

श्रीरामानुजयोगिना काश्यपोत्तरसंहितायाः आधारत्वेन षडध्यायात्मकः "सूत्रसत्कर्मचन्द्रिका नाम" एकः ग्रन्थः लिखितः इति ।

१८. वर्णाश्रमाचारविधिः - ७९ १/२ श्लोकाः
१९. शूद्रशुद्धिहोमः - ४६ १/२ श्लोकाः
२०. शूद्रगर्भसंस्कारविधिः - ३१ श्लोकाः
२१. जातकर्माद्युपनयनान्तविधिः - ५३ १/२ श्लोकाः
२२. शूद्रवैष्णवविवाहः - ५९ श्लोकाः
२३. वैष्णवशूद्रप्रेतसंस्कारसञ्चयनम् - ११२ श्लोकाः
२४. पुनः संस्कारदशाह एकोत्तिष्ठविधिः - ४८ १/२ श्लोकाः
२५. वैष्णवशूद्रप्रेतक्रियाविधिः
(नारायणबलि सपिण्डीकरणादीनि) - २२१ १/२ श्लोकाः
२६. शूद्रवैष्णवपञ्चसंस्कारविधिः - ४५ १/२ श्लोकाः
२७. नारायणबलिः पञ्चसंस्कार सम्भारविवरणम् - ३८ १/२ श्लोकाः
२८. शूद्रवैष्णवनित्यकर्मादिकम् - १२० श्लोकाः
२९. शूद्रवैष्णव इष्टि - १५६ श्लोकाः
३०. शूद्रवैष्णवनित्यकृत्यम् - ४८ श्लोकाः
३१. वर्णाश्रमकाण्डः - ३५ १/२ A श्लोकाः
३२. सुदर्शनपाञ्चजन्यपात्रादि - २४ १/२ B श्लोकाः
प्रतिष्ठाप्रोक्षणविधिः ५४ श्लोकाः

१८. कृष्णसंहिता KRṢṆASAMHITĀ अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ९१/१०८, २. मार्कण्डेयसंहिता - ७०, ९०/९१, ३. विश्वामित्रसंहिता - ८४/१०८, (एषा कर्षिणीया इति सूच्यते) ४. पुरुषोत्तमसंहिता ४५/१०५,

ग्रन्थोऽयं तिरुविदाङ्कुर् ग्रन्थालये वर्तते इति श्रूयते । येन केनापि दृष्टान्तत्वेन कुत्रापि ग्रन्थोऽयमुल्लेखितः इति तु न ज्ञायते । विद्वद्भिः अस्मिन् विषये संशोध्य विवरणं प्रदातव्यम् ।

१९. कौमारसंहिता KAUMĀRASAMHITĀ अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ७४/१०० ४. ज्ञानामृतसारसंहिता - ३/७
२. पाद्मसंहिता - ३०/१०८ ५. पुरुषोत्तमसंहिता - ५०/१०५
३. भारद्वाजसंहिता - ७५/१०३ ६. विश्वामित्रसंहिता - ६७/१०८

ग्रन्थोऽयं चेन्नै-सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये D 780 इति सङ्ख्यायां D 1542 इति सङ्ख्यायामपि उपलभ्यते । इयं संहिता नवाध्यायात्मकेन ईश्वरब्रह्मसंवादरूपेण वर्तते । (गणेश) मन्त्रस्य (विघ्नेश्वरमन्त्रस्य) विवरणं नव (९) अध्यायेषु उपवर्ण्यते । M.G.O. M.L.D 15412 इति सङ्ख्यायां विद्यमानग्रन्थः पञ्चाध्यायात्मकेन (५) महादेवब्रह्मसंवादत्वरूपेण प्रतिभासते । पूर्वोक्तग्रन्थात् किञ्चिद्विभिन्नत्वेऽपि गणाधिपस्य (विनायकस्य) मन्त्राणां वर्णनम् अत्रापि दृश्यते । ग्रन्थद्वयमपि पाञ्चरात्रागमसम्बन्धत्वेन न प्रतिपाद्यते । अतः पाञ्चरात्रागमसम्बन्धत्वग्रन्थानामन्वेषणार्थं प्रयत्नः करणीयः ।

१०. खगप्रश्नसंहिता KHAGAPRAŚNASAMHITĀ अप्रकाशिता

संहितेयं सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु, विदुषां निकटे च संदृश्यन्ते । तेषां विवरणं अधो निर्दिश्यते ।

संहितयम् इतरैः सदृष्टान्तेन स्वीकृता वा इति न स्पष्टम् ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः उपलब्धस्थानम्
१७	जयन्तीनिर्णयः	डा. M.D. स्मिन् उत्सवसङ्ग्रहः । M.G.O. M.L.R. (तेलुगु लिप्यां कागदपत्राणि) R. 3286 सङ्ख्यायाम् (ग्रन्थलिप्यां तालपत्राणि) R. 64 69 सङ्ख्यायाम् R 64 69 सङ्ख्यायामपि उपलभ्यन्ते ।
५६	नित्यनैमित्तिकप्रायश्चित्तम्	K.S.V. केन्द्रिय संस्कृतविद्यापीठम्
७२	शान्तिहोमविधिः	४० श्रीवैकुण्ठम्, पेरियतिरुवडि ऐय्यङ्गार संविधे विद्यमानप्रायश्चित्तसङ्ग्रहे वर्तते । अपि च H.D. स्मिन् निकटे विद्यमान प्रायश्चित्तसङ्ग्रहेऽपि वर्तते ।

२१. खगेन्द्रसंहिता KHAGENDRASAMHITĀ

अप्रकाशिता

चेन्नै-सर्वकारीय-ग्रन्थालये R 3257 इति सङ्ख्यायां उपलभ्यते । प्रस्तुतः संहिताखण्डः पाञ्चरात्रागमनाम्ना प्राप्यते, अत्र केवलमष्टादशाऽध्याया एव सन्ति । स चाध्यायः विहगेन्द्रसंहितायाम् अस्ति । अत्र संशोधकैर्विचारणीयम् ।।

२२. खगेश्वरसंहिता KHAGESVARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

अस्याः संहितायाः श्रीचूर्णकरणम् इत्यस्य चतुर्विंशति अध्यायाः (२४) चेन्नै सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये D 5379 इति सङ्ख्यायाम् उपलभ्यन्ते ।

विष्णुतिलकाख्ये ग्रन्थारम्भे खगेश्वरसंहितायां विष्णुतिलके इति सूचना तु विशेषोऽशः । Dr. H.D. स्मिन् निकटे विद्यमान प्रायश्चित्तसङ्ग्रहेऽपि नैमित्तिकप्रायश्चित्ताख्याः षड्पञ्चाशत् (५६) अध्यायाः (सार्धचतुर्विंशत्) ३४ १/२ श्लोकैः सह समुपलभ्यन्ते ।

२३. गरुडसंहिता GARUDASAMHITĀ

अप्रकाशिता

अस्याः संहितायाः मातृका तञ्जै (तञ्जावूर) सरस्वतीमहल् ग्रन्थालये तिरुपति केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठेऽपि उपलभ्यते ।

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. पुरुषोत्तमसंहिता ५/१०६, २. मार्कण्डेयसंहिता - ६/११, ३. विष्णुतन्त्रम् ६७/१५४, ४. विश्वामित्रसंहितायां ३३/१०८ सङ्ख्यायां गरुडध्वजसंहिता इति नाम्ना दृश्यते ।

अध्याय.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
चतुर्विंशतिमूर्तिलक्षणम्	१२	तञ्जै-सरस्वती-महाल् १५३२४
चतुर्विंशतिमूर्तिलक्षणम्	५०	तञ्जै-सरस्वती-महाल् १५३२३
चतुर्विंशतिमूर्तिलक्षणम्	५०	K.S.V. केन्द्रीय संस्कृतविद्यापीठम् ।

अस्याः संहितायाः आद्यन्तविवरणं निर्देशयितुं नैव शक्यते, यतो हि आधारग्रन्थेषु इतोऽधिकविवरणाभावात् । विहगेन्द्रसंहिता इति ग्रन्थोऽपि ग्रन्थस्यास्य समानतया वर्तते इति प्रतिभाति । इतोऽधिकविवरणं विहगेन्द्रसंहितायां द्रष्टव्यम् ।

२४. गार्ग्यसंहिता GARGYASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता २६/१००, ४. भारद्वाजसंहिता २८/१०३,
२. पाद्मसंहिता - ८१/१०८ ५. विष्णुतन्त्रम् १२७/१५४,
३. पुरुषोत्तमसंहिता ८७/१०, ६. महेश्वरतन्त्रेऽपि ६/२५.

गार्ग्यसंहिता इति ग्रन्थः १९१२ तमे वर्षे प्रकाशितः । अस्यां संहितायां दशकाण्डाः, सातत्यधिक एकशत अध्यायाः सन्ति । ग्रन्थोऽयं वैष्णवसम्बद्धोऽपि पाञ्चरात्रागमे

नान्तर्भवति । श्री शास्त्रिरचितस्य नोटीसस् इत्यस्य ग्रन्थस्य द्वितीयभागे ग्रन्थोऽयं वैष्णवपुराणसम्बद्धः इत्यङ्गीकृतम् । किन्तु, गार्ग्यसंहितेयं पाञ्चरात्रागमग्रन्थेष्वन्यतमा इति द्योतनार्थं हत्बार्-महाराजा-ग्रन्थालये विद्यमाना षड्शताधिकपञ्चसहस्र (५६००) ग्रन्थात्मकत्वेन एका मातृका बरोडा (Baroda) प्राच्यविद्यासंस्थाग्रन्थालयेषु विद्यते विद्यमानप्रति चतुष्टयेषु ४१४८ ४१४९ इति सङ्ख्यायाम् विद्यमानामातृका अपि सहायिका वर्तते । एतासां मातृकानां संशोधनद्वारैव यथार्थविचारं ज्ञातुं शक्नुमः ।

ज्योतिषशास्त्रे विद्यमानायाः 'गार्ग्यसंहिता इत्यस्मात् ग्रन्थात्' विभिन्नोऽयं ग्रन्थः ।।

२५. गौतमसंहिता GAUTAMASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ८४/१००
२. ज्ञानामृतसारः - ६१७
३. पाद्मसंहिता - ५७/१०८
४. भारद्वाजसंहिता ८४/१०३
५. मार्कण्डेयसंहिता - ६८/९१
६. विश्वामित्रसंहिता ७६/१०८
७. विष्णुतन्त्रम् - १११/१५४

(टिप्पण्यम् - १. गौतमीयसंहिता इति सूच्यते।)

अस्याः संहितायाः विंशतितमे (२०) अध्याये स्थितसर्वदोषपरिहार-प्रायश्चित्ताख्योऽयमंशः M.G.O, M.L.R. ३७४३, प्रायश्चित्तसङ्ग्रहेऽपि वर्तते ।

मुम्बईनगराद् १८८९ शततमे वर्षे एकत्रिंशदध्यायात्मककृष्णपूजारूपः स्तोत्रात्मकः ग्रन्थः प्रकाशितः । तत्र ग्रन्थविषयस्तु गौतमीयतन्त्रात् स्वीकृतः । तथैव कोल्कत्ता वसुमति मुद्रणालयात् बङ्गलाभाषानुवादेन एकं पुस्तकं, द्वात्रिंशदध्यायैः (३२) साकं 'गौतमीयतन्त्रः' इति नाम्ना सुलभतन्त्रप्रकाशे, तन्त्रसङ्ग्रहेऽपि प्रकाशितम् । लण्डन् नगरे विद्यमाने इण्डिया कार्यालयग्रन्थालये २५५४ अस्यां सङ्ख्यायां वङ्गदेशस्य एसियाटिक् सोसैटि संस्थायां तथा इतरस्थलेष्वपि हस्तप्रतयः (तालपत्राणि) सन्ति । एताः तावत् मुद्रितपुस्तकानां प्रतयः एव । प्रकाशितग्रन्थेषु प्राचीनमातृकास्वपि उपलभ्यमानविषयाः वैष्णवसम्बद्धत्वेऽपि पाञ्चरात्रागमसम्बन्धितया कुत्रापि प्रमाणं नास्ति । किन्तु प्रायश्चित्तसङ्ग्रहादिग्रन्थेषु गौतमसंहितायाः उल्लेखदर्शनात्, गौतमसंहितेयं पाञ्चरात्रागमसम्बद्धा इति निश्चेतुं ग्रन्थस्यास्य आद्यन्तमातृकासंशोधने बुधैः यत्नः करणीयः ।

२६. चित्रशिखण्डिसंहिता CITRĀŚIKHANḌISAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - पारमेश्वरसंहितायां सात्विकमुनिवाक्यमिति सूचितम् ।

स्वामिश्रीदेशिकेनापि पाञ्चरात्ररक्षायां संहितेयं प्रमाणत्वेन प्रदर्शिता । अयं विषयः आगमसूच्यां कुत्रापि न दृश्यते ।

किन्तु अनेकग्रन्थालयेषु भिन्नभिन्नतया ग्रन्थस्यास्य हस्ताक्षरप्रतयः उपलभ्यन्ते ।

अध्या.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
१०	रथयानस्थापनम्	११७	अडैयार्-ग्रन्थालयः । T.R.569 VOL.3. उत्सवसङ्ग्रहे वर्तते । देवनागरीलिप्यां कागद पत्राणि
३९	ध्वजस्तम्बस्थापनम्	१०१	"
३९	रथप्रतिष्ठा	३	"
३९	रथप्रतिष्ठा	१३ १/२	"
३९	रथप्रतिष्ठा	३१	"

अस्याः संहितायाः विभागाय विद्वद्भिः प्रयत्नः करणीयः ।

(टिप्पणी - रथप्रतिष्ठा नाम प्रघट्टः तावत् ग्रन्थत्रये सत्त्वेऽपि प्रत्येकस्मिन् ग्रन्थे व्यत्यासः दृश्यते ।)

२७. जयाख्यसंहिता JAYĀKHYASAMHITĀ

अप्रकाशिता

प्रकाशकः - एम्बार् - कृष्णमाचार्यः,

क्रमसङ्ख्या, केष्कार् (ओरियण्टल्) प्राच्यविद्यासंशोधनसीरिस् ५४

स्थानम् कालश्च - बरोडा प्राच्यविद्यासंस्था १९३१ । देवनागरी, आङ्ग्लसंस्कृत-

उपीद्धातेनसाकं वर्तते । (पुटसंख्या ३५ + ४७ + ४५४) (श्लोकाः - ५०००)

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन (प्रमाणत्वेन) अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता १९, ४६/१००, ४. विश्वामित्रसंहिता - ९/१०८,
२. पाद्मसंहिता - ३८, ६८/१०८, ५. पारमेश्वरसंहिता - ३, १०/१७,
३. भारद्वाजसंहिता - २१, ४७/१०३, ६. विष्णुतन्त्रम् - ८९, ९३/१५४

विशेषसूचना - (टिप्पणी)

संहितेयं पाञ्चरात्ररत्नत्रयेषु अन्यतमात्वेन प्रशंस्यते अतिप्राचीना वर्तते ।

संहितायामस्यां नारदं प्रति श्रीभगवतः उपदेशः नारदेन शाण्डिल्यमहर्षये कृतः उपदेशः, शाण्डिल्यमहर्षिणा औरवादित्रृषीणां कृते प्रत्युपदेशः इत्यादयाः विषयाः प्रतिपाद्यन्ते । संहितायामस्यां जपध्यानमुद्रान्यासमन्त्राणां साहाय्येन भगवदाराधना सुखकारी भवति । अपि च अस्यां संहितायां योगप्रकाराः, देवालयनिर्माणप्रकाराः, प्रतिष्ठाप्रकाराः, दीक्षा, आचारव्यवहाराः प्रायश्चित्तम् व्रतादिविषयाः अपि प्रतिपाद्यन्ते । पूर्वोक्तविषयाणां सम्यगाचरणेन भगवदाराधनं उत्कृष्टतया शक्यते इत्यंशोऽपि उक्तः । अस्यां संहितायां परिशिष्टाः भागाः सन्ति । उदाहरणतया प्रथमाध्याये केचन विभागाः सन्ति ।

पटलाः

१. शास्त्रावतरणम् - परिशिष्टभागाः अपि सन्ति - ७९ १/२ श्लोकाः
२. ब्रह्मसर्गाख्यानम् - ७५ १/२ श्लोकाः
३. प्रधानसर्गनिरूपणम् - २८ श्लोकाः
४. शुद्धसर्गब्रह्मतत्त्वाख्यानम् - १३२ श्लोकाः
५. ब्रह्मज्ञानोत्पत्त्याख्यानम् - ४६ १/२ श्लोकाः
६. मुख्यमन्त्रोद्धारः - २५० श्लोकाः
७. उपकरणमन्त्रोद्धारः - १२४ १/२ श्लोकाः
८. मुद्राबन्धनिरूपणम् - ११७ श्लोकाः
९. स्नानविधानम् - ७१ १/२ श्लोकाः
१०. समाधिख्यापनम् - १०३ श्लोकाः
११. मन्त्रन्यासविधिः - ४३ १/२ श्लोकाः
१२. मानसयागविधिः - १३६ १/२ श्लोकाः

१३. बाह्ययागविधिः - २३६ श्लोकाः
१४. जपविधिः - ९४ १/२ श्लोकाः
१५. अग्निकार्यविधिः - २६४ श्लोकाः
१६. दीक्षाविधिः - ३६९ श्लोकाः
१७. शिष्यभेदनिरूपणम् - ६२ श्लोकाः
१८. अभिषेकविधिः - ९२ १/२ श्लोकाः
१९. मन्त्रसिद्धिचिह्नानि - ३६ १/२ श्लोकाः
२०. प्रतिष्ठाविधिः - ३८६ श्लोकाः

(टिप्पणी) तृतीयश्लोकादारभ्य मुद्रितग्रन्थे गणनादोषः वर्तते ।

२१. पवित्रविधिः - २३२ १/२ श्लोकाः
२२. वैष्णवाचारलक्षणम् - ८० १/२ श्लोकाः
२३. श्राद्धविधिः - १५५ श्लोकाः
२४. प्रेतसंस्कारः - १०४ १/२ श्लोकाः
२५. प्रायश्चित्तविधिः - १५९ १/२ श्लोकाः
२६. मूलमन्त्रसाधनम् - १३३ १/२ श्लोकाः
२७. शक्तिमन्त्रसाधनम् - २१८ श्लोकाः
२८. अङ्गमन्त्रसाधनम् - १५७ १/२ श्लोकाः
२९. वक्त्रमन्त्रसाधनप्रकारः - १८७ १/२ श्लोकाः
३०. परिकरमन्त्रसाधनम् - ११७ १/२ श्लोकाः
३१. उपाङ्गसाधनम् - ४९ श्लोकाः
३२. साधनविधिः - ८४ श्लोकाः
३३. योगाख्यानम् - ८७ श्लोकाः

१६. जयोत्तरसंहिता JAYOTTARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १९/१०० २. पाद्मसंहिता - ६८/१०८.
 ३. पारमेश्वरसंहिता - १०/१७ ४. भरद्वाजसंहिता - ४७/१०३
 ५. विष्णुतन्त्रम् - ९३/१५४

अस्याः संहितायाः विभागाः अधो निर्दिष्टस्थलेषु उपलभ्यन्ते ।

अध्या.सं.	अध्या.नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानानि
१०	जयन्ती-तिथि-नक्षत्र-योग करणनिर्णयः	२८	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569 उत्सवसङ्ग्रहः ग्रन्थलिप्या कागदपत्रे उपलभ्यते ।
-	जयन्तीनिर्णयः	२७	" "
-	विष्णुजयन्तीनिर्णयः	१८	M.G.O.M.L.R. 3286 उत्सवसङ्ग्रहः तेलुगुलिप्यां कागदपत्रे उपलभ्यते ।
-	रथारोहणप्रतिष्ठा	९ १/२	M.G.O.M.L.R. 2856, पूजासङ्ग्रहः तेलुगुलिप्यां तालपत्रे उपलभ्यते ।

उपरि उपलब्धभागानां प्रापणार्थं विद्वद्भिः प्रयत्नः करणीयः ।

२९. ज्ञानामृतसारम् JNĀNĀMRTASĀRAM

प्रकाशितम्

इयं संहिता नारदपाञ्चरात्रनाम्ना प्रकाशिता तन्नाम्नैव लोके प्रसिद्धा ।

प्रकाशकः (प्रकाशनकर्ता) के.एम्. बार्नर्जि

स्थानम् कालश्च - एसियाटिक् सोसैटिद्वारा (बङ्गालदेशः) बङ्गदेशे १८६५, तमे वर्षे देवनागरी-आङ्गल-उपोद्घातेन साकं प्रकाशितम् (पुटसंख्या - ९ + ३७१) अनुपलब्धाः (श्लोकाः ३,१००) ।

अस्याः संहितायाः आङ्ग्लानुवादस्तु हरिप्रसन्नसदृजिनामाख्येन स्वामिविद्यानन्देन “सेक्रट् बुक्स् आफ् हिन्दूस्” इति नाम्ना अल्हाबाद्नगरात् १९२१ तमे वर्षे प्रकाशितः ।

संहितेयं सनत्कुमारसंहितावत् पाञ्चरात्रात्मकेन (विभागः) विभाजिता । अस्यां संहितायां नारदस्य प्राधान्यत्वात् नारदपाञ्चरात्रम् इति केषाञ्चित् भ्रान्तानां अभिप्रायः । अत्र प्रोच्यमानानां विषयाणां अर्थदृष्ट्या अतिनवीनता दृश्यते । सोदाहरणतया द्वितीयरात्रे शिवनारदसंवादः अस्ति । चतुर्थाध्यायादारभ्य षष्ठाध्यायपर्यन्तं राधाविषयकसूचनाः सन्ति । तद्वदेव पञ्चमरात्रे राधाविषयकमन्त्राः कवचानि मन्त्रोच्चारणफलान्यपि प्रतिपादितानि । राधाकृष्णाराधनप्रकारस्तु अतिनवीनः इत्यत्र संशय एव नास्ति । अतः राधाकृष्णाराधनस्य प्रधानतया वक्ष्यमाणत्वात् इयं संहिता अतिनवीना इति (ऊहितुं शक्यते) निश्चीयते ।

इतर पाञ्चरात्रागम(वत्) ग्रन्थवत् नोपयुक्तता वर्तते अस्यां संहितायां । दीक्षा, पर्वणादिविषयाः संक्षिप्ततया वर्तन्ते । अपि च अस्यां संहितायां व्याससुखदेवसंवादः, लोमशनारदसंवादः, उमामहेश्वरसंवाद इत्यादयः संवादाः अनेकाः वर्तन्ते । आगमप्रणालीदृष्ट्या न विशेषता वर्तते । प्रथमरात्रे प्रथमाध्याये सप्तपञ्चाशत् तमे (५७) श्लोके १. ब्रह्मसंहिता २. शैवसंहिता (सार्वसंहिता वा अहिर्बुध्न्यसंहिता वा) ३. कौमारसंहिता ४. वासिष्ठसंहिता ५. कापिलसंहिता ६. गौतमीयसंहिता ७. नारदीयसंहिता इति सातविधसंहिताः सन्ति ।

प्रथमरात्रम् (प्रथमरात्रौ प्रोक्तविषयाः)

१. व्याससुखदेवसंवादः (ग्रन्थप्रशंसनम्) - ८३ श्लोकाः
२. ब्रह्मसनत्कुमारसंवादे नैवेद्यप्रशंसनम् - ७७ श्लोकाः
३. ब्रह्मसनत्कुमारसंवादे श्रीकृष्णमहिमोपलम्भनम् - ८८ श्लोकाः
४. ब्रह्मनारदसंवादे कवचप्रश्नः - ८८ श्लोकाः
५. जगन्मङ्गलकवचम् - ३२ श्लोकाः
६. लोमशनारदसंवादः - ७२ श्लोकाः
७. गणपतिस्तोत्रम् - ९५ श्लोकाः
८. अनामधेयः - ३५ श्लोकाः
९. नारदोपदेशग्रहणम् - ३९ श्लोकाः
१०. महोत्सवारम्भः - ९१ श्लोकाः
११. महोत्सवदर्शनम् - ३९ श्लोकाः
१२. गन्धर्वकृतस्तोत्रम् - ७७ श्लोकाः

१३. गन्धर्वमोक्षणम् - ३५ श्लोकाः
१४. कुलटोत्पत्तिः - ११७ श्लोकाः
१५. अनामधेयः - ३१ श्लोकाः

द्वितीयरात्रौ उक्तविषयाः

१. प्रथमज्ञानाध्यात्मिकवर्णनम् - ५० श्लोकाः
२. भक्तिज्ञाननिरूपणम् - १०० श्लोकाः
३. हरिभक्तिज्ञाननिरूपणम् - १०५ श्लोकाः
४. शिवनारदसंवादे भक्तिज्ञानकथने राधाप्रश्नकथनम् - ६१ श्लोकाः
५. राधाकवचप्रकाशनम् - ६६ श्लोकाः
६. राधाप्रशंसा - ३२ श्लोकाः
७. शिवनारदसंवादे मुक्तिज्ञानकथनम् - ५२ श्लोकाः
८. योगज्ञानकथनम् - ३८ श्लोकाः

तृतीयरात्रौ उक्तविषयाः

१. प्रातः कृत्यम् - २४ श्लोकाः
२. प्रातः कृत्यम् - ३३ श्लोकाः
३. अनामधेयः - २७ श्लोकाः
४. अनामधेयः - २३ श्लोकाः
५. मन्त्रपूजाप्रकरणम् - ३६ श्लोकाः
६. अनामधेयः - २४ श्लोकाः
७. अनामधेयः - ३९ श्लोकाः
८. अदृशोऽयं नामधेयः - २३ श्लोकाः
९. अदृशोऽयं नामधेयः - २२ श्लोकाः
१०. अनामधेयः - २७ श्लोकाः
११. अदृशोऽयं नामधेयः - २२ श्लोकाः
१२. अदृशोऽयं नामधेयः - २० श्लोकाः
१३. अनामधेयः - २७ श्लोकाः
१४. अनामधेयः - ७८ श्लोकाः
१५. मन्त्रपूजाहोमविधिः - ७४ श्लोकाः

चतुर्थरात्रौ प्रोक्तविषयाः

१. उमामहेश्वरसंवादे धरणीशेष संवादे कृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम् - ४५ श्लोकाः
२. अनामधेयः - ३० श्लोकाः
३. पार्वतीशिवसंवादे विष्णोर्नामसहस्रम् - २२४ श्लोकाः
४. श्रीकृष्णस्तोत्रम् - २० श्लोकाः
५. त्रैलोक्यमङ्गलकवचम् - ४१ श्लोकाः
६. गोपालस्तोत्रम् - १७ श्लोकाः
७. गोपालकवचम् - १५ श्लोकाः
८. गोपालसहस्रनामस्तोत्रम् - १७६ श्लोकाः
९. पूजाद्रव्यविधानम् - १४ श्लोकाः
१०. पञ्चप्रकारार्चाविधिः - २५ श्लोकाः
११. द्वादशशुद्धिः - २५ श्लोकाः

पञ्चमरात्रौ उक्तविषयाः

१. अनामधेयः - ९३ श्लोकाः
२. मुद्रानिरूपणम् - ५२ श्लोकाः
३. अनामधेयः - ३५ श्लोकाः
४. अदृशोऽयं नामधेयः - २६ श्लोकाः
५. राधिकानामसहस्रम् - १८४ श्लोकाः
६. अदृशोऽयं नामधेयः - २४ श्लोकाः
७. सर्वरक्षाकरं राधाकवचम् - ३० श्लोकाः
८. मन्त्रनामरहस्यम् - ३१ श्लोकाः
९. राधामन्त्रकथनम् - २१ श्लोकाः
१०. योगकथनम् - ४३ श्लोकाः
११. योगप्रकरणम् - ३१ श्लोकाः

३०. ज्ञानार्णवसंहिता JNĀNĀRṆAVASAMHITĀ

अप्रकाशिता

पाद्यतन्त्रे ६०/१०८ संख्यायां हयशीर्षसंहितायां १५/२५ इति सङ्ख्यायामपि 'ज्ञानार्णवतन्त्रम्' इति नाम निर्दिश्यते ।

चेन्नै सर्वकारीयग्रन्थालये R.१२७८ इति सङ्ग्राह्यायाम् अयं परिच्छेदेन विभक्तो वैष्णवग्रन्थः । ग्रन्थकर्ता रङ्गराजयज्वा अभयप्रदस्य पुत्रः इति । विषयप्रतिपादनशैल्यादि-समीक्षणेन ज्ञायते यत् ग्रन्थोऽयं न पाञ्चरात्रागमसम्बद्धः इति । इयं ज्ञानार्णवसंहिता । 'ज्ञानार्णवतन्त्र' नाम्ना शैव शाक्त-जैनागमेष्वपि ग्रन्थाः सन्ति । इयं ज्ञानार्णवसंहिता पाञ्चरात्रागमसम्बद्धा वा न वा इति परिशीलनीयः ।।

३१. तार्क्ष्यसंहिता TĀRKṢYASAMHITĀ

अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृताः ।

कपिञ्जलसंहिता ५४, ९८/१००, पाद्मसंहिता ५३/१०८, भारद्वाजसंहिता ५५, १०१/१०३, विष्णुतन्त्रम् ६८, १०१/१५४, हयशीर्षसंहिता १८/२५ इत्यादयः आगमग्रन्थाः । अग्निपुराणम् १७/२५, महेश्वरतन्त्रम् १८/२, सङ्ग्राह्यामपि स्वीक्रियते ।

अस्याः संहितायाः 'तार्क्ष्यसंहिता' इति नाम विहगेश्वर अथवा गरुडसंहितायाः नामान्तरं स्यादित्यूह्यते ।

श्रीवैकुण्ठं पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधे तार्क्ष्यसंहितायाः श्लोकाः उपलभ्यन्ते ।

३२. दूर्वाससंहिता DURVĀSASAMHITĀ

अप्रकाशिता

संहितेयं संपूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचित् विभागाः अनेकेषु ग्रन्थालयेषु लभ्यन्ते । सविवरणम् अधो निर्दिश्यते ।

आधारग्रन्थाः - संहिता इयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थेषु आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

कपिञ्जलसंहिता - ६२/१००, पुरुषोत्तमसंहिता - ४४/१०६, भारद्वाजसंहिता - ६३/१०३, मार्कण्डेय संहिता - ६९/९१, विष्णुतन्त्रम् - १२९/१५४

संहितायामस्यां 'पवित्रारोपणविधानम्' इति घट्टः चतुस्त्रिंशदध्याये २६० श्लोकैः सव्याख्यया अडैयार् ग्रन्थालये T.R. 569 अस्यां सङ्ग्राह्यायां उपलभ्यते, एवमेव उत्सवसङ्ग्रहः इति मातृका K.S.V.69/596 (केन्द्रीय संस्कृतविद्यापीठे) पूर्वोक्तसङ्ग्राह्यामपि देवनागरीलिप्यां कागजपत्ररूपेण समुपलभ्यते ।

३३. नलकूबरसंहिता NALAKŪBARA SAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहिता इयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

कपिञ्जलसंहिता - १८/१०६, पाद्मसंहिता - ४/६८, पुरुषोत्तमसंहिता - १८/१०६, भारद्वाजसंहिता - ३५/१०३, मार्कण्डेय संहिता - १८/९१ विश्वामित्रसंहिता - २१/१०८, विष्णुतन्त्रम् - १४४/१५४.

इयं संहिता सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचन विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते । उपलब्धमातृकाणां विवरणम् अधो निर्दिश्यते ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानानि
	रथप्रतिष्ठा	३३ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569 सङ्ग्राह्यायां उत्सवसङ्ग्रहः इति नाम्ना कागज पत्रे देवनागरीलिप्यां उपलभ्यते ।
११	जयन्तीनिर्णयः	४५	M.G.O.M.L.R 3286 तेलुगुलिप्यांपत्रम् उत्सव-सङ्ग्रहः इति नाम्ना उपलभ्यते ।
	प्रायश्चित्तम्	३०	श्रीवैकुण्ठं पेरिय तिरुवडि अय्यङ्गार् प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः डा.स्मित् प्रायश्चित्त सङ्ग्रहः इति पृथक्तया तालपत्रे दृश्यते ।

३४. नारदसंहिता - NĀRADASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आगमग्रन्थेषु नारदस्योपदेशः बहुस्थलेषु दृश्यते । बहुषु आगमेषु अस्य नाम भूयते च । सोदाहरणतया ज्ञानामृतसारसंहितायाम् अध्यायान्ते श्रीनारदपाञ्चरात्रे इति वर्तते । शाण्डिल्यसंहितायाः, भारद्वाजसंहितायाश्च कर्तारौ संहितानेतान् 'नारदपाञ्चरात्रम्' इत्युक्तवन्तौ लण्डन्नगरे विद्यमाने इण्डिया (आफिस) ग्रन्थालये नारदपाञ्चरात्राख्ये शीर्षके -

१. लक्ष्मीतन्त्रम्, २. ज्ञानामृतसारम्, ३. परमागमचूडामणि, ४. पौष्करसंहिता ५. पाद्मसंहिता, ६. वृत्तब्रह्मसंहिता

इत्यादिग्रन्थानां सूची वर्तते । 'फरोडा (प्राच्यविद्या) ओरियण्टल् इन्स्टिट्यूट' इत्यत्र ग्रन्थसूच्यां 'नारदपाञ्चरात्रम्' इति शीर्षके नारदपाञ्चरात्रम् ७५१ इति सङ्ख्यायां (१२००० ग्रन्थाः) ८१५७ इति सङ्ख्यायां (२०००) ग्रन्थाः सप्तदश (१७) पटलाः सन्ति इत्यतः परं नारदसंहिता सम्यक् ज्ञातुं शक्यते । एतासां मातृकानां विषये किमपि विवरणं नोपलभ्यते । मातृकाग्रन्थालयेषु नारदसंहितायाः विभागाः उपलभ्यन्ते - यथा -

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
२१	मरणप्रायश्चित्तपटलः	१५ १/२	M.G.O.M.L.R. 2856 पूजासङ्ग्रहः तेलुगुलिप्यां तालपत्रे दृश्यते
	गृहार्चना प्रतिष्ठाविधिः		तिरुपति ग्रन्थालयः 552 A.S.T. No. 3347 A

३५. नारदीयसंहिता NĀRADĪYA SAMHITĀ अप्रकाशिता

अस्याः संहितायाः हस्ताक्षरप्रतयः M.G.O.M.L.R. 2503 इति सङ्ख्यायां अडैयार् ग्रन्थालये १० K ४ इति सङ्ख्यायां तिरुपति (श्रीवेङ्कटम्) श्रीरङ्गम् श्रीवैकुण्ठं मैसूरु, (महिषासुरपुर्यां) प्रान्तेष्वपि ग्रन्थाक्षरेषु उपलभ्यन्ते । (३८५० श्लोकाः तत्र वर्तन्ते)

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

कपिञ्जलसंहिता - ३/१००, ज्ञानामृतसार संहिता - ७/७, पाद्मसंहिता - ८/१०८, पुरुषोत्तमसंहिता - ३/१०६, भारद्वाजसंहिता - ४, ९४/१०३, मार्कण्डेय संहिता - ३/९१, विश्वामित्रसंहिता - २०/१०८, विष्णुतन्त्रम् - १०४/१५४, हयशीर्षसंहिता - ५/२५, अग्निपुराणम् - ७/२५, महेश्वरतन्त्रम् - ८/२५

नारदीयसंहितेयं सनत्कुमारसंहितायां 'शिवरात्रम्' इति प्रघट्टके सप्तमाध्याये सूचिता । अतः इयं नारदीयसंहिता सनत्कुमारसंहितायाः पूर्वं स्यादिति निश्चीयते ।

अस्मिन् ग्रन्थे पाञ्चरात्रागमसम्बन्धविषयाः सविस्तरं सुस्पष्टं च प्रतिपादिताः । विशेषतया (पञ्चविंशति) २५ तमे अध्याये प्रायश्चित्तविषयकप्रबोधने क्रमशः दोषाः तत्प्रायश्चित्तानि च वर्णितानि इति आगमस्यास्य विशेषविषयः । संहितायामस्यां पञ्चमाध्याये

बुद्धावतारवर्णनमपि दृश्यते । वैष्णवागमसम्बद्धत्वेऽपि शैवाल्यगमनस्य प्रामुख्यत्वं, शिवस्य आराधनप्रयोजनत्वं च प्रदर्श्यते । तद्वत् पशुः, पाशः इत्यादि शैवागमसम्बद्धपदानां प्रयोगोऽपि सप्तमे नवमे (७,९) अध्याययोः कृतः ।

ग्रन्थेऽस्मिन् भारतदेशस्य प्रशंसायाः कथने प्राच्यादि अनेक दिग्नामानि तत्तद्विषु विद्यमाननगराणां नामानि नदीनां नामानि च प्रतिपाद्यन्ते ।

वैष्णवेः ओरिस्साप्रान्ते, सिन्धुनदीनां तीरे तथा पारसीकानां निवासस्थानेऽपि वासाः न कर्तव्यः इति विशेषतया प्रतिपादितम् । एतदाधारत्वेन ग्रन्थस्यास्य कालनिर्णयः कर्तुं शक्यते । पाञ्चरात्रागमः वैदिकसम्बद्धितम् एवेति एकोनत्रिंशदध्याये ३८, ३९, ४० श्लोकेषु सुष्टु प्रतिपादितम् । भगवदर्पितपूजाद्रव्येषु वैखानसानां बिम्बस्पर्शनेन सम्प्रोक्षणं कर्तव्यमिति सूचितम् ।

द्वाविंशति तमे अध्याये स्नपनादिद्रव्याणां अभावे द्रव्यान्तराणाम् उपयोगेन कार्यं कर्तुं शक्यते इत्युच्यते । श्रीभगवतः नैवेद्यद्रव्येषु मत्स्यमपि अङ्गीक्रियते । व्याकरणदोषाः मध्ये मध्ये सञ्चालित्यदोषाश्च १२, १३, १९, २७ (द्वादश, त्रयोदश, एकोनविंशति, साविंशति) तमेषु अध्यायेषु अधिकतया दृश्यन्ते । पूर्वं मुद्रितात् (प्रथमद्वितीयतृतीयप्रकाशनेषु) नारदीयसंहिताग्रन्थधर्मशास्त्रज्योतिषग्रन्थात् विभिन्नोऽयं ग्रन्थः । तद्वत् नारदपाञ्चरात्राख्य-शीर्षकरूपज्ञानामृतसारसंहिताभ्यां विभिन्नोऽयं ग्रन्थः ।।

नारदीयपद्धति इति नारदीयसंहितायाः व्याख्याग्रन्थः M.G.O. M.L.R. 317 सङ्ख्यायाम् अष्टादशाध्यायात्मकेन दृश्यते ।

अध्यायाः

१. प्रस्तावनाध्यायः - ७७ १/२ श्लोकाः
२. आराधनविधानम् - १५८ १/२ श्लोकाः
३. चतुर्मुर्तिलक्षणविधानम् - ११७ श्लोकाः
४. द्वादशमुर्तिलक्षणम् - ८५ श्लोकाः
५. मत्स्यादिमुर्तिलक्षणविधानम् - ९७ १/२ श्लोकाः
६. मुद्रालक्षणम् - ३६ श्लोकाः
७. वीणाविधानम् - ८८ श्लोकाः

८. मण्डललक्षणविधानम् - ७० श्लोकाः
 ९. दीक्षालक्षणविधानम् - ३३७ १/२ श्लोकाः
 १०. अभिषेकविधानम् - ५३ श्लोकाः
 ११. समाचारविधिः - ९३ १/२ श्लोकाः
 १२. हविर्विधानम् - ७३ श्लोकाः
 १३. प्रतिमास्वरूपविधानम् (असमाप्तम्) - ३३ श्लोकाः
 १४. प्रासादलक्षणविधिः (न समाप्तम्) - ५५ श्लोकाः
 १५. प्रतिमाप्रतिष्ठाालक्षणम् (मन्त्रैः सहितम्) - २४३ श्लोकाः
 १६. मण्डपादिप्रतिष्ठास्थापनम् - २४ श्लोकाः
 १७. जीर्णसंस्कारविधिः - ९१ १/२ श्लोकाः
 १८. ध्वजारोहणविधिः - ९३ १/२ श्लोकाः
 १९. महोत्सवविधिः - १५५ १/२ श्लोकाः
 २०. स्नपनविधिः - ११३ श्लोकाः
 २१. पुष्पादिविधानम् - ३२ श्लोकाः
 २२. प्रतिनिधिविधानम् - २७ १/२ श्लोकाः
 २३. पवित्रारोहणविधिः - ८३ १/२ श्लोकाः
 २४. फलभेदविधिः - १०३ १/२ श्लोकाः
 २५. प्रायश्चित्तविधिः - ३९२ १/२ श्लोकाः
 २६. महाहविर्विधानम् - ४२ श्लोकाः
 २७. यागोपकरणविधिः - ६५ १/२ श्लोकाः
 २८. सर्वदेवतास्थापनविधिः - १३९ १/२ श्लोकाः
 २९. निषेकादिश्मशानान्तसंस्कारविधिः - ४० १/२ श्लोकाः
 ३०. कालाध्यायः - ३२ श्लोकाः

नारदीयसंहितायाः विभागाः अधो निर्दिष्टतया उपलभ्यन्ते

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
२४	फलपूजाविधिः	७ १/२	मुद्रित उत्सवसङ्ग्रहः
२४	तिलपद्मदानम्	२१	मुद्रित उत्सवसङ्ग्रहः

रथप्रतिष्ठा

२०

T.R. 569 अडैयार् ग्रन्थालयस्य
उत्सवसङ्ग्रहः

महालक्ष्मीबीजम्

४६

M.G.O. M.L.R 3257
सङ्ख्यायाम्

३६. नारसिंहसंहिता NĀRASIMHASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

पाद्यसंहिता ८०/१०८, मार्कण्डेयसंहिता - ७१/९१, विष्णुतन्त्रम् ३१/१५४
हयशीर्षसंहिता - २०/२५ (अत्र नरसिंहाख्यतन्त्रमिति सूच्यते)अस्याः संहितायाः (द्वात्रिंशत्) ३२ अध्यायाः सन्ति हस्तप्रतयः K.S.V.
(केचिदयसंस्कृतविद्यापीठे M.G.O. M.L.R. 3743 इति सङ्ख्यायां विद्यमाने
प्रायश्चित्तसङ्ग्रहेऽपि उपलभ्यन्ते ।

३७. नारायणसंहिता NĀRĀYAṆASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिलसंहिता - ४१/१००, २. पाद्यसंहिता - ६३/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता -
६३/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता ४२/१०३, ५. विश्वामित्रसंहिता ५३/१०८, (टि)
नारायणिकम् इति सूच्यते । ६. हयशीर्षसंहिता १४/२५ (टि) एतदपि नारायणतन्त्रमिति
उच्यते । ७. अपि च अग्निपुराणे १८/२५ सङ्ख्यायां ८. महेश्वर तन्त्रे १९/२५
सङ्ख्यायामपि गणना क्रियते ।इयं संहिता सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचन विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते
नारायणसंहितायाः उपलभ्यमानप्रतीनां विवरणम् अधो निर्दिश्यते ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
"	"	"	K.S.V.
"	सात्वतराजसतामसविभागः	"	ए.श्रीनिवासअय्यङ्गार
			K.S.V.

१६ अर्चनाविधिः	२४	"
१९ "	"	"
२१ प्लव उत्सवविधानम्	८२ १/२	G.R. जोस्यैः प्रकाशित उत्सवसङ्ग्रहः
" तीर्थनक्षत्रविधिः	१६	K.S.V.35286/L
" उत्सवविघ्नप्रायश्चित्तम्	१०	K.S.V
" सरसि प्लवोत्सवम्	८४	"
२२ दण्डलक्षणविधानम्	४३ १/२	"
२३ ध्वजलक्षणम्	३०	"
२३ ध्वजलक्षणम्	३०	"
२४ विशाखोत्सवविधिः	२५	G.R जोस्यैः मुद्रित उत्सव- सङ्ग्रहः ३५२८६ (मैसूरु) महिषासुरपुरी
२५ पुष्पयागविधिः	२५	K.S.V प्रायश्चित्तपटलः M.G.O, M.L.R. 2996
३२ सकलनिष्कलप्रतिपादनम्	२५	K.S.V
३२ सकलनिष्कलप्रतिपाद्यो निर्णयः	१२५	K.S.V.
३३ उत्सवप्रायश्चित्तविधिः	१२५	पूजासङ्ग्रहः R.2856, 15286 K.S.V (?)
४० महोत्सवः	६७०	K.S.V. (?)
४१ पूजासङ्ग्रहः	४१	R. 2856
४४ महानवम्युत्सवविधानम्	४६	अडैयार् ग्रन्थालयः चेन्नै T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहः
४४ जलक्रीडामहोत्सवविधिः	१२	मैसूरु G.R. जोस्यैः प्रकटीकृतं उत्सवसङ्ग्रहेऽस्ति । राघवभट्टः ३१ १/२ श्लोकाः
४४ होलारोहण उत्सवविधिः	६०	K.S.V.
४४ जलक्रीडामहोत्सवः	१७ १/२	स्मिन्निकटे विद्यमान उत्सव- सङ्ग्रहः

४५ उत्सवप्रायश्चित्तअध्यायः	"	K.S.V.192 अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569
" उत्तरदक्षिणकवाटमोचन प्रायश्चित्तविधिः	३०	R.2996 K.S.V.
" महोत्सवसमाप्तिविज्ञापनविधिः	१७०	K.S.V.
" सहस्रकलशस्त्रपनपटलः	१८०	राघवभट्टस्य प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः
" रथप्रतिष्ठा	९	"
" सात्त्विकराजसतामस- संहिता विभागः	६०	K.S.V.
" उत्सवप्रोक्षणम्	१५	R.3286
" उत्सवप्रकरणम्	"	उत्सवसङ्ग्रहः M.G.O. M.L.R. 3286
" मार्गशीर्षमासे गोदादेव्याः स्तुतिः (स्तोत्रभागः) (मार्गळिमासे) (आण्डाळ् स्तोत्रगानविभागः)	"	श्रीवैकुण्ठम् पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार्
" रामनामविधिः	"	श्रीमुष्णं सम्पत्कुमारः
" पर्वद्वयोत्सवविधिः	१८	G.R. जोस्यैः प्रकटीकृतः उत्सवसङ्ग्रहः
" रथप्रतिष्ठा	१५	K.S.V. (?)
" नवम्युत्सवम्	४	K.S.V. (?)
" महोत्सवः	२	K.S.V. (?)
" रथोत्सवः	७	K.S.V. (?)
" प्रायश्चित्तपटलः	९	R. 2996

३६. पाञ्चप्रश्नसंहिता PAÑCAPRAŚNASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ३०/१००, २. पारमेश्वरसंहिता १५/१७, ३. पुरुषोत्तमसंहिता -

६२/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता ३२/१०, ५. विश्वामित्रसंहिता - १७/१०८

इयं संहिता चेन्नै-सर्वकारीय (हस्तप्रति)तालपत्रसंस्थायां R. 5197, R.5242 इति सङ्ख्यासु कागजपत्रे ग्रन्थलिप्यां, देवनागरीलिप्यामपि उपलभ्यते ग्रन्थेऽस्मिन् सप्तशताधिकाः (७००) श्लोकाः सन्ति ।

संहितायामस्यां नारद-नारायणसंवादः, नारदेन पृष्ठपञ्चप्रश्नानां नारायणेन दत्तम् उत्तरं च प्रतिपादितम् ।

पूजा, प्रतिष्ठा, मण्डलम्, कुण्डः, द्रव्यम् इत्यादीनां पञ्चार्थानां (पञ्चवस्तूनां) प्रश्नानाम् उत्तरत्वेन, लक्ष्मीः, दुर्गा, सौवक्तमङ्गलशक्त्यादीनां देवीनाम् आराधनप्रकारोऽपि प्रतिपादितः अत्र । पञ्चमाध्याये जघनपर्यन्तं विद्यमाने जले स्थित्वा मन्त्रसिद्धिः प्राप्तव्या इति, सप्तमाध्याये ब्राह्मणानामेव युक्तम् (अर्हता) इत्युक्तत्वात् अन्येषां पाञ्चरात्रागमसम्बन्धानर्हत्वम् इत्यत्र निस्संशय एव ।

अपि च अस्याः संहितायाः प्रथमपटलान्ते 'दुर्गातन्त्रे प्रथमपटलः' इति (१०) दशमे पटले 'गुह्यतन्त्रस्थः दशमःपटलः' इति सूचनया निश्चयोऽयं विषयः ।

पटलाः

१. आराधनपटलः - ८८ श्लोकाः
२. मन्त्रोच्चारणपटलः - ५० १/२ श्लोकाः
३. सर्वमङ्गलार्चनापटलः - ७४ १/२ श्लोकाः
४. मन्त्रोद्धारपटलः - ८८ श्लोकाः
५. पूजापटलः - ८८ श्लोकाः
६. मण्डलपटलः - ६६ श्लोकाः
७. दीक्षापटलः - ५१ श्लोकाः
८. स्नपनपटलः - १३२ श्लोकाः
९. अतिवासनपटलः - ७२ १/२ श्लोकाः
१०. प्रतिष्ठापटलः

संहितेयं श्रीप्रश्नसंहितायाः विभिन्ना ।

३९. परमसंहिता PARAMASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - डा.एस्. कृष्णस्वामि अय्यङ्गार

स्थानं - कालश्च - ओरियण्टल् इन्स्टिट्यूट (प्राच्यविद्यासंस्था) बरोडा (२१२५) गोथिकाट् सीरिस् सम्पुटः (Vol. 86) 1940 बरोडा देवनागरी लिप्याम् आङ्ग्ल उपोद्घातेन सहितः । पुटाः - 28 + 208 + 230

आधारग्रन्थाः - संहिता इयम् अधोनिर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृताः ।

१. पाद्मसंहिता - ७/१०८, २. पुरुषोत्तमसंहिता २३/१०६, ३. मार्कण्डेयसंहिता - ४५/११, ४. विश्वामित्रसंहिता ३/१०८, ५. विष्णुतन्त्रम् - २/१५४

अस्यां संहितायां विद्यमानानि वाक्यानि श्रीरामानुजस्य श्रीभाष्ये तथा श्रीयामुनाचार्यस्य आगमप्रामाण्ये च दृष्टान्तत्वेन स्वीकृतानि । अतः परमसंहितायाः कालः पूर्वोक्तायाः आधारग्रन्थसंहितायाः कालादपि प्राक्तनकाल एव इत्युच्यते ।

संहितेयं चतुर्मुखब्रह्मणः प्रश्नस्य भगवतः उत्तरत्वेन मार्कण्डेयमहर्षिणा देवलं प्रति उपदेशत्वेन वरीवर्तितं ।

अस्याः संहितायाः ४, ५, ६, ७, ८ अध्यायेषु अग्निकार्यम्, दीक्षा इत्यादि सविस्तरविवरणानि सम्यक् प्रदर्श्यन्ते, इतरेषु अध्यायेषु सृष्ट्यादिविचाराः विचार्यन्ते न तु कर्षणादिविषयाः अधिकतया विचार्यन्ते । मन्त्रोच्चारणेन फलप्रदत्वबोधकत्वेऽपि सर्वत्र (आशां त्यक्त्वा) ऐहिक-आमुष्मिक-भोगान् त्यक्त्वा (परमात्मध्यानमेव) आराधनमेव श्रेष्ठतया अङ्गीक्रियते । तदानीमेव सर्वकार्यसिद्धिः इत्युच्यते । २७, २८ (सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः) तमेषु अध्यायेषु आरम्भे वैष्णवैः सामान्यतया सर्वेषां निकटे सादरतया कारुण्यया वर्तितव्यम् इत्यपि बोध्यते । पूर्वमेव जातकर्मादिसंस्कारमन्तरेण येन केनापि पीडा इष्यते चेत् सः सुवर्णेन निर्मितकुम्भे स्थित्वा आचार्योपदेशरूपान् मन्त्रान् श्रुत्वा आगच्छेत् इत्यादि स्वारस्यकरविषयाः प्रतिपाद्यन्ते ।

अस्याः संहितायाः मुद्रणसन्दर्भे प्रकाशकः चेन्नै-अडैयार्-ग्रन्थालयप्रतीतेः सर्वकारीयहस्तप्रतिलिपिग्रन्थालयप्रतीतेरपि संशोधयित्वा मुद्रणं कृतमिति उक्तवान् । मध्येमध्ये २३, २४, २८ अध्यायानां विभागाः अस्पष्टाः । तेन हि उपर्यपि इतर प्रकाशनानां मौल्यं कृत्वा सम्यक्तया प्रकाशनं कर्तुं सन्दर्भाधिक्यम् वर्तन्ते एव ।

अध्यायाः

१. प्रश्नप्रतिवचनम् - ८६ श्लोकाः

२. सृष्टिक्रमः - ११६ श्लोकाः

३. विनयः - ९४ श्लोकाः
४. अर्चनाविधानम् - ९४ श्लोकाः
५. द्रव्यविधानम् - ७७ श्लोकाः
६. मन्त्रकोशः - ६१ श्लोकाः
७. चक्रम् - ७० श्लोकाः
८. दीक्षा - ८२ श्लोकाः
९. निमित्तज्ञानम् - ४४ श्लोकाः
१०. योगः - ७९ श्लोकाः
११. अरिष्टम् - ६७ श्लोकाः
१२. धर्मः - ६८ श्लोकाः
१३. काम्ययोगः - ६४ श्लोकाः
१४. मुद्रा - ३७ श्लोकाः
१५. काम्यः - ४७ श्लोकाः
१६. काम्यः - ५८ श्लोकाः
१७. ईश्वरः - ५२ श्लोकाः
१८. अधिवासनम् - ७५ श्लोकाः
१९. स्थापनम् - ९३ श्लोकाः
२०. अग्निकार्यम् - ६३ श्लोकाः
२१. स्नपनम् - ५३ श्लोकाः
२२. यात्रा - ७५ श्लोकाः
२३. बिम्बलक्षणम् - ६३ १/२ श्लोकाः
२४. विद्वद्पूजा - ३८ श्लोकाः
२५. यात्रा - ५२ श्लोकाः
२६. लोकः - ८८ श्लोकाः
२७. सङ्ग्रहः - ५६ श्लोकाः
२८. अनुग्रहः - ४४ श्लोकाः
२९. कर्मशेषम् - ७९ श्लोकाः
३०. रहस्यम् - १२७ श्लोकाः
३१. उपसंहारः - ६९ श्लोकाः

४०. परमपुरुषसंहिता PARAMAPŪRUṢASAMHITĀ

प्रकाशिता

स्थानम्-कालश्च - भद्राचलम्, १९३८, तेलुगुलिपि । श्लोकाः ९२६ १/२

आधारग्रन्थाः - परमपुरुषसंहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. पाद्मसंहिता ५५/१०८, पुरुषोत्तमसंहिता ४२/१०६, मार्कण्डेयसंहिता ६५/९१,
२. विश्वामित्रसंहिता ७४/१०८ ३. पुरुषसंहिता नाम एका संहिता कपिञ्जलसंहिता
७६/१००, ४. भारद्वाजसंहितायां ७९/१०३ सङ्ख्यायामपि आधाराः उपलभ्यन्ते ।

मुद्रितसंहितायामस्यां देवालयस्य रक्षणम्, दैनन्दिनव्यवहार आचारादिकम्,
अर्चकपरिचारक सङ्ख्यादीनां विवरणमपि विचार्यन्ते । देवालयरक्षणादि बोधकत्वात्
स्य संहिता पाञ्चरात्रागमसम्बद्धयोग्यत्वेन दृश्यते । संहितायाः अध्यायविवरणम् -

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - २९ १/२ श्लोकाः
२. अर्चकपरिचारकादिसंख्यानिरूपणम् - १०० श्लोकाः
३. अर्चकाधिक्यनिरूपणम् - ९५ श्लोकाः
४. भगवत्तीर्थप्रसादादिमहिमवर्णनम् - १९२ श्लोकाः
५. धर्माधिकारिविनिश्चयः - ७० श्लोकाः
६. सम्प्रोक्षणादिसमयनिरूपणम् - ५५ श्लोकाः
७. भगवदपचारनिरूपणम् - ६२ १/२ श्लोकाः
८. भक्तिभावविलक्षणम् - ७२ श्लोकाः
९. श्रीजयन्त्याद्युत्सवनिर्णयविधिः - ८२ श्लोकाः
१०. एकादशीव्रतमहिमाभिवर्णनम् - ७५ श्लोकाः

परमपुरुषसंहितायाः विभागान्तराण्यपि अधो निर्दिष्टस्थलेषु उपलभ्यन्ते ।

अध्या.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानानि
१०	महोत्सवप्रायश्चित्तविधिः	"	M.G.O.M.L.125 प्रायश्चित्तपटलः

			R.2996 136/1/2 श्लोकैः साकमेकः पूजासङ्ग्रहाख्यः ग्रन्थः । (M.G.O.M.L.R. 2856) इति ग्रन्थेन साकं तुलना करणीया ।
१५	रथारोहणविधिः	"	पाञ्चरात्रसारसङ्ग्रहः M.G.O.M.L.R. 762
१८	दिशाहोमविधिः	"	प्रायश्चित्तपटलः M.G.O.M.L.R. 2996
२२	भूगुप्तविधानम्	२६	डा.स्मित् निकटे विद्यमान - प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः
२२	सुषुप्तिः	५२	डा. स्मित् निकटे विद्यमान- प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः
२९	प्रायश्चित्तविधिः	१२	राघवभट्टस्य सविधे पाञ्चरात्रसंहिता । M.G.O.M.L.R. 352 (१४१ श्लोकैः समाप्तिः सञ्ज्ञाता)

काश्चन प्रतयः श्रीरङ्गं राघवभट्टर् इत्यस्य सविधे, श्रीवैकुण्ठम् श्रीपेरियतिरुवडि
अय्यङ्गार् सविधेऽपि सन्ति ।। संहितायामस्यां पाञ्चरात्रार्थविवरणं दृश्यते । इयं संहिता
संहितानन्तरवत् पूर्णसंहिता रूपेणैव आसीत् । कालक्रमेण संहितायामस्यां संशोधनदृष्ट्या
शिथिलीकरणत्वं जातमिति ऊह्यते । अतः मातृकाणां संशोधनं कृत्वा विद्वद्भिः संहितायाः
प्रकाशानार्थं यत्नः करणीयः ।

मुद्रणानुबन्धे अधो निर्दिष्टविषयाः दृश्यन्ते ।

अनुबन्धः - A

१. (८) संहितायामस्यां अष्टमाध्याये श्रीशठकोपविषयः प्रसादविनियोगविषयोऽपि
सूचितः ।

अनुबन्धः - B

१. तृतीयेऽध्याये (३) अर्चकानां विषये विशेषतया तोषां
प्रेतसंस्कारस्वातन्त्र्यमधिकृत्य विवरणं दृश्यते ।

अनुबन्धः - C

१. द्वितीयाध्याये (२) प्रतिष्ठानन्तरं यजमानेन देवालयं प्रति दीयमानक्षेत्रादि
सूचना वर्तते ।
२. देवालयवस्तूनां अपहरणार्चकानां विषयेऽपि विवरणम् अस्ति ।
३. चतुर्थाध्याये (४.) जपमन्त्रादीनां विषयाः, शङ्खचक्रादिभिः गृहालङ्करण-
प्रकारोऽपि सम्यक् प्रदर्श्यते ।
४. पञ्चमाध्याये धर्माधिकारमुद्दिश्य (उक्तम्) तस्यानुपस्थितौ आलयव्यवहारः
कथं करणीयः इत्यादिविषयाः प्रतिपादिताः ।
५. षष्ठाध्याये (६.) सम्प्रोक्षणविषये विचारः कृतः ।
६. सप्तमाध्याये (७.) देवालयावरणे अश्वारोहणेन भगवदपचारविषयक-
विवरणादिकं प्रतिपादितम् ।
७. अष्टमाध्याये (८.) (भक्तानां) भागवतानां स्नानसन्दर्भे प्रोच्यमाणानां मन्त्राणां
विवरणमस्ति ।
८. नवमाध्याये (९.) (श्रीरामाध्याये) श्रीरामनवमीविषयमधिकृत्य सविवरणं दत्तम् ।
९. दशमाध्याये (१०.) एकादशीव्रतानुष्ठानस्य प्रामुख्यं प्रतिपादितम् ।

४१. परमागमचूडामणिः PARAMĀGAMACHŪḌĀMAṆIḤ समाकाशितः

ग्रन्थस्यास्य प्रतयः लण्डन्-इण्डिया-कार्यालये १५३० सङ्ख्याया (बङ्गलाप्रान्ते)
वङ्गप्रदेशे एशियाटिक्-सोसैटि-मध्ये ४२०१ इति सङ्ख्यायां च उपलभ्यन्ते । डा. स्मित्
निकटेऽपि सूचीकृतं (इण्डिया आफिस्) चित्रिकरणम् अस्ति तस्मात् उपर्यपि प्रतयः लब्धुं
शक्यम् । ग्रन्थोऽयं पाद्यसंहितायाः, पौष्करसंहितायाः, लक्ष्मीतन्त्रादपि बृहद्रूपेण वर्तते ।
ग्रन्थोऽस्मिन् आहत्य ५०० श्लोकाः सन्ति । ग्रन्थोऽयं अर्थदृष्ट्या नवीनत्वमाप्नोति ।

सिद्धान्तविषयेऽस्मिन् पाञ्चरात्रागमेषु सूचना वर्ततेति ग्रन्थेऽस्मिन् निर्दिश्यते । शैववैष्णवागमानाम् प्रकाशकरणसन्दर्भे एतस्याः रचना स्यादिति ऊह्यते । अत एव ग्रन्थेऽस्मिन् शिवरात्रिवैभवं, श्रीरामनवमिवैशिष्ट्यम् इति अंशद्वयमपि सम्यक् प्रतिपादितम् । अस्यां संहितायां सप्तमाध्याये २७, २८, (सप्तविंशतिः, अष्टाविंशतिः) तमयोः श्लोकयोः केवलवैष्णवशास्त्रेषु दृश्यमानपरमैकान्तिकत्वं प्रतिपादितम् । परब्रह्मणः सदाशिवमित्यपि व्यवहारः ग्रन्थेऽस्मिन् दृश्यते । नारदेन दक्षिणामूर्तित्वेन व्यवहारः कृतः ।

अपि च विशिष्टाद्वैतसिद्धान्तस्य सगुणब्रह्मसिद्धान्तवत्, अद्वैतसिद्धान्ते प्रतिपाद्यमान-निर्गुणब्रह्मसिद्धान्तविषये पाञ्चरात्रागमेषु सूचनाः सन्ति इति सूच्यते । जगन्मिथ्या इति अद्वैतसिद्धान्तः उच्यते अत्र । अस्यां संहितायां श्रीकृष्णस्य आराधनस्य प्रामुख्यत्वं प्रथमाध्यायस्य एकादशे (११) श्लोके उक्तमिति मुख्यं शः । ग्रन्थारम्भस्तावत् शार्दूलवृत्ते अनुष्टुब्धसमाप्तिस्तु इति विशेषांशः । पाञ्चरात्रमिति पदस्य अर्थस्तावत् प्रथमाध्याये षष्ठश्लोके वर्ण्यते । नारदव्याससंवादरूपेण वर्तते अयं ग्रन्थः । ग्रन्थस्य पञ्चनवति(९५)पटले (अध्याये) अन्ते सर्वशास्त्रैकवाक्यनिरूपणम् इत्युक्तत्वात् सकलमतानां सामरस्यम् आवश्यकम् इति चिन्तनेन ग्रन्थोऽयं लिखितः इति ऊहितुं शक्यते ।

अध्यायाः

१. परमब्रह्मप्रसङ्गवर्णनम् - १२६ श्लोकाः
२. सृष्ट्यादिविचित्रवर्णनम् - १२५ श्लोकाः
३. सृष्टिनिरूपणेऽन्तःकरणचतुष्टयम्
यन्त्रनिरूपणे स्वात्मावबोधः च - १३३ श्लोकाः
४. यन्त्रनिरूपणे व्यक्तिवर्णने सुबुद्धिवर्णनम् - ११९ श्लोकाः
५. अद्वैतप्रसङ्गे गतिमहिमवर्णनम् - १२७ श्लोकाः
६. शुद्धिविभववर्णने कृत्यार्थसारनिर्णयम् - १२५ श्लोकाः
७. रसवर्णनम् - १४७ श्लोकाः
८. शुद्धिविभवविवेकवर्णने प्रवृत्तिनिवृत्तिनिरूपणम् - १४७ श्लोकाः
९. सेव्यसेवकभेदप्रशंसायां भक्त्युपासनम् - १२५ श्लोकाः
१०. सेव्यसेवकभाववर्णने भगवद्भक्तिवर्णनम् - १४० श्लोकाः

११. निजायुस्सार्थकाकरणे ब्राह्ममूर्तप्रातस्समयावधि वैष्णो प्रार्थिनिर्णयः - १२६ श्लोकाः
१२. भक्तिवर्णने त्रयाप्राकरणप्रसङ्गे पञ्चयज्ञनिरूपणादि विचित्रवर्णने भक्त्युक्ति-तादात्म्यनिरूपणम् - १२५ श्लोकाः
१३. पञ्चायतननिरूपणे ब्रह्मज्ञानावाप्तिनिर्णयः - ११२ श्लोकाः
१४. महालयसृष्टिकर्तृत्वप्रसङ्गः - १३१ श्लोकाः
१५. कर्माकर्मविकर्मप्रस्तावे निजाधिकारस्थितिवर्णनम् - १५८ श्लोकाः
१६. योगान्तरायनिराकरणनिरूपणे करणपुरुषवर्णने नाम महिमा - १२५ श्लोकाः
१७. पञ्चायतनप्रकरणे हनुपुरुषसहज पुरुषस्वरूपवर्णनम् - १२५ श्लोकाः
१८. स्वाधिकारमयभक्तिवैचित्र्य भेदाभेद विभवसदाशिवरूपसङ्गीतः ११५ श्लोकाः
१९. ब्रह्मरुद्रादीनां भागवतांशसाम्यवर्णनम् - १३६ श्लोकाः
२०. गोत्रदेवतापूजनाधिकारः - १३१ श्लोकाः
२१. द्वादशपरनिरूपणम् - १३८ श्लोकाः
२२. पूर्वशीतिप्रशंसा - १३७ श्लोकाः
२३. श्रवणमनननिदिध्यासनम् - १२४ श्लोकाः
२४. तुलनाप्रशंसा - १३५ श्लोकाः
२५. गृहस्थप्रशंसायाम् अन्वाहोरथब्रह्मचर्यनिरूपणम् - १३२ श्लोकाः
२६. गृहस्थाश्रमवर्णने मन्त्रदीक्षाप्रशंसा - १३५ श्लोकाः
२७. सद्गुपास्य मन्त्रनिर्णयः - १४२ श्लोकाः
२८. दीक्षामन्त्रग्रहणमहोत्सवम् - १३६ श्लोकाः
२९. दीक्षाग्रहणम् - १२० श्लोकाः
३०. पुराणविधिसूत्रवर्णाधिकारवर्णनम् - १५३ श्लोकाः
३१. भगवद्भक्तिविलासमहोत्सवः - १४१ श्लोकाः
३२. ध्यानमहोत्सव-केलिमहोत्सवनिरूपणम् - १२७ श्लोकाः
३३. शयन-उत्सवः - १८९ श्लोकाः
३४. पवित्रारोपणमहोत्सवः - १३१ श्लोकाः
३५. घटिदानमहोत्सवविजयोत्सवः - १४६ श्लोकाः

३६. रथमहोत्सवः, ध्वजारोपणमहोत्सवः - २०२ श्लोकाः
 ३७. दीपालिकामहोत्सवः, कार्तिकमहोत्सवत्रिपुरोत्सवः - १६७ श्लोकाः
 ३८. विभूतिप्रदमहोत्सवः - १३३ श्लोकाः
 ३९. दध्योदनादिशीतासन महोत्सवः - १५८ श्लोकाः
 ४०. हुदालिकामहोत्सवः - १४७ श्लोकाः
 ४१. पुरुषोत्तममहोत्सवः - २३९ श्लोकाः
 ४२. एकादशीविधिः - १२७ श्लोकाः
 ४३. शुद्धएकादशी निर्णयः - १३५ श्लोकाः
 ४४. महावासारमहिमा - १२५ श्लोकाः
 ४५. - १४७ श्लोकाः
 ४६. भगवद्प्रशंसा, निसर्गबुद्धिः - १२६ श्लोकाः
 ४७. हरिवासरव्रतम् - १३३ श्लोकाः
 ४८. महावासरवर्णनम् - १२५ श्लोकाः
 ४९. रामनवमी महोत्सवव्रतविधिः - १४३ श्लोकाः
 ५०-५१. कृष्णजन्माष्टमीव्रतमहोत्सवविधिः (केचन श्लोकाः त्यक्ताः) - १३१ श्लोकाः
 ५२. शिवरात्रिव्रतनिर्णयः - १०६ श्लोकाः
 ५३. शिवलिङ्गशुद्धाशुद्धपूजननिर्णयः - १११ श्लोकाः
 ५४. सालिग्रामकल्लकीमणिचक्रवर्णनम् - १५३ श्लोकाः
 ५५. धर्ममेलनम् - १५९ श्लोकाः
 ५६. नृसिंहमन्त्रविशेषः - १५२ श्लोकाः
 ५७. लक्ष्मीनृसिंहदिव्यसिंहरूपणम् - १४७ श्लोकाः
 ५८. नृसिंहमन्त्रनिरूपणम् - १६३ श्लोकाः
 ५९. नृसिंहमन्त्रश्रेणिकथनम् - १२१ श्लोकाः
 ६०. लक्ष्मीनृसिंहगोपालमहिमा - १२३ श्लोकाः
 ६१. बालगोपालमनुश्रेणिवर्णनम् - १३२ श्लोकाः
 ६२. गोपालबालमनुवर्णनम् - १४५ श्लोकाः
 ६३. नारायणद्वादशाक्षरमन्त्रवर्णनम् - २१४ श्लोकाः

६४. हयग्रीवमनुवर्णनम् - ९९ श्लोकाः
 ६५. मूलाधिष्ठानाध्यात्मनिरूपणम् - १०५ श्लोकाः
 ६६. चक्रशुद्धिवर्णनम् - १०१ श्लोकाः
 ६७. नाभिचक्रशोधनम् - १०३ श्लोकाः
 ६८. भगवद्भक्तिः - १०२ श्लोकाः
 ६९. भगवद्भक्तिप्रशंसा - ६५ श्लोकाः
 ७०. बहिरन्तरविशुद्धिः - ६२ श्लोकाः
 ७१. लक्ष्मीनृसिंह चतुर्दशी सुरथमहोत्सवः - ६२ श्लोकाः
 ७२. सुदर्शनमन्त्रादिवर्णनम् - ५१ श्लोकाः
 ७३. श्रीकरश्रीधरमन्त्रनिर्णयः - ३९ श्लोकाः
 ७४. महावराहमन्त्रवर्णनम् - ६५ श्लोकाः
 ७५. धरणीमन्त्रप्रयोगः - ५० श्लोकाः
 ७६. गोपीजनवल्लभमन्त्रनिरूपणम् - ४६ श्लोकाः
 ७७. १३ तः ३४ दिनपर्यन्तं (त्रयोदशादारभ्य) चतुर्त्रिंशत् दिनेषु मन्त्रनिरूपणम् - ३९ श्लोकाः
 ७८. मन्त्रनिरूपणम् - ६२ श्लोकाः
 ७९. मन्त्रश्रेणी - ६० श्लोकाः
 ८०. श्रेणीवर्णनम् - ४८ श्लोकाः
 ८१. सोपानवर्णनम् - ५४ श्लोकाः
 ८२. षष्ठसोपानम् - ६७ श्लोकाः
 ८३. सोपान वर्णनम् - ८३ श्लोकाः
 ८४. क्रियायोगसाधनम् - ६३ श्लोकाः
 ८५. यमनियमप्राणायामः - ६३ श्लोकाः
 ८६. अष्टाङ्गयोगवर्णनम् - ५५ श्लोकाः
 ८७. पञ्चधारणा - ५४ श्लोकाः
 ८८. मुद्रापञ्चकम् - ६६ श्लोकाः
 ८९. मुद्राविमुद्राचतुष्टयम् - ५५ श्लोकाः
 ९०. भगवद्भक्तिप्रशंसा - ७२ श्लोकाः

११. भक्तिप्रसङ्गः - ६३ श्लोकाः
 १२. भक्तिप्रशंसा - ६२ श्लोकाः
 १३. भक्तिप्रशंसा - ७२ श्लोकाः
 १४. योगिप्रशंसा - १०२ श्लोकाः
 १५. सर्वशास्त्रैकवाक्यनिरूपणम् - ५२ श्लोकाः

४२. पराशरसंहिता PARĀŚARASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - के.के.ई. राघवाचार्यः -

स्थानं कालश्च - वागीश्वरमुद्रणालयः, बेङ्गलूरु । १८९९, तेलुगुलिप्यां (पुटाः ९ + १५३), (श्लोकाः १७५४ १/२)

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता इयं संहिता ।

१. कपिञ्जलसंहिता १०/१००, २. पाद्मसंहिता - ६४ /१०८, (पाराशर्यमिति सूच्यते ।
 ३. पुरुषोत्तमसंहिता - २५/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता - १२/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - २४/९१ (पराशरमिति सूच्यते), ६. विश्वामित्रसंहिता - ४३ /१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् ४२, १०८/१५४ (पराशरमिति सूच्यते)

संहितेयं चतुर्मुखब्रह्मणः भगवतश्च मध्ये संवादत्वरूपेण वर्तते । इतर संहितावत् पाञ्चरात्रागमे ये प्रधानांशाः वर्तन्ते, यथा - कर्षणम् - प्रतिष्ठादि विवरणाभावेऽपि प्रपन्नलक्षणम् - मन्त्रन्यासादयः, इत्यादि पूर्वोक्तप्रधानांशाः सर्वे संहितायामस्यां वर्तन्ते । संहितेयं पाञ्चरात्रागमसम्बन्धा इत्यस्मिन् विषये अध्यायान्ते प्रदर्श्यमाना सूचना एव युक्ताधारत्वेन वर्तते । M.G.O. M.L.D. 5276, 5277, 16, 406 इत्यादिषु सङ्ख्यासु पराशरसंहितायाः विभागाः उपलभ्यन्ते । एतदतिरिच्य पराशरसंहितायाः केचन (विभागाः) अध्यायाः चेन्नै सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये उपलभ्यन्ते । श्रीषार्डर् महोदयैः स्वग्रन्थे पराशरसंहितायाः विभागद्वयं अष्टमपुटे दृश्यते सूचितम् इति विद्वद्भिः संशोधनीयोऽयं अंशः

अध्यायाः

१. अनामधेयः (प्रपन्नलक्षणम्) - ४९ श्लोकाः
२. प्रपन्नवृत्त्याचारलक्षणम् - ८१ श्लोकाः
३. अनामधेयः - १३६ श्लोकाः
४. अनामधेयः - १८५ श्लोकाः
५. सहस्रनाम-मन्त्रलक्षणम् - ३१ श्लोकाः
६. मन्त्रदीक्षाविधिः - ६६ श्लोकाः
७. " - २४ श्लोकाः
८. " - १४ श्लोकाः
९. " - १३ श्लोकाः
१०. " - १९ श्लोकाः
११. " - २१ श्लोकाः
१२. " - ६४ श्लोकाः
१३. " - १९० श्लोकाः
१४. मन्त्रदीक्षाविधिः - १९ श्लोकाः
१५. हंसमत्स्यादिमन्त्रविधिः - ३१३ श्लोकाः
१६. " - ३९ श्लोकाः
१७. पञ्चायुधमन्त्राः - २० श्लोकाः
१८. श्रीभूमीलामन्त्राः - ५० श्लोकाः
१९. " - ५ श्लोकाः
२०. हनुमान् (हनुमान् मन्त्रः) - १० श्लोकाः
२१. प्रतिष्ठालक्षणम् - २२५ श्लोकाः
२२. मन्त्ररूपावतारः - ३३ श्लोकाः
२३. नामत्रयमन्त्रन्यासध्यानम् - ३४ श्लोकाः
२४. " - २५ श्लोकाः
२५. " - ५६ श्लोकाः
२६. हंसमन्त्राणां ऋष्यादिन्यासहंस्यावतारकालः - ७६ श्लोकाः

२७. " - ४८ श्लोकाः
 २८. " - ३४ श्लोकाः
 २९. " - १६ श्लोकाः
 ३०. " - ३९ श्लोकाः
 ३१. " - १४ श्लोकाः

अधिकतया प्रतीनाम् उपलभ्यमानस्थानानि विभागाः च ।

अध्याय. नाम	श्लोकाः	उपलभ्यस्थानानि
सवस्तिका यन्त्र विधिः	"	M.G.O. M.L.R 352 पाञ्चरात्रा संहिता
सुदर्शन जयन्ती विधिः	"	M.G.O. M.L.R 352 पाञ्चरात्रसंहिता R ३२८६ उत्सवसङ्ग्रहः

४३. पाद्मसंहिता PĀDMASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - श्रीरङ्गपट्टणम् - पार्थसारथिअय्यङ्गार -

स्थानम् - कालश्च - सद्विद्यामुद्रणालयः, मैसूरु, १८९१, प्रथमप्रकाशनम्,
 एकसम्पुटत्वेन (एकोनपञ्चादधिकशत पुटाः) (६४९)

(श्लोकाः ९००० अपेक्षया अधिकाः) । मुद्रणान्तरे विभागद्वयेन पुनः प्रकाशितः ।

प्रथमसम्पुटे - I - पुटाः - ४१ + ३३६

द्वितीयसम्पुटे - II - पुटाः - ६८ + ५२६

१९२४ तमे वर्षे यादवाद्रौ (तिरुनारायणपुरे) यतिराज संपत्कुमार रामानुजमुनिभिः
 सम्पुटद्वयेन विभजनं कृत्वा मुद्रिता । एषा उपलभ्यमानस्थानानि - आसूरि - श्रीनिवासाचार्यरु
 (६-ने) मेयिन् रोड् (मुख्यरस्ते मलेश्वरम्), तृतीय मुद्रणम् - मैसूरु, G.R. जोष्येण
 ज्ञानयोगचर्यापादैस्साकं सम्पुटद्वयेन (प्रकाशितम्) उपलभ्यमानमुद्रणत्रयमपि तेलुगुलिप्यामेव
 दृश्यते ।

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ७, ७५/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - १/१०६, ३. पुरुषोत्तम-
 संहिता - १४/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता - ९, ७६१/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - १४/९१,
 ६. विश्वामित्रसंहिता - ८/१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् - ९/१५४, ८. पराशरसंहितायाः
 तृतीयेऽध्याये १२२, १२३ श्लोकेषु अस्याः संहितायाः विषये सूचनाः दृश्यन्ते ।
 स्वामिवेदान्तदेशिकैरपि पाञ्चरात्ररक्षायां बहुस्थलेषु इमा संहिता दृष्टान्तत्वेन स्वीकृता ।

अस्यां संहितायां ज्ञानभागस्य प्रथमाध्याये (१०८) अष्टाधिकशतैक संहितायाः
 नामानि निर्दिष्टानि । तेषु काश्चन नूतनसंहिताः स्युरिति प्राज्ञामभिप्रायः । नूतनतया
 दृश्यमानसंहिताभागान् त्यक्त्वा, अवशिष्टं सर्वं स्वामिवेदान्तदेशिकस्य कालात् पूर्वमेव
 अपि च पूर्वोक्तात् आगमकालादपि इयं संहिता प्राचीना स्यादित्यूह्यते ।

अस्यां संहितायां पाञ्चरात्रसम्बन्धविषयाः सविस्तरं प्रतिपाद्यन्ते । अत एव ग्रन्थोऽयं
 सुप्रसिद्धतया अनेकेषु स्थानेषु अनुष्ठानेषु वरीवर्तते । अस्यां संहितायां ज्ञान, योग, क्रिया,
 समीक्षाविभागचतुष्टयात्मकत्वेन विभजनम् दृश्यते । संहितेयं जयाख्यसंहितायाः
 इत्यन्तत्वात्वेन अङ्गीक्रियते । पाद्मसंहितायाः आधारत्वेन क्रियाकैरवचन्द्रिका नाम ग्रन्थः
 रचिता । पाद्मसंहितायाः आधारत्वेन बहवः ग्रन्थाः रचिताः । अतः पाद्मसंहितायाः वैशिष्ट्यं
 सात्त्विकं ज्ञायते ।

अस्यां संहितायाः चर्यापादे (त्रयस्त्रिंशदध्याये) (३३) पाद्म, सनत्कुमार, परमः,
 महेश्वरः (पञ्चोद्भवः), काण्वादिपञ्चसंहितायाः पाञ्चरात्रस्य पञ्चरत्नत्वेन व्यवहारः कृतः ।

अष्टाविंशतिशेवागमग्रन्थेषु अन्यतमोऽयं रौरवागमे पाद्मतन्त्रमिति निर्देशो दृश्यते ।
 पाञ्चरात्रसंहितायाः विभिन्नोऽयं ग्रन्थः वर्तते । ग्रन्थोऽयं यदि देवनागर्यां प्रकाशनं क्रियते,
 तर्हि सर्वेषां कृते उपकृतः भवति । बहुस्थलेषु तालपत्राणां उपलब्धिः वर्तते । अतः
 शुद्धतया बहुत्र तालपत्राणां संशोधनं कृत्वा समीचीपाठभेदेन साकं प्रकाशनीयम् ।

ग्रन्थोऽयं विभागचतुष्टयात्मकेन द्वाशीति अध्यायैः भिद्यते ।

सावधानः

१. शास्त्रावतारः - ११६ श्लोकाः

२. मूर्त्युत्पत्तिफलः - ४९ श्लोकाः

३. ब्रह्मादिसृष्टिप्रकारः - २७ श्लोकाः
४. पुरुषविवेकः, मुमुक्षुसंसारमोचनम् - २६ श्लोकाः
५. ब्रह्मलक्षणम् - ४० श्लोकाः
६. ब्रह्मप्राप्त्युपायलक्षणम् - ५३ श्लोकाः
७. गतिविशेषकथनम् - ७० श्लोकाः
८. तपो विशेषकथनम् - ४७ श्लोकाः
९. जम्बूद्वीपादिप्रमाणवर्णनम् - ६७ श्लोकाः
१०. भूलोकविस्तारकथनम् - २४ १/२ श्लोकाः
११. अतलादिलोकपरिमाणम् - ३० १/२ श्लोकाः
१२. भुवर्ल्लोकादिविस्तारकथनम् - ७८ श्लोकाः

योगपादः

१. आसनभेदलक्षणम् - २२ श्लोकाः
२. नाडीस्वरूपकथनम् - ३८ श्लोकाः
३. प्राणायामलक्षणम् - ३६ श्लोकाः
४. पञ्चभूतस्थाननिर्णयः - २४ १/२ श्लोकाः
५. योगलक्षणम् - ३० १/२ श्लोकाः

क्रियापादः

१. ग्रामस्वीकारः - ५५ श्लोकाः
२. ग्रामादिविन्यासः - ७६ श्लोकाः
३. कर्षणादिविधिः - ५० श्लोकाः
४. शिखरनिर्माणप्रकारः - ४५ श्लोकाः
५. प्रथमेष्टिकाविधिः - ९० श्लोकाः
६. गर्भविन्यासविधिः - ५१ श्लोकाः
७. अधिष्ठानविधिः - ७७ श्लोकाः
८. प्रासादभेदः - ९३ श्लोकाः
९. मूर्धेष्टिकाविधिर्विमानदेवताकल्पनम् - ७७ श्लोकाः
१०. परिवारादिदेवताकल्पनम् - १४३ १/२ श्लोकाः

११. शिलादारुसङ्ग्रहविधिः - ११२ श्लोकाः
१२. ध्रुवबेरपरिमाणाङ्गुलादिलक्षणम् - ५६ श्लोकाः
१३. शूलस्थापनविधिः - १२१ श्लोकाः
१४. देवतावर्णविधिः - ११८ श्लोकाः
१५. स्थित्यासनादिभेदनिर्णयः - १०० १/२ श्लोकाः
१६. यानारूढविश्वरूपदिलक्षणम् - ७८ श्लोकाः
१७. मत्स्यादिमूर्तिलक्षणम् - ११७ श्लोकाः
१८. मूर्तिबेरकथनम् - ७१ श्लोकाः
१९. लोहजाप्रतिमानिर्माणतालविभागः - ६५ १/२ श्लोकाः
२०. प्रतिमामानविधिः - १३१ १/२ श्लोकाः
२१. बिम्बलक्षणम् - ८९ १/२ श्लोकाः
२२. परिवारविधिः - ७३ श्लोकाः
२३. पूजोपकरणलक्षणम् - ६५ श्लोकाः
२४. आचार्यलक्षणाङ्कुरार्पणविधिः - ९९ श्लोकाः
२५. प्रतिष्ठोपकरणम् - २१ श्लोकाः
२६. जलाधिवासविधिः - ८३ श्लोकाः
२७. शयनादिवासादिविधानादयः - २१७ श्लोकाः
२८. प्रतिष्ठाविधिः - १२६ श्लोकाः
२९. मीनादिदशमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः - ५४ श्लोकाः
३०. लक्ष्म्यादिपाणिग्रहणविमानादिप्रतिष्ठाविधिः - १९० श्लोकाः
३१. प्रभाघण्टाक्षामालाप्रतिष्ठाविधिः - ५४ श्लोकाः
३२. गृहाचार्यस्थापनविधिः - १३९ श्लोकाः

समापतः

१. जातिनिर्णयः - ५५ श्लोकाः
२. शीक्षाविधिः - ९२ श्लोकाः
३. नित्ययागविधिः - १८७ श्लोकाः
४. अग्निकार्यविधिः - ७० श्लोकाः
५. नित्योत्सवसमाराधनकालविधानम् - ८२ श्लोकाः

६. नृसूक्तोपचारनीराजनविधिः - ७९ श्लोकाः
७. मण्डलाराधनाचार्याभिषेकविधिः - १२० श्लोकाः
८. महाभिषेकः - २३० १/२ श्लोकाः
९. सहस्रकलशाभिषेकविधिः - १३७ श्लोकाः
१०. ध्वंजारोहणविधिः - १५५ श्लोकाः
११. महोत्सवविधिः - २९२ श्लोकाः
१२. पुष्पहविर्विधानम् - ९२ १/२ श्लोकाः
१३. पञ्चकालविधिः - ८१ १/२ श्लोकाः
१४. पवित्राद्युत्सवविधिः - १९५ श्लोकाः
१५. व्रतानुष्ठानक्रमः - १३५ १/२ श्लोकाः
१६. सम्मार्जनादिफलदेवस्वापहारदोषकीर्तनम् - ९५ १/२ श्लोकाः
१७. जीर्णोद्धारसम्प्रोक्षणविधिः - ५९ श्लोकाः
१८. नित्याराधनप्रायश्चित्तविधिः - १५२ श्लोकाः
१९. उत्सवप्रायश्चित्तनारायणबलिः - १६९ श्लोकाः
२०. हिरण्यगर्भादिविधिः - १०४ श्लोकाः
२१. सिद्धान्तभेदेन पाञ्चरात्राधिकारिव्यवस्थानिरूपणम् - ८४ श्लोकाः
२२. मुद्रालक्षणविधिः - ५४ श्लोकाः
२३. मातृकाद्यर्थत्रयवर्णनम् - १९३ श्लोकाः
२४. द्वादशाक्षरकल्पः - १७३ १/२ श्लोकाः
२५. श्रीमदष्टाक्षरमन्त्रवैभवः - २७५ १/२ श्लोकाः
२६. विष्णुगायत्र्यादिमन्त्रोद्धारः - ८४ श्लोकाः
२७. मत्स्यादिमूर्तिमन्त्रकथनम् - ४२१ श्लोकाः
२८. यज्ञमूर्त्यादिमन्त्रोद्धारः - १९४ श्लोकाः
२९. श्र्यादिपरिवारमन्त्रवर्णनम् - २१९ श्लोकाः
३०. तिथिदेवतामन्त्रोद्धारः - २०३ श्लोकाः
३१. विघ्नराजोत्पत्तिकिरीटादिमन्त्रोद्धारणम् - ४४२ श्लोकाः
३२. सुदर्शनमहामन्त्रवैभवः - २८४ श्लोकाः
३३. समाराधनाङ्कमन्त्रोद्धारः - २०८ श्लोकाः

४४. पाद्मोद्भवसंहिता PĀDMODBHAVASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - २/१०८, २. पारमेश्वरसंहिता - १२/१७, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - १५/१०५, ४. विश्वामित्रसंहिता - १९/१०८, ५. विष्णुतन्त्रम् - ८७/१५४

महासनत्कुमारसंहितायाः ब्रह्मरात्रे विश्वक्सेनसंहितायाः अष्टमाध्याये, तथा च हयशीर्षसंहितायाः द्वितीयाध्यायेऽपि इयं पाद्मोद्भवसंहिता पाञ्चरात्रागमेषु अन्यतमा इति सूचिता ।

यामुनाचार्यैः आगमप्रमाण्य नामक ग्रन्थे भगवतः चूर्णसमर्पणसन्दर्भे अस्याः संहितायाः विभागः सदृष्टान्तत्वेन स्वीकृतः । अतः एषा पाद्मोद्भवसंहिता अतिप्राचीन कालात् सुप्रसिद्धरूपतया स्यादिति ऊह्यते ।

सिरुपति-केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठे अस्याः संहितायाः (सम्पुटद्वयम्) अध्यायद्वयम् उपलब्धम् ।

अध्याय.सं.	अध्याय.नाम.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
१६	सम्प्रोक्षणविधिः	"	K.S.V.
	तीर्थप्रसादविनियोगः	"	K.S.V.

(केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठः - K.S.V.)

४५. पारमेश्वरसंहिता PĀRAMEŚVARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

प्रकाशकाः - श्री उ.वे. गोविन्दाचार्यः -

स्थानम्, कालश्च - श्रीविलासमुद्रणालयः, श्रीरङ्गम्, १९५३, देवनागरी, (७७०० श्लोकाः)

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ४७/१०८, २. भारद्वाजसंहिता - ४६/१०३, ३. विश्वामित्रसंहिता - १९/१०८, ४. विष्णुतन्त्रम् - ७५/१५४

पाञ्चरात्ररत्नत्रयाख्य पौष्कर - सात्वत - जयाख्यसंहितायाः विषयाः अस्यां पारमेश्वरसंहितायां द्रष्टुं शक्नुमः । संहितायामस्यां ईश्वरसंहितायाः, पारमेश्वरसंहितायाश्च केचनविभागाः दृश्यन्ते । तथैवात्र दशमाध्यायस्य ३८३ तमेषु (त्रयशीत्यधिकत्रिंशत्) श्लोकेषु सात्वतं, पौष्करं, जयाख्यः, पञ्चप्रश्नं, शुकप्रश्नं तत्त्वसागरं, ईश्वर भारद्वाजं, सौमन्दवी, वैखायसी, उत्तरशिखण्डिः, जयोत्तरी सनत्कुमारम्, पाद्मोद्भवम्, महावैभविकम्, इत्यादिसंहितायाः विषयाः सन्ति । अतः पारमेश्वरसंहितास्तावत् पूर्वोक्तसंहितायाः अनन्तरकालिकः इत्युच्यते । किन्तु पौष्करसंहितायाः एकोनचत्वारिंशत्तमे (३९) अध्याये पारमेश्वरस्तु अति प्राचीनः इति सूचितम् । पारमेश्वरे तु अनेकस्थलेषु पौष्करसंहितायाः विभागः सूच्यते । पौष्करे पारमेश्वरविषयकविभागः मध्यान्तरानुबन्धत्वेन दृश्यते ।

पारमेश्वरसंहितायां श्रीरङ्गदेवालयस्य आधारत्वेन वर्तते इति मुख्योऽयं विषयः । ग्रन्थोऽयं समीचीन उपोद्घातेन सह विशेषटिप्पण्या साकमपि वर्तते इति श्लाघनीयः विषयः ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - २१३ श्लोकाः
२. स्नानविधिः - १३८ श्लोकाः
३. समाधिव्याख्यानम् - २३० श्लोकाः
४. मन्त्रन्यासविधिः - ४३ १/२ श्लोकाः
५. मानसयागः - १८३ श्लोकाः
६. बाह्ययागविधिः - ४१९ १/२ श्लोकाः
७. अग्निकार्य-पितृसंविभागनित्योत्सवादिविधानम् - ५२५ श्लोकाः
८. गरुडविष्वक्सेनादिपरिवारार्चनविधानम् - २१५ श्लोकाः
९. द्वादशकालार्चनादिकालविभागनिर्णयः - १९१ श्लोकाः
१०. स्वयंव्यक्तादिप्रासाददेवतानिर्णयः - ३८५ १/२ श्लोकाः
११. द्वारावरेणादिदेवताध्याननिर्णयः - ३९९ श्लोकाः
१२. पवित्रारोपणम् - ६१६ १/२ श्लोकाः
१३. स्वापशयनोत्थापनोत्सवविधिः - २१२ श्लोकाः

१४. स्नपनविधानम् - ५४९ १/२ श्लोकाः
१५. प्रतिष्ठाविधानम् - १०८३ श्लोकाः
१६. देवतावाहानान्तविधानम् - ५५१ श्लोकाः
१७. महोत्सवविधिः - ६१९ १/२ श्लोकाः
१८. प्रपन्नादिमानसाधननिवेदनादिप्रकारः - ४४१ १/२ श्लोकाः
१९. प्रायश्चित्तविधानम् - ५९४ श्लोकाः
२०. तुलाभारविधिः - १५९ १/२ श्लोकाः
२१. प्रायश्चित्तहिरण्यगर्भविधिः - ४६ श्लोकाः
२२. प्रायश्चित्तसम्प्रोक्षणपञ्चगव्यस्थापनविधानम् - ११९ श्लोकाः
२३. सुदर्शननारसिंहमहामन्त्रस्वरूपकथनम् - १५४ १/२ श्लोकाः
२४. यन्त्रराजमन्त्रोद्धारविधानम् - १६२ श्लोकाः
२५. सुदर्शनमहायन्त्रबाह्यबाह्येतरयागः - ९७ १/२ श्लोकाः
२६. सुदर्शनमहायन्त्रार्चना, वह्निकार्यविधिः - ५० १/२ श्लोकाः

२६. पुरुषोत्तमसंहिता PURUṢOTTAMASAMHITĀ

प्रकाशिका

प्रकाशकः - पि. सीतारामाचार्यः ।

स्थानं - कालश्च - पाञ्चरात्रागमशास्त्रसर्वस्वम्, भद्राचलम्, १९३२, तेलुगुलिप्याम्
पृष्ठाः ६ + १९८ तेलुगु उपोद्घातेन साकं वर्तते । (श्लोकाः १७६५ + ८१.१/२)

आधारग्रन्थाः - संहिता इयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १००/१००, २. पाद्मसंहिता - १९/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - ३६/१०५, ४. भारद्वाजसंहिता - १०३/१०३, ५. विश्वामित्रसंहिता - १७/१०८, ६. विष्णुतन्त्रम् - १९/१५४.

अध्यायाणां प्रति वसिष्ठमहर्षेः उपदेशः संहितायामस्यां दृश्यते । अत्र हि पाञ्चरात्रागमस्य प्रकाशिकाः आलयनिर्माणम्, आलयप्रोक्षणम्, दीक्षा, उत्सवः, मुद्रालक्षणादिविषयाः प्रोक्तवन्ते ।

अस्याः संहितायाः प्रथमाध्याये त्रयोविंशति (२३) श्लोकादारभ्य चतुश्चत्वारिंशत् (४४) श्लोकपर्यन्तं (अष्टाधिकैकशत) १०८ पाञ्चरात्रसंहितायाः नामानि विशेषतया प्रतिपादितानि । त्रयस्त्रिंशत्काध्यायाः सन्ति अत्र ।

आध्यायाः

१. शास्त्रावतारविधिः - ४५ श्लोकाः
२. आचार्यादिलक्षणभूपरीक्षाविधिः - ३१ श्लोकाः
३. आलयनिर्माणफलविधिः - ३७ श्लोकाः
४. आलयलक्षणमूर्ध्वेष्टकाविधानम् - ७९ १/२ श्लोकाः
५. शिलासङ्ग्रहणम् - ७९ श्लोकाः
६. दारुसङ्ग्रहविधानम् - ३५ श्लोकाः
७. प्रतिमामृत्सङ्ग्रहणम् - २२ श्लोकाः
८. ध्रुवबेरादिविग्रहलक्षणम् - ४६ श्लोकाः
९. रथादियानलक्षणम् - १७ श्लोकाः
१०. प्रतिष्ठासुहूर्तनिर्णयः - ३१ श्लोकाः
११. यागशालाकुण्डतोरणादिलक्षणम् - ४३ श्लोकाः
१२. मृत्सङ्ग्रहणविधिः - २० १/२ श्लोकाः
१३. अङ्कुरार्पणविधिः - ४२ १/२ श्लोकाः
१४. वास्तुयागविधिः - ४७ श्लोकाः
१५. जलाधिवासविधिः - ९८ श्लोकाः
१६. भद्रकमण्डललक्षणम् - १२ श्लोकाः
१७. वास्तुपुरुषावाहनजलोद्धारणविधिः - १७ श्लोकाः
१८. प्रतिष्ठास्नपनविधिः - ५८ श्लोकाः
१९. शय्याधिवासविधिः - ५२ श्लोकाः
२०. प्रतिष्ठाविधिः - ५४ श्लोकाः
२१. विमानगोपुरमण्डपादिप्रतिष्ठाविधिः - ५८ श्लोकाः
२२. चक्राब्जमण्डलदीक्षाविधिः - ८० श्लोकाः
२३. ध्वजारोहणदेवताह्वानविधिः - ९५ १/२ श्लोकाः

२४. ब्रह्मोत्सवविधिः - २०२ श्लोकाः
२५. पुष्पयागविधिः - ६६ श्लोकाः
२६. पवित्रारोपणविधिः - ६६ १/२ श्लोकाः
२७. संबत्सरोत्सवविधिः - ६६ श्लोकाः
२८. सालग्रामलक्षणम् - ११२ श्लोकाः
२९. स्नपनविधिः - ३२ श्लोकाः
३०. प्रायश्चित्तसम्प्रोक्षणशान्तिहोमविधिः - ६२ श्लोकाः
३१. अग्निकार्यविधिः - ३४ १/२ श्लोकाः
३२. नित्योत्सवविधिः - २९ श्लोकाः
३३. मुद्रालक्षणम् - ४४ श्लोकाः
३४. मुद्राकोशविधिः M.G.O. M.L.R. पाञ्चरात्रागमः R. 3257 - ८१ श्लोकाः

३७. पूर्णसंहिता PŪRṆASAMHITĀ

अनुपलब्धा

महाकुण्डि - (श्रीकृष्णारण्यक्षेत्रे) श्रीरामस्वामिदीक्षितस्य सविधे विद्यमाने 'क्रियासुधा' इत्यस्मिन् ग्रन्थे केचन पूर्णसंहितायाः श्लोकाः सहस्रान्तत्वेन उपलभ्यन्ते । 'क्रियासुधा' नामके ग्रन्थेऽस्मिन् अनेकविभागाः पाञ्चरात्रागमग्रन्थात् स्वीकृताः । अत एव पूर्णसंहिता अपि पाञ्चरात्रसंहितायां संयोज्यते । संहितान्तरेषु एषा पूर्णसंहिता न गण्यते ।

३८. पौष्करसंहिता PAUṢKARASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - परमहंसेत्यादितिराजसम्पत्कुमाररामानुजमुनिः ।

स्थानं कालश्च - ए. श्रीनिवासयङ्गार् एम्.सि. तिरुमलाचार् स्वामि, ९, मुख्यरस्ते, मलेश्वरम्, वेङ्गलूरु । देवनागरी लिप्याम्, आङ्ग्लसंस्कृत-उपोद्घातेन साकं वर्तते । (पुटाः १ + ११ + २७२) (श्लोकाः ५४४४ १/२)

आधारग्रन्थाः - अस्याः संहितायाः आधारत्वेन अधो निर्दिष्टागमग्रन्थाः अङ्गीकृताः ।

१. कपिलसंहिता - ८, २१/१००, २. पाद्मसंहिता - ११/१०८, ३. पारमेश्वरसंहिता - ३/१७, ४. पुरुषोत्तमसंहिता - १०, ५७/१०६, ५. भारद्वाजसंहिता - १०, २३/१०३

६. मार्कण्डेयसंहिता - १०, ४७/९१, ७. विश्वामित्रसंहिता ११/१०८, ८. विष्णु अग्रितन्त्रम् - ३/१५४, ९. हयशीर्षसंहिता - ४/२५

पुराणे ४/२५ सङ्ख्यायां महेश्वरतन्त्रे ४/२५ सङ्ख्यायामपि अस्याः संहितायाः उल्लेखः दृश्यते ।

स्वामिवेदान्तदेशिकैः पाञ्चरात्ररक्षायां सञ्चरित्ररक्षायामपि १,८,२०,२६, २९, ३१, ३८ एतेषु अध्यायेषु श्लोकाः सदृष्टान्तत्वेन स्वीकृताः । श्रीपराशरभट्टर् महोदयेः स्वीये सहस्रनामभाष्ये अस्याः संहितायाः २८ (अष्टाविंशत्यध्यायस्य) १७८ श्लोकाः, द्वात्रिंशत्तमे अध्याये (३२) द्विषष्टिः त्रिषष्टिः (६२, ६३) श्लोकाः षड्विंशत्, अष्टात्रिंशत् (३६, ३८) अध्यायाभ्याम् अनेके श्लोकाः, स्वीकृताः ।

श्रीरामानुजाचार्यैः श्रीभाष्ये अस्याः संहितायाः अष्टात्रिंशत्तमे (३८) अध्याये (२९३, ३०६) त्रिनवत्यधिकद्विशतश्लोकाः षडधिकत्रिंशत्श्लोकाश्च सदृष्टान्तत्वेन स्वीकृताः । अपि च संहितेयं पाञ्चरात्ररत्नत्रयेष्वन्यतमा इति अङ्गीक्रियते । अतः संहितेयं बहु प्राचीना इत्युच्यते ।

भगवतः पौष्करस्य च संवादत्वरूपेण वर्तते इयं संहिता । संहितायामस्यां दीक्षा, मन्त्रन्यासाः, मुद्रा, इत्यादयः सविस्तरं समुपवर्ण्यन्ते । प्रतिष्ठा, प्रायश्चित्तादि प्रधानविषयाः सङ्क्षेपेण ग्रन्थेऽस्मिन् प्रतिपादिताः इति मुख्योऽयं विषयः सव्याख्यया उमापतिशिवाचार्यैः प्रणीतग्रन्थः शैवागमोपयोगी । अपि च पौष्करतन्त्रादपि विभिन्नोऽयं ग्रन्थः ।

मुद्रितपौष्करसंहितायां (५९००) नवशताधिकपञ्चसहस्रश्लोकैः साकं त्रिचत्वारिंशदध्यायाः सन्ति । ६, ११, २०, २८, २९ (षड्, एकादश, विंशति, अष्टाविंशतिः, एकोनत्रिंशत्) अध्यायेषु केचन अंशाः त्यक्ताः, त्रिचत्वारिंशत् (४३) अध्यायस्तु असम्पूर्णतया (असमाप्तत्वेन) वर्तते । M.G.O.L.R. 2856 इति सङ्ख्यायां पूजासङ्ग्रहे 'उत्सवकरणे वर्षाबिन्दुपथनप्रायश्चित्तः' इति चतुश्चत्वारिंशत् अध्यायाः विद्यन्ते । डा.स्मिन् निकटे विद्यमानप्रायश्चित्तसङ्ग्रहे भूगुप्तविधानम् नाम अध्यायः अधिकतया उपलभ्यते । अतः विद्वद्भिः अनेकतालपत्राणां संशोधनं कृत्वा उपलभ्यमानभागानां संयोजनं क्रियते चेत् संहितायाः समाप्तिर्भविष्यति ।

तस्य विवरणम् अधो निर्दिश्यन्ते ।

अध्यायाः

१. शिष्यपरीक्षालक्षणम् - ५४ श्लोकाः
२. भूपरीक्षालक्षणम् - ४४ १/२ श्लोकाः
३. दिक्सिद्धिलक्षणम् - ९६ श्लोकाः
४. यागमण्डपलक्षणम् - २०७ श्लोकाः
५. सर्वतोभद्रादिमण्डललक्षणम् - ३२४ श्लोकाः
६. पद्मलक्षणम् - ८५ श्लोकाः
७. व्यूह भेदलक्षणम् - १७३ श्लोकाः
८. चक्राब्जलक्षणम् - २१३ श्लोकाः
९. मिश्रचक्रलक्षणम् - १६५ श्लोकाः
१०. नवपद्मविधानलक्षणम् - ९२ १/२ श्लोकाः
११. वृत्तबिम्बलक्षणम् - १२ श्लोकाः
१२. पञ्चपद्मचक्रबिम्बलक्षणम् - २८ श्लोकाः
१३. सूर्यबिम्बलक्षणम् - १३ श्लोकाः
१४. चन्द्रबिम्बलक्षणम् - १५ १/२ श्लोकाः
१५. त्रिकोणबिम्बलक्षणम् - ३४ श्लोकाः
१६. कूर्मबिम्बलक्षणम् - ४८ श्लोकाः
१७. शङ्खबिम्बलक्षणम् - ४५ श्लोकाः
१८. कलशबिम्बलक्षणम्, नवनाभविवरणम् - ६२ श्लोकाः
१९. नवनाभार्चनसद्गतिप्राप्तिः - १४६ श्लोकाः
२०. सपरिवारविष्वक्सेनार्चनम् - १२१ श्लोकाः
२१. लक्ष्म्यादिपरिवारलक्षणम् - २३ श्लोकाः
२२. आधारासनलक्षणम्, त्रिविधाधारासनविचार - ७४ १/२ श्लोकाः
२३. आसनदेवतान्यासविधिः - ७१ श्लोकाः
२४. आधारासनदेवतालक्षणम्, ध्यानादिनिरूपणम् - ५७ श्लोकाः
२५. वृत्तिविचारः - ४० १/२ श्लोकाः
२६. भोगभेदविचारः - ६० श्लोकाः

२७. श्राद्धलक्षणम् - ७२८ १/२ श्लोकाः
 २८. हुताशनयोनिविभागः - ५१ श्लोकाः
 २९. कुण्डलक्षणम् - १६५ श्लोकाः
 ३०. पवित्रारोपणम् - २२७ श्लोकाः
 ३१. लोकधर्मः - ३०९ श्लोकाः
 ३२. आराधनलोपविचारः - १५८ १/२ श्लोकाः
 ३३. तत्त्वसमाख्यानम्, चतुर्मुत्यर्चनम्, मूर्तिभेदः,
 अर्चनफलभेदः - १७३ १/२ श्लोकाः
 ३४. धूपघण्टालक्षणम् - ८९ श्लोकाः
 ३५. धूपाधारलक्षणम् - ६८ श्लोकाः
 ३६. आयतनविचारः - ४५९ १/२ श्लोकाः
 ३७. पूर्वाध्यायशेषः, शङ्खचक्रभगवद्पादमुद्राङ्कितन्यासादिविचारः - ६४ श्लोकाः
 ३८. अधिकारिनिरूपणम् - ३०९ श्लोकाः
 ३९. नानाधर्मप्रतिष्ठाविधिः - ३९ श्लोकाः
 ४०. भद्रपीठादिलक्षणम् - १०८ १/२ श्लोकाः
 ४१. मन्त्रसंस्थापननिरूपणम् - २२० १/२ श्लोकाः
 ४२. प्रासादपादप्रतिष्ठा - २०१ १/२ श्लोकाः
 ४३. मूर्तिप्रतिष्ठा विशेषतया उपलब्धभागाः - २०५ श्लोकाः
 ४४. उत्सवकरणे वर्षाबिन्दुपथनप्रायश्चित्तम्,
 M.G.O.M.L.R. 2856 - २० १/२ श्लोकाः

पूजासङ्ग्रहः

भूगु(ब्द) विधानप्रायश्चित्तम् डा. स्मिन्

महाभागस्य प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः - ६९ श्लोकाः

४९. प्रद्युम्नसंहिता PRADYUMNASAMHITĀ अप्रकाशिता

१. पाद्मसंहिता - १०५/१०८, २. मार्कण्डेयसंहिता - ३८/९१, ३. विष्णुतन्त्रम्
 १३/१५४, ४. विश्वामित्रसंहिता - ९८/१०८

अस्याः संहितायाः विभागाः चेन्नै-सर्वकारीय (हस्तलिखितरूपेण) तालपत्रग्रन्थालये
 H-3959 B इति सङ्ख्यायाम् उपलभ्यन्ते ।

अध्या.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानम्
४०	ध्वजोत्सवविधिः	"	
४४	वसन्तोत्सवविधिः	"	M.G.O.M.L.R. 3959 b

५०. प्रह्लादसंहिता PRAHLĀDASAMHITĀ अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलम् - ३२/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ६४/१०६, ३. भारद्वाजसंहिता -
 १४/१०३, ४. विश्वामित्रसंहिता ४६/१०८, ५. विष्णुतन्त्रम् - १४७/१५४, ६. हयशीर्षसंहिता -
 ६/१५

अपि च अग्निपुराणे ५/२५ सङ्ख्यायां महेश्वरतन्त्रे ५/२५ इत्यादि सङ्ख्यायामपि
 सुविता ।

इयं संहिता असंपूर्णतया लभ्यते (सम्पूर्णतया नोपलभ्यते)

तत्र १६ अध्याये विधारणमण्डले १४ श्लोकाः सन्ति ।

श्रीवैकुण्ठम् - पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधे विद्यमाने प्रायश्चित्तसङ्ग्रहे
 M.G.O.M.L.R. 352 अस्यां सङ्ख्यायां इयं संहिता पाञ्चरात्रसंहितात्वेन उपलभ्यते ।

५१. बार्हस्पत्यसंहिता BĀRHASPATYASAMHITĀ अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृताः ।

१. पाद्मसंहिता - ६९/१०८, २. विश्वामित्रसंहिता - ६१/१०८, ३. विष्णुतन्त्रम्
 १०३/१५४ (बृहस्पतिमहातन्त्रम् इति सूचना दीयते)

भारवाड संस्कृतकलाशालाग्रन्थालये ५८४ इति सङ्ख्यायां अस्य ग्रन्थस्य स्वप्राध्यायः
 इति विभागः उपलभ्यते ।

महासनत्कुमारसंहितायाः पञ्चधाविभागसत्वेऽपि ब्रह्म-शिव-ऋषि इन्द्रादि-विभागचतुष्टयमेव उपलभ्यन्ते । अनुपलब्धभागः बृहस्पतिरात्रवेन यदि स्यात्, तर्हि एतद्विभागः बार्हस्पत्यसंहितात्वेन भवेदिति ऊह्यते । संशोधनकार्यं तु सार्थकतया वर्तते एव ।

५२. बृहद्ब्रह्मसंहिता BRHADBRAHMASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - शङ्करशास्त्री । आनन्दाश्रमसंस्कृतमुद्रणालये पुणा प्रान्ते १९१२ तमे वर्षे देवनागरीलिप्यां प्रकाशितः । तेलुगुलिप्यां १९०९ तमे वर्षे तिरुपतिस्थ श्रीवेङ्कटेश्वरमुद्रणालये मुद्रितः । १९०९ तमे वर्षे काशीनगरेऽपि देवनागरीलिप्यां प्रकाशितः ।

बृहद्ब्रह्मसंहिता संहितान्तरेषु न उपलभ्यते । किन्तु विष्णुसंहितायां ब्रह्मसंहिताविषयकविवरणम् उपलभ्यन्ते । तस्यां ब्रह्मसंहितायां एषा संहिता पादचतुष्टयात्मकद्वात्रिंशदध्यायात्मकत्वेन (३२) वर्तते इति सूचितम् । किन्तु अस्यां ब्रह्मसंहितायामपि पादचतुष्टयमेव वर्तते । किन्तु संहितायामस्यां चत्वारिंशत् अध्यायाः सन्तीति उल्लेखः दृश्यते अत्रैव ।

चतुर्मुखब्रह्मणा इयं संहिता ऋषीणां कृते उपदिष्टा इत्युच्यते । पादचतुष्टयात्मकेन चत्वारिंशत् अध्यायात्मकेन विद्यते इयं संहिता । अस्याः संहितायाः नामान्तरं वर्तते **केशन्दिरीयसंहिता** इति ।

अस्यां संहितायां ४६५३ १/२ श्लोकाः सन्ति । “समाश्रयणम्” “प्रतिपत्तिः” इत्यादयः विषयाः अत्र प्रतिपादिताः । ननु भूगोलरचना अपि पुराणरीत्या प्रतिपाद्यतेऽत्र ।

साहित्यरसभूयिष्ठा इयं संहिता । अपि च नानाविधविषयाणां प्रतिपादनसन्दर्भे अधो निर्दिष्टविषयाः अस्माकं उपयोगाय भवन्ति ।

एकादश्यां श्राद्धनिषेधः स्पष्टतया उच्यते । चतुर्थपादे चतुर्थाध्याये पञ्चत्रिंशदधिक एकशतात्मकश्लोके (१३५) एकादशीश्राद्धनिषेधः सम्यक् प्रतिपादितः । ऊर्ध्वपुण्ड्रधारण-विवरणसन्दर्भे श्रीचूर्णस्य वर्णः, श्रीचूर्णोत्पन्नप्रकारादिविषयाः सम्यक्तया प्रदर्श्यन्ते । श्रीचूर्णस्य वर्णस्तावत् रक्तवर्णः इति, तृतीयपादे दशमाध्याये पञ्चनवतितमे श्लोके (३.१०.९५) सम्यक् प्रतिपादितम् । अस्यां संहितायां ऊर्ध्वपुण्ड्रप्रकारप्रबोधने श्रीशैलेशदयापात्रात्मक ऊर्ध्वपुण्ड्रप्रकार एव (तेन्कळे तिरुमण्काप्पु) पृथक्तया प्रतिपादितः । (पादः.३.अध्या.१० श्लोकाः १३०.१३१) अपि च ग्रन्थेऽस्मिन् श्रीदेव्याः अस्तित्वं दृढप्रमाणे

सुख साधितम् । अस्यां संहितायां वेदान्तविषयाणां प्रदिपादनसन्दर्भे चतुर्थपादस्य तथा (४.३.१०) तृतीयदशमाध्याययोः च शैलीस्तावत् भगवतः श्रीरामानुजाचार्यस्य श्रीभाष्यग्रन्थशैलीमनुवर्तते इति विशेषोऽयं विषयः । भगवद्रामानुजाचार्यस्य अवतारः भविष्यति इत्यपि स्पष्टतया उक्तम् । राधायाः स्तोत्रमपि सम्यक् प्रतिपादितम् ।

अस्यां संहितायां रामानुजाचार्यस्य विवरणं अस्ति J.N.D. Parkwat (पार्काड्) महीषयेन (Out lines of the religions literatures of India) इत्यस्मिन् ग्रन्थे २४६ पुटे उक्तम् । अतः कालान्तरे संयोजितमित्यूह्यते । किन्तु सामान्यदृष्ट्या रामानुजाचार्यस्य कालावन्तरं सामाजिकव्यवहाराद्यनेकविषयाणां सत्त्वात् राधापूजायाः विशेषत्वाच्च इयं संहिता नूतनपाञ्चरात्रागमवत् स्यादिति ऊह्यते ।

अध्यायाः

सप्तमपादः

१. सम्प्रदायप्रवृत्तिकथनम् - ७५ श्लोकाः
२. सुदर्शनगीता - १२२ श्लोकाः
३. सुदर्शनगीतायां श्रीवत्सचरित्रम् - ९६ श्लोकाः
४. सुदर्शनगीतायां श्रीवत्सचरित्रे रहस्योपदेशः - ५५ श्लोकाः
५. तापसंस्कारकथनम् - ११३ श्लोकाः
६. श्रीवत्सचरित्रे अष्टाक्षरमाहात्म्यम् - १०८ श्लोकाः
७. श्रीवत्सचरित्रे परमधर्मकथनम् - ११० श्लोकाः
८. श्रीवत्सचरित्रे मुक्ताविर्भावे महालक्ष्मीसमाराधानम् - १२८ श्लोकाः
९. श्रीवत्सचरित्रे सूत्राविर्भावे महालक्ष्मीसमाराधानम् - ८२ श्लोकाः
१०. श्रीवत्सचरित्रे सूक्तमाहात्म्ये महालक्ष्मीव्रतविधानम् - ५६ श्लोकाः
११. श्रीवत्सचरित्रे सूक्ताराधनम् - ५६ श्लोकाः
१२. श्रीवत्सचरित्रे पुरुषसूक्ताराधनविधिः - ११८ श्लोकाः
१३. श्रीवत्सचरित्रे पुरुषसूक्ताराधनविधिः - २३२ श्लोकाः

द्वितीयः पादः

१. अनामधेयः - ९३ श्लोकाः
२. विष्णुस्वरूपकथनम् - ९९ श्लोकाः

३. लोकाख्याने अधो लोककथनम् - ८८ श्लोकाः
४. भूलोकवर्णने बृन्दावनवर्णनम् - १८२ श्लोकाः
५. भूलोकवर्णने बृन्दावनचरित्रे युगलाराधनकथनम् - ९९ श्लोकाः
६. भूलोकवर्णने बृन्दावनचरित्रे मन्त्रद्वयाराधननिरूपणम् - ७८ श्लोकाः
७. लोकनिरूपणम् - १५१ श्लोकाः

तृतीयः पादः

१. गोलोकवर्णनम् - २०७ श्लोकाः
२. ऊर्ध्वलोकवर्णनम् - १५१ श्लोकाः
३. ऊर्ध्वलोकवर्णने अर्चिरादिकथनम् - ६६ श्लोकाः
४. मणिमण्डपसमीपप्राप्तिकथनम् - ६६ श्लोकाः
५. मुक्तिमण्डपदर्शनम् - ४३ श्लोकाः
६. अनामधेयः - ६४ श्लोकाः
७. सदाचारनिरूपणम् - २११ श्लोकाः
८. भद्रासनाख्यानम् - १५१ श्लोकाः
९. परमात्मतत्त्वनिरूपणम् - १३० श्लोकाः
१०. अनामधेयः (अशीर्षकोऽयं अध्यायः) - २०३ श्लोकाः

चतुर्थः पादः

१. भूतशुद्धिकथनम् - १२० श्लोकाः
२. भगवद्परिचर्याप्रकारः - १७८ श्लोकाः
३. वह्नियोगः - १३७ श्लोकाः
४. श्राद्धविधानम् - १४३ श्लोकाः
५. एकादशीमाहात्म्यम् - १३५ श्लोकाः
६. तत्त्वनिश्चयः - १२० श्लोकाः
७. भक्तिनिरूपणम् - ११२ श्लोकाः
८. रुद्रगीतायां ब्रह्मविचारः - १२६ श्लोकाः
९. अनामधेयः (अशीर्षकोऽयं) - ९२ श्लोकाः
१०. रुद्रगीतायां तत्त्वनिश्चयः - ७७ श्लोकाः

५३. ब्रह्मसंहिता BRAHMASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ४२/१००, २. ज्ञानामृतसारः १/७, ३. पुरुषोत्तमसंहिता १७/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता - ४३/१०३, ५. विश्वामित्रसंहिता - ५२/१०८, ६. विष्णुतन्त्रम् ७३/१५४

इयं संहिता सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु लभ्यन्ते ।
बृहद्ब्रह्मसंहितायाः अपि विभिन्ना इयं संहिता ।

अध्या. सं.	अध्य. नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानम्
१०	दीपस्तम्बलक्षणप्रोक्षणम्	१२ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहः ।
१०	ग्रामशान्तिः	८३ १/२	डाक्टर स्मित् महाभागस्य प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः
११	मरणप्रोक्षणम्	१९ १/२	" अपि च M.G.O.M.L.R. 2856 सङ्ख्यायामपि अस्ति
१७	शिपिकाद्याशौचप्रायश्चित्तम्	४५	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहः
३०	वसन्तजलक्रीडोत्सवः	३९	उत्सवसङ्ग्रहः
१४०	उत्तरभागः जयन्त्योत्सवः	९४	M.G.O.M.L.R. 6411

५४. भागवतसंहिता BHĀGAVATASAMHITĀ

अप्रकाशिता

१. पाद्मसंहिता - ३७/१०८, २. मार्कण्डेयसंहिता ३१/९१, ३. विश्वामित्रसंहिता - ५०/१०८, ४. हयशीर्षसंहितायाः द्वितीयसूच्यां प्रथमभागत्वेन निर्दिश्यते ।

अस्याः संहितायाः विभागे श्लोकचतुर्दशात्मके गृहार्चनाप्रोक्षणविधिः K.S.V. ३४/४७ इति सङ्ख्यायाम् उपलभ्यते ।

५५. भारद्वाजसंहिता BHĀRADVĀJASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ८३/ १००, २. पाद्मसंहिता - ७९/१०८, ३. पारमेश्वरसंहिता - ५/७०, ४. पुरुषोत्तमसंहिता ५३/१०६, ५. मार्कण्डेयसंहिता - ६६/९१, ६. विश्वामित्रसंहिता ८६/१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् - १११/१३४

अस्यां संहितायाम् आगमानां गणनावसरे, भारद्वाजसंहिता इति (स्वयमपि) ८३/१०३ सङ्ख्यायां गणना दृश्यते ।

इयं संहिता चेन्नै-सर्वकारीये तालपत्रग्रन्थालये (R - 1343) (C) एकादशाध्यायस्य मध्यभागपर्यन्तम् उपलभ्यते । तथैव अस्मिन्नेव विषये किञ्चिद्विभिन्नतया विद्यमानम् अन्यत् तालपत्रम् अडैयार् ग्रन्थालये दशभिः अध्यायैः साकं उपलभ्यते । अपि च M.G.O.M.L.R. 1343 (ग्रन्थाक्षरे कागजपत्रे) M.G.O.M.L.R. 1839 C. तेलुगुलिप्याम्, अडैयार् ग्रन्थालये देवनागरीलिप्याम्, श्रीवैकुण्ठम् श्रीपेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधे दशमाध्यायात्मकेन ग्रन्थाक्षरेऽपि उपलभ्यते ।

भारद्वाजकण्वमहर्षीणां मध्ये सम्भावितसंवादरूपेण वर्तते इयं संहिता । मुद्रितग्रन्थे अध्यायचतुष्टयात्मकेन भक्तिप्रपत्त्योः प्रकारः, श्रेष्ठता च सविस्तृतया (व्याख्यानात्मकत्वेन) दृश्यते एतस्याः विवरणं द्वितीयभारद्वाजसंहितायां द्रष्टव्यम् ।

प्रथमद्वितीयभारद्वाजसंहितयोः मध्ये प्रथमतया निर्दिष्टहस्ताक्षरप्रतयस्तु पाञ्चरात्रसंहितायाः विषयान् सम्यक्तया प्रतिपाद्यन्ते । हस्तलिखितं द्वयमपि सर्वत्र समानतया केषुचित् स्थलेष्वेव विभिन्नतया वर्तते । साधारणतः इयं संहिता अवसानदृष्ट्या पाञ्चरात्रागमसम्बद्धा इति ऊह्यते । अतः हस्ताक्षरप्रतिलिप्यां विद्यमानायाः भारद्वाजसंहितायाः प्राचीनत्वेन प्रतिपत्तिविषयकमुद्रितग्रन्थोऽयं श्रीरामानुजाचार्यस्य कालात् अनन्तरकाले स्यादिति ऊह्यते ।

एतदन्तरेण M.G.O.M.L. 1450 A इति सङ्ख्यायां नन्दिनागरीलिप्यां विद्यमानं तालपत्रे (कार्तिकायां) वृच्छिकमासोत्सवः इति एकादशाध्यायेऽपि वनभोजनविधिः इति च प्रघट्टकौ दृश्येते । पञ्चदशाध्यायस्तु मैसूरुप्रान्ते उपलभ्यते ।

अस्याः संहितायाः १, २, ३, ५, ६, ११ (प्रथम-द्वितीय-तृतीय-पञ्चम-षष्ठ-एकादशाध्यायकाध्यायानां नामानि न दृश्यन्ते) अध्यायानां सूक्ष्मांशानां संशोधनं कृत्वा तेषां शीर्षकाः प्रदत्ताः । ग्रन्थे दृश्यमाना अध्यायानां नामानि यथावत् प्रदीयन्ते ।

अध्यायाः

१. अष्टोत्तरशतसंहिताकथनम् - २१ श्लोकाः
२. पाञ्चरात्रोत्पत्तिकथनम् - १३ १/२ श्लोकाः
३. विष्णुस्थापनकर्मकथनम् - २६ श्लोकाः
४. जलाधिवासानुक्रमणिका - ३९ १/२ श्लोकाः
५. धान्याधिवासानुक्रमणिका - २४ १/२ श्लोकाः
६. मूर्तिहोमकथनम् - ३० १/२ श्लोकाः
७. भगवद्विवाहानुक्रमणिका - २४ १/२ श्लोकाः
८. चक्रगोपुरविमानप्रतिष्ठानुक्रमणिका - १६ श्लोकाः
९. नित्यार्चनविधिकल्पः - ९ श्लोकाः
१०. शतसहस्रतुलसीकल्पः - २१ श्लोकाः
११. गोपुरमण्डपादिप्रतिष्ठा (मध्ये मध्ये अस्पष्टोऽयं भागः) -
१. सूचना - अडैयार् ग्रन्थालये विद्यमानं अस्पष्टोऽयं तालपत्रं तु भिन्न एव ।

५६. भारद्वाजसंहिता BHĀRADVĀJASAMHITA

अप्रकाशिता

स्थलम् - कालश्च - सद्दिद्यामुद्रणालयः, मैसूरु, १८९४.

तेलुगुलिप्यां प्रकाशितः विभागः । पुटाः - १३३. (त्रयस्त्रिंशदधिक एकशताः) संहितेयं कण्वस्य ऋषीणां च मध्ये सम्भावितसंवादरूपेण वर्तते । अस्याः संहितायाः अध्यायचतुष्टयेषु प्रपत्तिविषयः विशेषतया प्रतिपादितः । पृथक्तया अस्याः संहितायाः व्याख्यानमपि दृश्यते । इतरविषयकाधारग्रन्थादिविषयान् भारद्वाजसंहितायाः प्रथमभागे स्मृं शक्यते ।

अध्यायाः

१. प्रपत्त्यधिकारः - १-७० श्लोकाः
२. वृत्त्यधिकारः - ७१-७९ श्लोकाः
३. पापशमनम् -

द्वितीयाध्यायः

प्रपत्तिविषयके अङ्गबोधकत्वरूपाध्यायेऽस्मिन् एक एव श्लोकः उपलभ्यते । न तु इतरे विषयाः ।

तृतीयाध्यायः

१. विहिताचाराधिकारः - १-३३ श्लोकाः
 २. दृष्ट्यधिकारः - ३४-४५ श्लोकाः
 ३. भक्त्यधिकारः - ४६-५८ श्लोकाः
 ४. लक्ष्मीधिकारः - ५९-८१ श्लोकाः
 ५. सत्सेवाधिकारः - ८२-१०० श्लोकाः
- (आहत्य श्लोकाः एकशतम् (१००))

चतुर्थोऽध्यायः

१. विरुद्धवर्जनाधिकारः - १-१६ श्लोकाः
२. दृष्टिविरुद्धवर्जनाधिकारः - १७-२६ श्लोकाः
३. भक्तिविरुद्धवर्जनाधिकारः - २७-३५ श्लोकाः
४. लक्ष्मीविरुद्धवर्जनम् - ३६-५७ श्लोकाः
५. सत्सवोविरुद्धाधिकारः - ५८-७९ श्लोकाः
६. निगमनम् - ८०-१०० श्लोकाः

एतद्विना पृष्ठभागे (परिशिष्टभागे) एतस्य अध्याय विभागाः स्थलान्तरात् प्रदत्ताः ।

५७. भार्गवतन्त्रम् BHĀRGAVATANTRA

अप्रकाशितम्

इयं संहिता चेन्नै सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये R. 1773 (a) इति सङ्ख्यायां, अडैयार ग्रन्थालये I. १५ इति सङ्ख्यायां तिरुपति तालपत्रग्रन्थालये ६२७५ इति सङ्ख्यायामपि (आहत्य) स्थानस्थलत्रयेऽपि ग्रन्थाक्षरैः (ग्रन्थलिप्यां) लिखितपत्रे उपलभ्यन्ते । (श्लोकाः - १५८०)

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ५६/१०८, २. पुरुषोत्तमसंहिता - १०२/१०६, (भृगु इति व्यवहियते इयं संहिता), ३. (मार्कण्डेयसंहिता ६४/९१, ४. विश्वामित्रसंहिता - ३०/१०८,
५. विष्णुतन्त्रम् - ९५/१५ (अत्र भार्गवीयमहातन्त्रमिति सूच्यते)

संहितायाः विषयस्तावत् भार्गव अगस्त्यसंवादः, तदनन्तरम् अगस्त्येन ऋषीणां कृते कृताः उपदेशः इति । पञ्चविंशति अध्यायात्मकेन वर्तते इयं संहिता ।

अस्याः संहितायाः सम्पूर्णविभागस्यानुपलब्धत्वेऽपि देवालयनिर्माणप्रकारः तत्कार्यसाधनानि विग्रहाणां निर्माणप्रकारः, प्रतिष्ठा, नित्यार्चनाप्रकारः, उत्सवादयः सम्यक् प्रदर्शयन्ते । अस्याः संहितायाः निर्माणप्रकारः (शैली) संहितान्तरादपि साहित्यरसभूयिष्ठत्वेन लक्ष्मीकिरामायणवत् दृश्यते । द्वितीयाध्याये परमात्मनः तोयसमर्पणेन पुनः तस्य संसारबन्धत्वं भक्तस्य स्तनञ्जयप्रजातृत्वं न सिद्ध्यति । किन्तु मोक्षप्राप्तिरेव इत्यादयः स्वार्थ्यकरविषयाः वर्णिताः । अस्याः संहितायाः व्याख्याग्रन्थः एकः भार्गवतन्त्रप्रयोगाख्य-शीर्षकेण चेन्नै सर्वकारीये तालपत्रग्रन्थालये R - 1773 B इति सङ्ख्यायाम् उपलभ्यते । अस्य व्याख्याग्रन्थस्य संशोधनद्वारा अस्याः संहितायाः श्रेष्ठ्यम् ऊहितुं शक्यते । अस्याः संहितायाः द्वितीयाध्याये बहूनां महर्षीणां तथा चतुर्मुखब्रह्मणः नामनिर्देशनेन तेषां साहाय्येन च पाञ्चरात्रागमस्य प्रचारादिविषयाः सम्यक् प्रदर्श्यन्ते । उदाहरणत्वेन विधि इति नामसंहितायाः, नारदः इति नारदसंहितायाः । कपिलसंहितायाः, वैनतेय इति विहगेन्द्र-अथवा गरुडसंहितायाः, फणी इति शेषसंहितायाः, लक्ष्मीतन्त्रस्य, पराशरसंहितायाः, विष्णुवक्त्रेणसंहितायाः च अनेकाः विषयाः सूच्यन्तेऽत्र ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतरणम् - ६३ श्लोकाः
२. विष्णुभक्तिनिर्णयः - ३० श्लोकाः
३. मन्त्रनिर्माणविधिः - ५१ श्लोकाः
४. प्रतिमामानविधिः - ११९ श्लोकाः
५. यागशालानिर्माणविधिः - ४४ श्लोकाः
६. आचार्यलक्षणम् - ७४ श्लोकाः
७. वास्तुपूजाविधिः - ४२ १/२ श्लोकाः
८. बिम्बस्थापनविधिः - ५५ श्लोकाः
९. कलशस्थापनविधिः - ९९ श्लोकाः
१०. रत्नस्थापनविधिः - ६८ १/२ श्लोकाः

११. महोत्सवः - ५४ श्लोकाः
१२. अधिवासः - ११७ श्लोकाः
१३. मण्डलार्चनविधिः - ५४ श्लोकाः
१४. उद्वाहविधिः - ५९ श्लोकाः
१५. विविधप्रतिष्ठाविधिः - ४१ १/२ श्लोकाः
१६. समाराधनविधिः (भूतशुद्धिः) - ६७ १/२ श्लोकाः
१७. होमविधिः - ७४ श्लोकाः
१८. नित्योत्सवविधिः - २८ १/२ श्लोकाः
१९. बालालयप्रतिष्ठा - ३८ श्लोकाः
२०. स्नपनविधिः - १०९ श्लोकाः
२१. पवित्रोत्सवविधिः - ६६ श्लोकाः
२२. प्रायश्चित्तविधिः - १०८ श्लोकाः
२३. सम्प्रोक्षणविधिः - २१ श्लोकाः
२४. मन्त्राधिकारिनिर्देशः - ५७ श्लोकाः
२५. पञ्चकालविवेचनम् - ३७ श्लोकाः

५८. मधुसूदनसंहिता MADHUSŪDANASAMHITĀ

प्रकाशिता

अधारग्रन्थाः - इयं संहिता विष्णुतन्त्रे २१/१५४ सङ्ख्यात्मकेन लभ्यते ।

किन्तु संहिता वैष्णवसम्प्रदायसम्बद्धापि पाञ्चरात्रागमाधारत्वे अत्रत्याः उत्सवसङ्ग्रहादिविषयाः पाञ्चरात्रग्रन्थेषु न स्वीकृताः । अतः पाञ्चरात्रागमत्वेन अनङ्गीकृतत्वेऽपि पाञ्चरात्रसम्बद्ध एव इति केषाञ्चिदभिप्रायः । मुम्बईमुद्रणालये १९०१ तमे वर्षे मुद्रितोऽयं ग्रन्थः । प्रकाशकः श्रीधर्मकृष्णलालशर्मा (?)

अध्यायाः

१. भारतोत्कर्षवर्णनम्
२. चराचरवर्णनम्
३. वर्णाश्रमधर्मवर्णनम्
४. नारीधर्मवर्णनम्

५. धर्मविज्ञानवर्णनम्
६. गुरुमाहात्म्यवर्णनम्
७. सगुणोपासवर्णनम्
८. ब्रह्मोपास(न)वर्णनम्
९. योगभेदवर्णनम्
१०. यमनियमवर्णनम्
११. आसनमुद्रावर्णनम्
१२. देशकालवर्णनम्
१३. प्राणायामवर्णनम्
१४. प्रत्याहारवर्णनम्
१५. धारणवर्णनम्
१६. ध्यानवर्णनम्
१७. भक्तियोगवर्णनम्
१८. समाधिबर्णनम्
१९. वैराग्यवर्णनम्
२०. माहात्म्यवर्णनम्
२१. ज्ञानयोगवर्णनम्
२२. आध्यात्मरहस्यवर्णनम्
२३. कर्मयोगवर्णनम्
२४. वेदान्तवर्णनम्
२५. जीवन्मुक्तलक्षणम्
२६. आत्मस्वरूपलक्षणम्
२७. परिशिष्टम्
२८. निगमागमप्रामाण्यम्

५९. मायावैभवसंहिता MĀYĀVAIBHAVASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिलसंहिता - ३७/१००, २. पाद्मसंहिता - ३/१०८, ३. पारमेश्वरसंहिता - १४/१७ (अत्र माया वैभविकः इति राजासमित्यपि सूच्यते), ४. विश्वामित्रसंहिता - १५/१०६, ५. विष्णुतन्त्रम् ९/१५४

अस्याः संहितायाः रथप्रतिष्ठा इति अध्यायस्तु अडैयार् ग्रन्थालये T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहे उपलभ्यते । इतरविभागाः इदानीं नोपलभ्यन्ते । कोल्कत्तानगरे एकस्यैव सविधे १९०० तमे वर्षे प्राप्तेयं संहितेति उक्तम् । परं ग्रन्थावलोकनेनैव विषयनिश्चयं कर्तुं शक्यते ।

६०. मार्कण्डेयसंहिता MĀRKANDEYA SAMHITĀ

प्रकाशिता

तिरुपति-केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठसंस्थाद्वारा प्रकाशिता । अडैयार् ग्रन्थालये 10 J 24 (T.R. 559) (देवनागरी/ लिखितपत्रम्) M.G.O.M.L.R. 2936 तेलुगु/लिखितपत्रम्) श्रीरङ्गं श्रीकृष्णस्वामिभट्टर् ग्रन्थः (लिखितपत्रम् श्री एन्. रङ्गराजभट्टर् ग्रन्थः/तालपत्रम् तिरुपति ग्रन्थालयः, १८१७ देव/लिखितपत्रम्) असमाप्तोऽयं ग्रन्थः) K.S.V. इत्यादिस्थलेषु प्रतयः उपलभ्यन्ते । प्रायशः सर्वासु एतासु प्रतिषु विद्यमानेषु २०, २१ तमे अध्यायेषु केचनांशाः न प्राप्यन्ते अपि च द्वाविंशति तमे अध्याये मध्ये मध्ये केचनांशाः दृश्यन्ते । अडैयार् ग्रन्थालयस्य चेन्नै सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालयस्य ग्रन्थयोः मध्येऽपि केचित् व्यत्यासाः दृश्यन्ते (श्लो.२३३०)

आधारग्रन्थाः

कपिञ्जलसंहिता - ३६/१००, पाद्मसंहिता - ९७/१०८, पुरुषोत्तमसंहिता - १/१०६ भरद्वाजसंहिता - ३८/१०३, विश्वामित्रसंहिता - ४८/१०८, विष्णुतन्त्रम् - १२४/१५४; अपि च मार्कण्डेयसंहिता आगमानां गणनावसरे १/९१ इति गणनाक्रियते । इयं संहिता पाञ्चरात्रसङ्ग्रहेषु दृष्टान्तत्वेन स्वीकृता न तु अन्येन केनापि । (पाञ्चरात्र आगमे M.G.O.M.L.R 3257) 12, 16, 17, 31 (द्वादश, षोडश, सप्तदश, एकत्रिंशत्) अध्यायाः स्वीकृताः) ।

M.G.O.M.L.R. इति सङ्ख्यायां विद्यमाने उत्सवसङ्ग्रहे मार्कण्डेयसंहितायाः (१६) षोडशे अध्याये धमनारोपणम् इति प्रदत्तम् ।

अस्याः संहितायाः रचना संहितान्तरमार्कण्डेयसंहितायाः रचनायाः अपेक्षया विभिन्ना अतः मार्कण्डेयसंहिताद्वयं स्यादिति श्रीषार्डर् अभिप्रायः ।

द्वात्रिंशदध्यायात्मकेन (३२) त्रिंशदधिकद्विशताधिक द्विसहस्रश्लोकैः (२२३०) साकं विभजनकृता इयं संहिता । आगमेषु मुख्यतयासमुपवर्णिता घर्षण-उत्सवः पूजा,

रीक्षा, प्रायश्चित्तादिविषयाः अस्यां संहितायां प्रतिपाद्यन्ते । अतः अस्यां संहितायां पूर्वोक्तार्थानां विशदीकरणात् अस्याः संहितायाः स्वरूपमपि विस्तृतम् अभवत् । अस्यां संहितायां अष्टाधिक-एकशत १०८ (आगमानां सूच्यां वर्तते) आगमसूच्यां वर्तन्ते इति पूर्वमेव उक्तमस्माभिः । नारायणाद् यद्ज्ञानं मार्कण्डेयेन प्राप्तं तादृशं ज्ञानं पृथुमहाराजस्य निकटे आसीत् इत्येव मुख्यविषयः ।

अध्यायाः

१. तन्त्रानुक्रमणिका - ६१ श्लोकाः
२. भूपरीक्षा - ५३ श्लोकाः
३. शिलासङ्ग्रहणम् - १३१ १/२ श्लोकाः
४. विमानलक्षणम् - ९९ १/२ श्लोकाः
५. मृत्संस्कारविधिः - २६ १/२ श्लोकाः
६. शूलस्थापनम् - १०७ श्लोकाः
७. बालस्थानम् - २२ १/२ श्लोकाः
८. प्रतिमालक्षणम् - ७३ श्लोकाः
९. बेरादिलक्षणम् - ६४ श्लोकाः
१०. देव्यादिलक्षणम् - ४९ १/२ श्लोकाः
११. आराधनोपकरणम् - ८९ १/२ श्लोकाः
१२. आचार्यलक्षणम् - ३७ श्लोकाः
१३. अङ्कुरार्पणम् - १६ १/२ श्लोकाः
१४. प्रतिष्ठाविधानम् - १५९ श्लोकाः
१५. नित्यार्चना - ४५ १/२ श्लोकाः
१६. अग्निकार्यम् - ३७ १/२ श्लोकाः
१७. नित्योत्सवः - २६ १/२ श्लोकाः
१८. पञ्चशुद्धिः - ५५ श्लोकाः
१९. मण्डलविधानम् - २७ श्लोकाः
२०. (असमाप्तोऽयं विभागः) - ७ श्लोकाः

२१. उत्सवविधिः प्रथमभागः - १७३ श्लोकाः
असामाप्तोऽयं विभागः
२२. उत्सवविधिः द्वितीय भागः - १२७ श्लोकाः
२३. पवित्रारोहणविधिः - १५० श्लोकाः
मध्ये मध्ये स्खलिताः ।
२४. डोलारोपणम् - ७८ श्लोकाः
मध्ये मध्ये स्खलितानि ।
२५. दीपारोपणविधिः - ५९ श्लोकाः
२६. प्रायश्चित्तविधानम् - १०० श्लोकाः
२७. मारणादिप्रायश्चित्तविधिः - ७३ श्लोकाः
२८. स्नपनविधिः - ३२ श्लोकाः
२९. उत्पातशान्तिविधिः - १३१ श्लोकाः
३०. अन्तर्यागविधानम् - ४३ १/२ श्लोकाः
३१. मुद्राविधानम् - ५८ श्लोकाः
३२. प्रायश्चित्तविधानम् - १९ श्लोकाः
(असामाप्तोऽयं अध्यायः)

पूर्वोक्तोऽध्यायः **धमनारोपणम्** इति षोडशात्मकस्य अध्यायस्य चतुष्पष्टि - (६४) श्लोकैः उत्सवसङ्ग्रहाख्ये दृश्यते । अथवा द्वितीयमार्कण्डेय संहितायाः विभागत्वेनापि स्यात् रथप्रतिष्ठा इति १०७ (सप्ताधिकएकशत) श्लोकयुक्ता अडैयार् इत्यत्र T.R. 569 इति सङ्ख्यायां विद्यमानउत्सवसङ्ग्रहविभागविषये किमपि वक्तुं शक्यते ।

६१. याज्ञवल्क्यसंहिता YĀJÑAVALKYASAMHITĀ अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १४/१००, २. पाद्मसंहिता - ५६/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - ५४/१५४, ४. भरद्वाजसंहिता - १७/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - ६७/९१, ६. विश्वामित्रसंहिता - ५४/१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् - ५४/१०८

मन्नागुडि श्रीरामस्वामिदीक्षितस्य निकटे विद्यमाने **क्रियासुधाब्धि** इत्यस्मिन् ग्रन्थे **ध्वजस्तम्बनिर्णयविधिः** इत्यस्मिन् विभागे अस्याः संहितायाः केचन श्लोकाः आहत्य प्रदर्शिताः ।

६२. लक्ष्मीतन्त्रम् LAKṢMĪTANTRA

प्रकाशितम्

प्रकाशकः - पण्डितः वि. कृष्णमाचार्यः चेन्नै

स्थानम् **कालश्च** - अडैयार् ग्रन्थालयः, चेन्नै, १९५९/ देवनागरी-तेलुगु लिप्यामपि प्रकाशितम् । तेलुगुलिप्यां प्रकाशकः - ऐयन् ऐयङ्गार्, स्थलम् - सरस्वती-भण्डारः, मैसूरु ।

कालः - १८८८, पुटाः २४६ + २२, देवनागरीलिप्यां प्रकाशितपुस्तकस्य पुटाः ५५३२४ । एषः ग्रन्थस्तु आङ्गुलसंस्कृतोपोद्घातेन साकं वर्तते ।

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः (आधारत्वेन) प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. विश्वामित्रसंहिता - ५०/१०८, २. विष्णुतन्त्रम् - ६२/१५४

श्रीभास्कररायदीक्षितैः, श्री अप्पय्यदीक्षितैरपि एतस्याः संहितायाः प्रमाणवचनानि स्वीकृतानि । श्रीवेदान्तदेशिकैरपि रहस्यत्रयसारे पाञ्चरात्ररक्षायामपि अस्याः संहितायाः सदृष्टान्तः प्रदर्शितः ।

अस्याः संहितायाः मुख्योद्देश्यस्तावत् इन्द्रं प्रति उपदेशः । अनन्तरं नारदमहर्षिणा मलय(गिरौ)पर्वते ऋषीणां कृते उपदेशः कृतः इति । इयं संहिता अत्रिमहर्षिणा स्वपत्न्याः अनसूयायाः प्रश्नसन्दर्भे उपदेशत्वेन वर्तते । इतरपाञ्चरात्रागमग्रन्थेषु प्रदर्श्यमानसामान्यविषयाः अस्यां संहितायां न दृश्यन्ते । त्रिपञ्चाशदध्याये क्रिया सूच्यते । इतरेषु अध्यायेषु ज्ञानादिविषयाः अधिकतया प्रदर्श्यन्ते । उदाहरणतया प्रथमाध्याये त्रिचत्वारिंशत् (४३) श्लोके श्रीः स्वस्वरूपेषु अन्यतमारूपायाः नारायणी एव नारायणत्वेन प्रतिभासते इति श्रियैव उच्यते । एतादृशरूपेण ज्ञानाधारत्वेन कथनमेव अस्याः संहितायाः विशेषांशः ।

ननु जगत्सृष्टिस्तावत् परमात्मनः शक्तिस्वरूपयुक्तायाः लक्ष्मीदेव्याः सङ्कल्पवशेनैव प्रचलति इति । द्वादशत्रयोदशेषु अध्यायेषु (१३, १३) लोकः मायावशेनैव जनानां जीवनं प्रति कारणत्वेनास्ति इत्यादितत्त्वविचारभूयिष्ठभागाः अधिकतया अवलोक्यन्ते । षोडशसप्तदशाध्यायेषु (१६, १७) (मुक्ति) मोक्षमार्गप्रतिपाद्यवैष्णवानां विशेषांशरूपन्यासादिविचाराणां विवरणमपि सुयोग्यतया विवर्ण्यते अत्र । व्यूहादिपञ्चकेषु **अन्तर्यामि** स्वरूपस्य त्यागेऽपि श्रेष्ठता वर्तते ।

इयं संहिता पञ्चाशदध्यायात्मकेन अनेकेषु तालपत्रेषु दृश्यन्ते । किन्तु एकपञ्चाशत्प्रभृति (५१) सप्तपञ्चाशत् (५७) पर्यन्तं सप्तमाध्यायात्मकेन ग्रन्थान्तरमपि वर्तते इति रीत्या तदधारत्वेन सप्तपञ्चाशदध्यायात्मकदेवनागरीलिप्या प्रकाशनमेकम् कृतमिति, अडैयार् ग्रन्थपालकैः स्वप्रकाशनसन्दर्भे प्रोक्तम् । आङ्ग्लानुवादं कृत्वा अपि कारणान्तरेण न प्रकाशयते इत्यपि उक्तवन्तः ।

लक्ष्मीतन्त्रस्याध्यायाः

५६. लुप्तोऽयं अध्यायः

(अनुपलब्धोऽयं अध्यायः)

५७. परापश्यन्तादिभूस्वरूपप्रभृतयः - ५५ श्लोकाः

(लक्ष्मीतन्त्र उपोद्घाताद् पृथक्तया स्वीकृतमिति)

वैभवप्रतिपादनपरत्वात् लक्ष्मीतन्त्रमित्यन्वर्थं नाम । लक्ष्मीनाम्नो व्युत्पत्तिश्च जगत्तया लक्ष्यमाणा सा लक्ष्मीरिति गीयते (अहि.सं.३-९) इति कथितं तत्र । तन्त्रं चेदं पाञ्चरात्रागमेषु अन्यतमेन परिगणितं विष्णुतन्त्रे, बहुभिः ग्रन्थकारैः तथा व्यवहृतं च । अहिर्बुध्नसंहितेव प्रायशः सर्वेष्वपि विषयेषु तन्त्रमिदं सात्वतसंहितामनुसृत्य प्रवृत्तम् । क्वचित् क्वचित् सात्वतसंहितामुद्धृत्य श्रीवैष्णवसम्प्रदायग्रन्थेषु विशिष्य च प्रपत्तिविषयेषु रहस्यत्रयसार-निक्षेपरक्षादिषु बहूनि वचनानि व्याख्यातानि । अतो ज्ञायते पाञ्चरात्रसमये ग्रन्थस्यास्य सर्वथा प्रामाण्यं शिष्टपरिग्रहश्च जागर्तीति ।

अपि च न केवलं पाञ्चरात्रिकैरेव, किन्तु अन्यसमयिभिरपि तन्त्रस्यास्य प्रामाण्यमभ्युपगतम् इत्यवगम्यते । तथाहि - चन्द्रकलास्तुतिव्याख्यायाम् अप्यप्यदीक्षितैः पाञ्चरात्रलक्ष्मीतन्त्रवचनानि प्रदर्श्यन्ते ।

अयं च लक्ष्मीतन्त्रग्रन्थः शतकोटिप्रविस्तरात् मूलभूतात् लक्ष्मीतन्त्रात् सारतया संगृह्यादौ श्रीदेव्या शक्राय उपदिष्टमिति अत्रैव (४४-५२) तन्त्रे उल्लिखितम् । श्रीदेवीशक्रसंवादरूपेणादौ प्रवृत्तमिदं तन्त्रं पश्चात् नारदेन देवर्षिणा मलयगिरिस्थेभ्यो महर्षिभ्यः प्रोक्तमित्युक्त्वा महर्षिणा अत्रिणा स्वपत्न्यै अनसूयायै उपदिष्टम् । यद्यप्यत्र तन्त्रान्तरेष्विव ज्ञानादिपादविभागो न दृश्यते । तथाप्यत्र ज्ञानादिपादचतुष्टयप्रतिपाद्यविषयाः भवन्ति ।

क्रियापादं प्रवक्ष्यामि सङ्क्षेपेण पुरन्दर (५३-२) इति क्रियापादनिर्देशः कृतः ।

अस्य ग्रन्थस्य प्रकाशनाय सम्पादितेषु उपदेशेषु कोशेष्वेकं विहायान्येषु सर्वेष्वपि अध्यायैः ग्रन्थः परिसमापितः परम् एकस्मिन् तन्त्रार्थसंग्रहनाम्ना केचनाध्याया उपलब्धाः । ते च एकपञ्चाशदारभ्य सप्तपञ्चाशत्पर्यन्तैः अध्यायैः परिगणिताः । तेऽपि अध्याया अत्रान्ते प्रकाशिताः । मध्ये पञ्चपञ्चाशदः अन्तिमो भागः षट्पञ्चाशदध्यायैः लुप्तः । इदमत्रावधेयम् - आदौ अनसूया अत्रिसंवादरूपेणोपक्रान्तोऽयं ग्रन्थः तत्संवादपरिसमाप्तिनिर्देशेनैव समापनीय इति न्याया ग्रन्थशैली । पञ्चाशतेऽध्याये तु तथा परिसमाप्तिः नोपलभ्यते । प्रत्युत 'किं भूयः श्रोतुमिच्छसि' इत्यनेन वाक्येन समाप्तिः दृश्यते । अत उपरितनेनापि भागेनावश्यं भाव्यं, यत्रानसूयात्रिसंवादपरिसमाप्तिः निर्दिष्टा स्यादिति ।

ग्रन्थेऽस्मिन्नध्यायक्रमेण प्रतिपादिताः विषयाः विषयानुक्रमण्यां प्रदर्शिताः इति ज्ञेयम् ।

इदानीं लक्ष्मीमाहात्म्यं जानीमः इति (प्रथमाध्याये (१) विंशति-एकविंशति (२०, २१) श्लोकेषु उक्तत्वात् सात्वतसंहितायाः कालादनन्तरं लक्ष्मीतन्त्रस्य कालः स्यात् इत्युच्यते । पाञ्चरात्रसंहितायाः सारमित्यपि व्यपदिश्यते ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - ६० श्लोकाः
२. शुद्धमार्गप्रकाशः - ६१ श्लोकाः
३. त्रैगुण्यप्रकाशः - ३७ श्लोकाः
४. महालक्ष्मीसमुत्पत्तिः - ६७ श्लोकाः
५. प्राकृतसृष्टिप्रकाशः - ८५ श्लोकाः
६. षट्कोशप्रकाशः - ४५ श्लोकाः
७. प्रमातृकरणप्रकाशः - ४८ श्लोकाः
८. लक्ष्म्यवतारप्रकाशः - ५० श्लोकाः
९. केवलावतारप्रकाशः - ५९ श्लोकाः
१०. परव्यूहप्रकाशः - ४४ श्लोकाः
११. विभवप्रकाशः - ५४ श्लोकाः
१२. तिरोभावादशक्तिप्रकाशः - ५७ श्लोकाः

१३. जीवस्वरूपप्रकाशः - ३९ श्लोकाः
१४. लक्ष्मीस्वरूपप्रकाशः - ५८ श्लोकाः
१५. उपायप्रकारप्रकाशः - ३६ श्लोकाः
१६. उपायप्रकारविवरणम् - ४४ श्लोकाः
१७. रहस्योपायप्रकाशः - १०७ श्लोकाः
१८. मन्त्रस्वरूपकथनम् - ५१ श्लोकाः
१९. वर्णोपतिनिरूपणम् - ४६ श्लोकाः
२०. मातृकाप्रकाशः - ५२ श्लोकाः
२१. गुरुशिष्यलक्षणम् - ४१ श्लोकाः
२२. षडत्वमन्त्रस्वरूपकथनम् - ३९ श्लोकाः
२३. मातृकाप्रकाशः (मातृकापीठपरिकल्पनम्) - ३९ श्लोकाः
२४. तारप्रकाशः - ७८ ११२ श्लोकाः
२५. तारिकामन्त्रप्रकाशः - ५१ ११२ श्लोकाः
२६. सप्तविद्याप्रकाशः - ४३ श्लोकाः
२७. सदाचारप्रकाशः - ४९ श्लोकाः
२८. सदाचारप्रकाशः - ५९ श्लोकाः
२९. अग्नीषोमविभागप्रकाशः - ७१ श्लोकाः
३०. क्रियाशक्तिप्रकाशः - ६५ श्लोकाः
३१. सुदर्शनप्रकाशः - ८२ श्लोकाः
३२. स्थूलादिप्रकाशः - ६६ श्लोकाः
३३. अङ्गोपाङ्गादिमन्त्रप्रकाशः - १२२ श्लोकाः
३४. स्नानविधिप्रकाशः - १४१ श्लोकाः
३५. अङ्गन्यासविधिः - ८१ श्लोकाः
३६. अन्तर्यागप्रकाशः - १५० श्लोकाः
३७. बाह्ययागप्रकाशः - ७५ श्लोकाः
३८. बहिर्यागप्रकाशः - ८४ श्लोकाः
३९. बहिर्यागप्रकाशः - ४७ श्लोकाः
४०. नित्यविधिप्रकाशः - ११९ श्लोकाः

४१. दीक्षाभिषेकप्रकाशः - ६६ श्लोकाः
४२. तारमन्त्रोपासनक्रमः - ७७ श्लोकाः
४३. नानायोगप्रकाशः - ११८ श्लोकाः
४४. रहस्यप्रकाशः - ६३ श्लोकाः
४५. मूर्तिप्रकाशः - १२३ श्लोकाः
४६. लक्ष्मीमन्त्रसिद्धिप्रकाशः - ४० श्लोकाः
४७. कीर्तिमन्त्रसिद्धिप्रकाशः - ३५ श्लोकाः
४८. जयामन्त्रसिद्धिप्रकाशः - ३७ श्लोकाः
४९. प्रतिष्ठाविधानम् - १४९ श्लोकाः
५०. श्रीसूक्तप्रभावप्रकाशः - २३७ श्लोकाः
५१. तन्त्रार्थसङ्ग्रहः - ३२ श्लोकाः
५२. मन्त्रात्मकप्रभृतयः - २३ श्लोकाः
५३. क्रियापदार्थसङ्ग्रहः - १५ श्लोकाः
५४. भूतशुद्धिप्रभृतयः - २७ श्लोकाः
५५. आधारविन्यासः - १९ श्लोकाः

६३. लक्ष्मीनारायणसंहिता LAKṢMĪNĀRĀYAṆASAMHITĀ

अनुपलब्धा

आधारग्रन्थाः - विष्णुतन्त्रे ४९/१५४ इति सङ्ख्यायां लक्ष्मीनारायणतन्त्रम् इति सूच्यते ।

बरोडा-ओरियण्टल-इन्स्टिट्यूट-संस्थायां १३३१ इति सङ्ख्यायां ३७०० ग्रन्थैः साकमेकं पुस्तकम् उपलभ्यते । लण्डन्नगरेऽपि इण्डिया-आफीस्-मध्येऽपि ६८९० इति सङ्ख्यायां पुस्तकमेकमस्ति । किन्तु पुस्तकद्वयमपि अस्माभिः न दृष्टम् । मैसूरुनगरे विद्यमानायां लक्ष्मीनारायणसंवादः इति सूच्यां Vol. I 167 पुटे समानता वा इति तुलनात्मकमध्ययनादनन्तरमेव निश्चयं कर्तुं शक्यते ।

६४. वामनसंहिता VĀMANASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता ७७/१००. २. पाद्मसंहिता - ६७, १०६/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - २०/१०६, ४. भरद्वाजसंहिता - ७८/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - २०, ८८/९१ ६. विश्वामित्रसंहिता - ३९/१०८, ७. पाद्मसंहितायां - ८९/१०८ सङ्ख्यायां, ८. विष्णुतन्त्रे - २३/१५४ सङ्ख्यायां वामनीयसंहिता इति सूचितम् । तद्वदेव पुरुषोत्तमसंहितायां - ७९/१०६ सङ्ख्यायामपि सूचितम् ।

संहितेयं सम्पूर्णतया नोपलभ्यते किन्तु केचिद्भागः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते । सविवरणं अधो प्रदीयते ।

अध्य.सं.	अध्या. नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
३३	पाञ्चरात्रशास्त्रोत्पत्तिः भगवत्- वंशजानामुत्पत्तिः	१०९	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569
-	उत्सव आरम्भदिवसप्रतिपाद्यते ननु बहवः विभागाः तत्र उपलब्धं शक्यन्ते ।	२	उत्सवसङ्ग्रहः M.G.O.M.L.R. 3286

६५. वायुसंहिता VĀYUSAMHITĀ अप्रकाशिता

विष्णुतन्त्रे ८४/१५४ इति सङ्ख्यायां सूच्यते इयं संहिता ।

अस्याः संहितायाः विभागाः M.G.O.M.L. सङ्केते श्रीवैकुण्ठं पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधेऽपि उपलभ्यन्ते । उपलभ्यमानविभागेऽपि श्रीरामनाममन्त्रस्य जपतपहोमाङ्गन्यासान् सन्ति ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानाम्
१	राममन्त्रम्	३ १/२	M.G.O.M.L.R. 352 श्रीवैकुण्ठं पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार्
२	ध्यानम्	६	-
३	अनुपलब्धः	-	-

४	नाम न दृश्यते	२	M.G.O.M.L.R. 352 श्रीवैकुण्ठं पेरिय तिरुवडि अय्यङ्गार्
५	जपविधिः	६	"
६	होमविधिः	९	"
७	यन्त्रविधिः	७	"
८	कवचविधिः	५	"
९	भस्मविधिः	९	"
१०	अङ्गन्यासाः	९	"

६६. वाराहसंहिता VĀRĀHASAMHITĀ अनुपलब्धा

अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः संहितेयं प्रमाणत्वेन स्वीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ५/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ९६/१०६, ३. भरद्वाजसंहिता - ७/१०३, ४. मार्कण्डेयसंहिता - ४२/९१, ५. विष्णुतन्त्रम् - ४५/१८४

हयशीर्षसंहितायां द्वितीयत्वेन परिगणितेषु पञ्चमेषु इयमपि अन्यतमा अस्ति । इयं संहिता सम्पूर्णतया नोपलभ्यते ।

(भागान्तराणि उपलब्धं शक्यानि)

पञ्चमः गृहार्चाप्रतिष्ठा - (४६) इति अध्यायः K.S.V. पीठे उपलभ्यते ।

सात्त्वतसंहितायां नवमाध्याये (९) १३३ - A श्लोके वाराहः इति सूच्यते ।

६७. वासिष्ठसंहिता VĀSIṢṬASAMHITĀ अप्रकाशिता

संहितेयं अडैयार् ग्रन्थालये १०१ २२ इति सङ्ख्यायां देवनागरीलिप्यां उपलभ्यते । श्रीरङ्गं श्रीमान् एन्. रङ्गराजभट्टर् सविधे, तथा श्रीराघवभट्टर् सविधेऽपि प्रतयः ग्रन्थलिप्यां उपलभ्यन्ते ।

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थेषु प्रमाणत्वेन स्वीकृत्य गणना क्रियते ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ३९/१००, २. ज्ञानामृतसारः - ४/७, ३. पाद्मसंहिता - १०/१०८, ४. पुरुषोत्तमसंहिता - ९/१०६, ५. भरद्वाजसंहिता - ४०/१०९, ६. मार्कण्डेयसंहिता - ९/९१, ७. विश्वामित्रसंहिता - २३/१०८, ८. विष्णुतन्त्रम् - १०२/१५४, ९. हयशीर्षसंहिता - १२/२५ ननु, १०. अग्निपुराणे - १३/२५ सङ्ख्यायाम्, ११. महेश्वरतन्त्रे - १४/२५ सङ्ख्यायामपि गणना क्रियते ।

वासिष्ठमहर्षेः चतुर्मुखब्रह्मणः सविधे प्रचलिष्यमानसंवादरूपेण वासिष्ठब्रह्म-संवादस्वरूपेण वर्तते इयं संहिता । अस्याः संहितायाः वासिष्ठसंहिता, वासिष्ठसंहिता, वासिष्ठतन्त्रम् चतुर्विंशति अध्यायेषु पञ्चशताधिक-एकसहस्रात्मकैः श्लोकैस्साकं वर्तन्ते । सव्याख्यानेन साकं मन्त्रा अपि सन्ति । अत एव अस्याः संहितायाः पटलानां सङ्ख्या श्लोकानां सङ्ख्यामपि गणयितुं काठिन्यं वर्तते ।

अस्यां संहितायाम् उपलभ्यमानेन चतुर्विंशतिपटलमन्तरेण रामोत्सवः (९ १/२ श्लोकाः) अडैयार् ग्रन्थालये T.R. 569) इति सङ्ख्यायां विद्यमानः अध्ययनोत्सवविधिः (८ १/२ श्लोकाः) इति पञ्चविंशति पटलाः २५) अडैयार् ग्रन्थालये विद्यमानः ऋ.ड. ५६९ सङ्ख्यायां विद्यमान उत्सवसङ्ग्रहः इति ग्रन्थस्य कृत्तिका दीपोत्सवविधिः (१७ श्लोकाः) इति अष्टाविंशतिपटला अपि M.G.O.M.L.R. 3286 इति सङ्ख्यायां विद्यमानं पवित्रारोपणम् (८० श्लोकाः) इत्यस्य द्वात्रिंशत् (३२) पटला अपि अडैयार् ग्रन्थालये T.R. ५६९ इति सङ्ख्यायां विद्यमानकृष्णाष्टमीसम्बद्ध (१३ श्लोकाः) इति चतुस्त्रिंशदध्यायाः अपि अधिकतया उपलभ्यन्ते । ननु M.G.O.M.L.R. 3286 इति सङ्ख्यायां विद्यमानग्रन्थे अष्टादशाध्याये (१८) अधिकश्लोकाः उपलभ्यन्ते । अत एव अनेकप्रतीतीनां (प्रकाशनानां) संशोधनकरणेन अस्याः संहितायाः अनेकाः भागाः लब्धुं शक्यन्ते । संहितायाः सम्पूर्णादर्शनेन तस्य विषये अस्माभिः किमपि वक्तुं न शक्यते ।

वासिष्ठसंहिता इति नाम्नि मैसूरु प्राच्यविद्यासंस्थायाः ग्रन्थालये सूच्यां VOL. 1 (प्रथमसम्पुटे) ३५३ पुटे त्रिपञ्चाशदधिकत्रिंशत्पृष्ठे तालपत्रद्वये दृष्टा । किन्तु साज्योतिषविषयकी । ननु (५६९, ५८९) एकोनसप्तत्यधिकपञ्चशते एकोन-नवत्यधिकपञ्चाशत्पृष्ठेषु इतरविषयप्रतिपाद्यमाना वासिष्ठसंहिता उपलभ्यते । तयोः साम्यं वा भेदः वा इति सम्यक् आलोचनीयम् । एतद्विना वासिष्ठसंहिता, वासिष्ठसंहिता इत्यपि M.G.O.M.L.R. 4173 A इति सङ्ख्यायाम् षोडशैः (१६) अध्यायैः साकं M.G.O.M.L.R.

4398 A इति सङ्ख्यायां अष्टमाध्यायैः साकमपि, फरोडा प्राच्य विद्यसंस्थायामपि ७९६५ इति सङ्ख्यायामपि (पीटर्सन् सूच्यां ओल्वार्) Peter son catalogue of olvar 1596 - 40 इति सङ्ख्यायेषु षट्त्रिंशत् (३६) अध्यायैस्साकम् अनेकाः ग्रन्थाः उपलभ्यन्ते । एतत् सम्पूर्णावीक्षणानन्तरमेव तद्विषये किमपि वक्तुं शक्यते अस्माभिः ।

अस्यां संहितायां विद्यमानानाम् अध्यायानां नामानि श्लोकसङ्ख्याः च दृश्यन्ते ।

प्रथममूलोद्धृतायां वासिष्ठसंहितायां १ तः २४ पर्यन्ताः पटलाः सन्ति ।

आध्यायाः (पटलाः)

१. पाञ्चरात्रप्रशंसा - १८ १/२ श्लोकाः
२. ग्रामविन्यासः - ५३ १/२ श्लोकाः
३. प्रासादलक्षणम् - २०४ श्लोकाः
४. प्रथिमालक्षणम् - १२४ श्लोकाः
५. प्रतिष्ठाविधिः - १७६ श्लोकाः
६. बलिदानविधिः - ३६ श्लोकाः
७. गर्भकविधिः - ५७ श्लोकाः
८. ऋषिच्छन्दादिदेवताविधिः - ४० श्लोकाः
९. दीक्षाविधिः - ६३ १/२ श्लोकाः
१०. किरीटस्थापनम् - ७ श्लोकाः
११. किरीटस्थापनम् - ३५ श्लोकाः
१२. उत्सवविधिः - १६५ श्लोकाः
१३. प्रायश्चित्तविधिः - १८३ श्लोकाः
१४. परिवारविधिः - २६ श्लोकाः
१५. मन्त्रभेदकथनम् - गद्य + मन्त्राः
१६. अर्चनाविधिः - २६ श्लोकाः
१७. अमावास्याविधिः - १७ श्लोकाः
१८. अङ्कुरविधिः - ११ श्लोकाः
१९. तोरणविधिः - ७ १/२ श्लोकाः
२०. शान्तिविधिः - १५ श्लोकाः

२१. (क) घर्षण जन्मोत्सवविधिः - १३ श्लोकाः

२२. मार्गशीर्षविधिः - ८ १/२ श्लोकाः

२३. रामजन्मोत्सवविधिः - १८ श्लोकाः

२४. कृत्तिकादीपोत्सवः - १७ श्लोकाः

एतद्विना अन्या वसिष्ठसंहिता M.G.O.M.L.R. 5630, D 5361, D 5362, R. 3554 चतुर्दशाध्यायैस्साकं ग्रन्थान्तरेण दृश्यते ।

द्वितीयादिमूलोद्धृतायाञ्च अस्यां संहितायां क्रमशः १२, २३, २५, २८, ३२, ३४ तमाः पटलाः सन्ति । एतेषु पटलेषु द्वात्रिंशत्तमपटलं वर्जयित्वा अन्ये विभागाः प्रथममूलस्थसंहितायाः प्रथमतः चतुर्विंशतितमपटलान्तर्गताः ।

अध्यायाः

१. अभिगमनम्
 २. उपादानभगवदाराधनम्
 ३. अनुयागविधिः
 ४. श्रीधर्मकथनम्
 ५. श्रद्धाविधिः
 ६. राजधर्मः
 ७. वैश्यधर्मः
 ८. शूद्रधर्मः
 ९. पञ्चसंस्कारः (शूद्रपञ्चसंस्कारविधिः इति पिळ्ळैलोकं जीयर् स्वामिभिः श्रीवैष्णवसमयाचारनिष्कर्षे उक्तम्)
 १०. प्रायश्चित्तविधिः
 ११. विष्णुप्रतिष्ठाविधिः
 १२. गृहार्चनाप्रतिष्ठाविधिः
 १३. सचशूद्रविधिः
 १४. सचशूद्राचारक्रिया
- संहितेयं अहिर्बुध्न्यसंहिताया साकं दृश्यते ।

एतद्विषयमाधारीकृत्य काश्चन वासिष्ठसंहिता अपि पाद्मसंहितावत् विभागचतुष्टयेन प्रदर्शनीयाः । अनेकवासिष्ठसंहितानामनुपलब्धविषयोऽयम् । किन्तु सम्पूर्णप्रतीनां प्राप्तेः अनन्तरमेव निर्णयं वक्तुं शक्यते ।

६८. वासुदेवसंहिता VĀSUDEVASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ८७/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - १००/१०६, ३. विष्णुतन्त्रम् - १०/१५४

इयं संहिता संपूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु, केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते । इयं संहिता **वासुदेव** इति अथवा **वासुदेव** इत्यपि विभागद्वयेन सूच्यते ।

अध्य.संख्या	अध्या.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
३५	जीर्णबिम्बत्यागविधिः	४२	स्मिन्निकटे विद्यमान उत्सवसङ्ग्रहः इति प्रतीतौ अस्ति K.S.V. ग्रन्थलिप्यां तालपत्रे दृश्यते ।
४०	पवित्रारोपणविधिः	"	R.3959 C (पुटाः - 129a - 134b)
४९	अमावास्यातिथिनिर्णयः	७	M.G.O. M.L.R. ३२८६ उत्सवसङ्ग्रहः तेलुगुलिप्यां कागजपत्रे दृश्यते ।
४९	"	"	मैसूरु G.R. जोष्येण मुद्रिते उत्सवसङ्ग्रहेऽपि अस्ति K.S.V.
-	दीक्षाहीनार्चकस्य अर्चना-निषेधविधिः	-	A. श्रीनिवासअय्यङ्गार
-	अर्चनाप्रतिष्ठानिषेधः	१६	K.S.V.

एतद्विना उपरितनभागाः अपि लब्धुं शक्यन्ते किन्तु प्रयत्नः करणीयः ।
(उपरितनभागानामुपलब्ध्यर्थं प्रयत्नः करणीयः)

६९. विश्वसंहिता VIŚVASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - १५/१०८, २. मार्कण्डेयसंहिता - ७९/९१, ३. विश्वामित्रसंहिता - ४/१०८, ४. अग्निपुराणे - २४/२५

सङ्ख्यायां महेश्वरतन्त्रे २५/२५ च गणना क्रियते ।

अस्याः संहितायाः हस्तलिपि (अथवा) तालपत्रं तु मैसूरुप्रान्ते स्वतन्त्रतया संरक्ष्यते एकस्य गृहे । त्रिंशदधिक-अष्टशतोत्तरश्लोकात्मकेन साकं (१८३०) वर्तते । प्रत्यन्तरं डा. H.D. स्मिन् निकटे वर्तते ।

अस्याः संहितायाः अध्यायानां रचनाप्रकारः पाञ्चरात्रागमात् पृथक् वर्तते ।

अध्यायाः

१. नित्यानुष्ठानविधिः - १०० श्लोकाः
२. विष्णुपूजाविधानम् - २५५ श्लोकाः
३. अग्निकार्यम् - ६८ श्लोकाः
४. नित्योत्सवविधिः - ३० श्लोकाः
५. महोत्सवविधिः - ७४ श्लोकाः
६. संवत्सरोत्सवविधिः - १८ श्लोकाः
७. पवित्रोत्सवविधिः - ८६ श्लोकाः
८. सकृद्दीक्षाविधिः - १०० श्लोकाः
९. निर्वाणदीक्षाविधिः - १०० श्लोकाः
१०. नित्याभिषेकविधिः - ५० श्लोकाः
११. ऊर्ध्वपुण्ड्रविधिः - ४५ श्लोकाः
१२. पाञ्चरात्रोत्पत्तिः - ५६ श्लोकाः
१३. भूपरीक्षाविधिः - ७४ श्लोकाः
१४. बालबिम्बप्रतिष्ठाप्रासादगर्भविधिः - ९८ श्लोकाः

१५. दारुशिलासङ्ग्रहविधिः - ३५ श्लोकाः
१६. विग्रहप्रमाणविधिः - १२० श्लोकाः
१७. अङ्कुरार्पणमृत्तिकासङ्ग्रहविधिः - ४८ श्लोकाः
१८. नेत्रोन्मीलनम् जलाधिवासविधिः - १०५ श्लोकाः
१९. अधिवासविधिः - ९८ श्लोकाः
२०. प्रतिष्ठाविधिः - १३२ श्लोकाः
२१. प्रतिष्ठा - ६६ श्लोकाः
२२. गरुडहनुमत्प्रतिष्ठाविधिः

७०. विश्वामित्रसंहिता VIŚVAMITRASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ५९/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ४/१०६, ३. भरद्वाजसंहिता - ६०/१०३, ४. मार्कण्डेयसंहिता - ४/९१, ५. विश्वामित्रसंहिता - ७१/१०८, ६. विष्णुतन्त्रम् - ११४/१५४

इयं संहिता चेन्नै - सर्वकारीय तालपत्रग्रन्थालये R 1601, R.3960, R.3961 a अडैयार् ग्रन्थालये 10 K 3 इति सङ्ख्यायां, बरोडा प्राच्यविद्यासंस्थायां (२६००) षड्शताधिकद्विसहस्रग्रन्थैः साकं ६६४० (चत्वारिंशदधिक षड्शतोत्तर षड्सहस्रं) इति सङ्ख्यायामपि, श्रीवैकुण्ठं पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधेऽपि उपलभ्यते । एतेषु R.3960 इति सङ्ख्यायां सूचितोऽयं ग्रन्थः सप्तविंशति (२७) अध्यायात्मकैः वर्तन्ते इति सूच्यां निर्दिश्यते । किन्तु प्रायशः सम्पूर्णप्रतयः षड्विंशति अध्यायैः साकं वर्तते । ननु M.G.O. M.L.R. ३२८६ इति सङ्ख्यायां वर्तमान उत्सवसङ्ग्रहाख्यग्रन्थे (१४) (२४) २५ तथा २६ चतुर्दश (-चतुर्विंशति) पञ्चविंशति तथा षड्विंशति अध्यायाः अडैयार् ग्रन्थालये T.R.569 उत्सवसङ्ग्रहे १६, १७, १८ षोडश, सप्तदश, अष्टादशाध्यायाः अपि मैसूरु G.R. जोस्यर् महोदयैः प्रकाशमाने उत्सवसङ्ग्रहे षड्विंशतिः (२६) अध्याया अपि स्वीकृताः । (श्लो. ४७५)

अपि च M.G.O.M.L.R. 2996 (पुटाः २९१, २९७) प्रायश्चित्तपटलः इति सङ्ख्यायां सप्तविंशतितमे (२७) प्रायश्चित्तविधिः इति प्रवर्तते ।

इयं संहिता चतुर्मुखब्रह्मणः सविधे विश्वामित्रं पृष्ट्वा अनन्तरं काश्यपं प्रति उपदेशत्वेन वर्तते । आगमविषयाः सर्वेऽपि उक्तत्वेऽपि अस्यां संहितायाम् उत्सवविषयकप्रतिपादनविभागे उपयुज्यमानसङ्गीतोपकरणानि पूजासामग्री प्रभृतीनां पूजां कृत्वा उपयोक्तव्यानि इति विशेषोऽयम् अंशः । अस्याम् संहितायां विद्यमानसूच्यां इतरपाञ्चरात्रागमेषु दृश्यमानायाः संहितायाः कारणात् ।

अडैयार् ग्रन्थालयस्य प्रतेः चेन्नै सर्वकारीयग्रन्थालयस्य प्रतेरपि परस्परं भेदाः विशेषतया वर्तन्ते । अतः एते प्रकाशकाः उभयमपि तुलनात्मकदृष्ट्या संशोधनं कुर्वन्ति ।

अस्याः संहितायाः अध्यायरचनाप्रकारस्तु विभिन्नतया वर्तते ।

विश्वामित्रसंहिता गायत्रीमन्त्रविषयिकी न तु पाञ्चरात्रसंहिताविषयिकी इति सम्यगवगन्तव्यम् । M.G.O.M.L.R. 4398 B.D. 5803, D. 14169.

अध्यायाः

१. उपोद्घाताधिकारः - ८३ श्लोकाः
२. पाञ्चरात्रमाहात्म्यम् - ३८ श्लोकाः
३. गुरुलक्षणम् - २८ श्लोकाः
४. सृष्ट्यध्यायः - ४३ श्लोकाः
५. सृष्टिस्थितिलयाध्यायाः - ४२ श्लोकाः
६. प्रणवाद्युद्धारः - ६९ श्लोकाः
७. द्वादशाक्षरविधिः - ५३ श्लोकाः
असमाप्तोऽयं विषयः
८. वर्णनामानि - ३४ श्लोकाः
मध्ये मध्ये स्खलितानि
९. दीक्षाविधिः - ९३ श्लोकाः
१०. आराधनविधिः - १८३ श्लोकाः
११. होमविधिः - ७७ श्लोकाः
१२. नित्योत्सवविधिः - ६५ श्लोकाः

१३. मुद्राध्यायः - १०२ श्लोकाः
१४. प्रतिष्ठाविधिः - १८९ श्लोकाः
१५. मण्डलविधानम् - ७४ श्लोकाः
१६. विशेषदिवसपूजा - १२८ श्लोकाः
१७. उत्सवविधानम् - २४७ श्लोकाः
१८. उत्सवविधानम् - १७९ श्लोकाः
१९. स्नपनविधानम् - १८० श्लोकाः
२०. सहस्रकलशस्नपनविधिः - ५८ श्लोकाः
२१. प्रासादनिर्माणम् - ११९ श्लोकाः
२२. बिम्बमानम् - ६७ श्लोकाः
२३. जीर्णोद्धारविधानम् - ४३ श्लोकाः
२४. पवित्रारोपणविधिः - १०० श्लोकाः
२५. कल्हारकुसुमारोपणम् - ४३ श्लोकाः
२६. दमनारोपणविधिः - १८७ श्लोकाः

उपलब्धभागाधिक्यम्

२७. प्रायश्चित्तविधिः M.G.O.M.L.R. 2996 (पुटा:-२९१-२९७) (प्रायश्चित्तपटलः - स्वापशयनोत्सवः (श्लोकाः - ६३) मुद्रितोत्सवसङ्ग्रहः ।

विश्वामित्रसंहिता इति प्रतेराधिक्यस्य सत्त्वात् (M.G.O.M.L.R. २९५३ R. ४३९८ B.D. ५८०३, D. १४१६९ इत्यादयः) इयं संहिता पाद्यसंहितावत् विभागचतुष्टयात्मकेन विभजनीया इति विचिन्त्य एव एते विभागाः उपलभ्यन्ते इति केषांचिदभिप्रायः ।

ताः प्रतयः वैष्णवसमयाधारत्वेन वर्तते एव । विश्वामित्रसंहिता विभाग-चतुष्टयात्मकेन, विभजनीयेति श्लाघनीयोऽयं विषयः । चेन्नै-सर्वकारीय (हस्ताक्षर) तालपत्रसूच्या एकं पाञ्चरात्रागमसम्बन्धत्वेन वर्तते इति सूच्यते । किन्तु सर्वमपि पाञ्चरात्रागमसम्बन्धोऽयं ग्रन्थः इति वक्तुं प्रमाणानि न सन्ति । एतेषु अन्यतमोऽयं २९५३ इति सङ्ख्यायां विद्यमानविश्वामित्रसंहितायां विश्वामित्रस्य कण्वस्य च मध्ये संवादत्वरूपेण वर्तते । केवल आशौचविधिः, स्नानविधिः, तर्पणविधिः इत्यादीनां आचारविचारा एव प्रतिपाद्यन्ते न तु, आगमविषयाः । अत एव, विभागचतुष्टयात्मकत्वेन एतदपि विभज्यते इति अस्माभिः नाङ्गीकर्तुं शक्यते ।

७१. विष्णुतत्त्वसंहिता VIṢṆUTATTVASAMHITĀ अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता विष्णुतन्त्रे २०/१५४ इति सङ्ख्यायां विष्णुतत्त्वमहातन्त्रम् अच्युताश्रमस्य **रामनाममाहात्म्यम्** इति ग्रन्थेऽपि सूच्यते । दासगुप्तामहोदयैः अस्याः संहितायाः सूचनावसरे एकोनचत्वारिंशत् (३९) पटला अपि विग्रहस्य आराधनप्रकाराः वैष्णवचिह्नानां धारणप्रकाराः इत्यादिविषयाः सन्ति इति अवदन् ।

संहितेयं अडैयार् ग्रन्थालये २९ I ७ इति सङ्ख्यायां (ओरियण्टल् इन्स्टिट्यूट) वडोदरा प्राच्यविद्यासंस्था (फरोडा) ग्रन्थालये ७९५८ इति सङ्ख्यायामपि मैसूरु (४२०३, ४२१०) इति सङ्ख्यास्वपि हस्तप्रतयः तालपत्राणि दृश्यन्ते । श्रीरङ्गं श्रीकृष्णभट्टर् सविधेऽपि एका प्रतिः । श्रीवैकुण्ठं पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् समीपेऽपि शिथिलरूपेयं एका प्रतिः दृश्यते । एतद्विना सर्वकारीयहस्तलिपि (तालपत्रम्) ग्रन्थालये R. 352 इति सङ्ख्यायां विद्यमानपाञ्चरात्रसंहिता इति ग्रन्थः श्रीशठकोपसूरेः श्रीरामानुजाचार्यस्य चारित्र्यविषयाः विष्णुतत्त्वसंहितायाः आदृताः इत्युक्तम् । तद्वत् ग्रन्थालये विद्यमाने R. 3286 इति सङ्ख्यायाः उत्सवसङ्ग्रहाख्ये ग्रन्थे आशौचविधिः इति विष्णुतत्त्वसंहितायाः अष्टमः पटलः इति सूच्यते । पूर्वोक्तप्रमाणानामाधारत्वेन इतरेषां निकटे विद्यमानप्रमाणाधारत्वेन संशोधनदृष्ट्या अस्याः संहितायाः संपूर्णविवरणान्यपि ऊहितुं शक्यन्ते । (श्लो. २०२४) इदानीं अस्माभिः स्वीकृतः अडैयार् ग्रन्थालयादादृतः संहिताग्रन्थः प्रधानः भवति ।

संहितेयं भगवतः देवतानां मध्ये प्रचलिष्यमाणेन संवादरूपेण वर्तते । एतदपि पाञ्चसंहिता बृहद्ब्रह्मसंहितावत् पादचतुष्टयात्मकेन विभज्यते । किन्तु १२अस्माकं समीपे उपलभ्यमानाः भागाः एवं वर्तन्ते ।

द्वितीयपादस्य षष्ठ (६) पटलस्य भागः तृतीयपादे (४) पादचतुष्टयमपि, चतुर्थपादे अधिकपटलाः उपलभ्यन्ते । अस्यां संहितायाम् उपलभ्यमानविषयाः ध्वजस्तम्भः, ध्वजपटः ध्वजारोहणावरोहणक्रमाः इत्यादयः विस्ताररूपेण वर्ण्यन्ते । अस्मात् कारणात् प्रथमतया संहितेयं विस्तारतया च स्वारस्यतया अभवदिति ऊह्यते । संहितायाः अस्याः कालः रामानुजाचार्यात् प्राक्तनो नवीनो वा इति संशोधनीयोऽयं विषयः ।

अध्यायाः

१. प्रथमः पटलः - ३२ श्लोकाः
२. द्वितीयः पटलः - ४३ श्लोकाः

३. मन्त्रकोशः - ७६ १/२ श्लोकाः
४. पूजाविधिः - ८९ १/२ श्लोकाः
५. पूजाधिकरणम् - २६१ श्लोकाः
६. हविर्विधिः - ७० १/२ श्लोकाः
७. आचार्यविधिः - ११ + ४ श्लोकाः
८. आशौचविधिः - १६ श्लोकाः
९. प्रतिष्ठाविधिः - ३४ श्लोकाः
१०. षोडशान्यासविधिः - २१६ श्लोकाः
११. रथरक्षणविधिः - ३६ श्लोकाः
१२. रथप्रतिष्ठाविधिः, ऋषिच्छन्दोदेवता - ५५ श्लोकाः
१३. भक्तप्रतिष्ठाविधिः - १६७ श्लोकाः
१४. विष्णुभक्तार्चन विधिः - २० श्लोकाः
१५. अङ्कुरार्पणविधिः - ५२ १/२ श्लोकाः
१६. उत्सवकालविधिः - ३१ १/२ श्लोकाः
१७. ध्वजोत्सवविधिः - १४ श्लोकाः
१८. श्रीविष्णुतत्त्वे अष्टादशाध्यायाः (१८) - १९ श्लोकाः
१९. ध्वजपीठलक्षणम् - २९ १/२ श्लोकाः
२०. ध्वजलक्षणविधिः - २४ श्लोकाः
२१. ध्वजादिवासनम् - ४४ श्लोकाः
२२. भेरीताडनविधिः - ३० श्लोकाः
२३. अवरोहणविधिः - १८ श्लोकाः
२४. उत्सवाधिकरणम् - २८ श्लोकाः
२५. मृत्सङ्ग्रहणम् - ६६ १/२ श्लोकाः
२६. यागमण्डपविधिः - १९ १/२ श्लोकाः
२७. अग्निसंस्कारविधिः - ३९ १/२ श्लोकाः
२८. होमविधिः - ४६ १/२ श्लोकाः
२९. मृगयात्राविधिः - ९३ श्लोकाः
- मन्त्राणि च
३०. तीर्थकौथुकविधिः - ९३ १/२ श्लोकाः

३१. रक्षामण्डलविधिः - २७ १/२ श्लोकाः
 ३२. कुम्भार्चनविधिः - ७४ १/२ श्लोकाः
 ३३. मण्डलविधिः - मन्त्राः
 ३४. मण्डलाराधनम् - २९ मन्त्राः
 ३५. चक्रस्थापनम् - ३८ १/२ मन्त्राः
 ३६. चक्रलक्षणम् - १७ १/२ मन्त्राः
 ३७. अध्ययनविधिः - १६ मन्त्राः
 ३८. सहस्रधारास्नानविधिः - २५ मन्त्राः
 ३९. शङ्खपद्मनिधिप्रतिष्ठा - ११ मन्त्राः

७२. विष्णुतन्त्रम् VIṢṆUTANTRAM

अप्रकाशितम्

अस्याः संहितायाः प्रतयः अडैयार् ग्रन्थालये ८१८ इति सङ्ख्यायां, वडोदरा (बरोडा) प्राच्यविद्यासंस्थायामपि श्रीरङ्गम् श्रीशिङ्गमय्यङ्गार् ग्रन्थालयेऽपि, श्रीरङ्गम् श्री R. कृष्णभट्टाचार्यसविधेऽपि उपलभ्यन्ते ।

अस्यां संहितायाम् अन्तिमतया निर्दिष्टप्रतौ अध्यायाधिक्यं दृश्यते । ननु सूचीनां गणनावसरे (१५४) चतुःपञ्चादधिकैकशतसंहितायाः निर्देशः क्रियते । अध्यायशैल्या अस्याः संहितायाः निर्माणप्रकारेऽपि अडैयार् प्रतेः, श्रीरङ्गम् प्रतेरपि विद्यमानभेदः विशेषतया वर्तते । एतदाधारीकृत्य अस्यां संहितायां संहितान्तरादपि परिशिष्टाधिक्यं वर्तते इति प्रतिभासते । अत एव संहितायाः सूच्यामपि (१५४) चतुःपञ्चादधिक (नवशतम्) संहितात्वेन गणनाधिक्यं सञ्जातम् । अध्यायानां निर्माणप्रकारदृष्टान्तत्वेदृष्ट्या एकोनविंशति (१९) अध्यायस्य अडैयार् ग्रन्थालयप्रतौ भक्तबिम्बप्रतिष्ठा इति श्रीकृष्णभट्टाचार्यस्य प्रतौ परशुरामस्थापनम् इति दृश्यते । अष्टादशाध्यायस्तु कृष्णस्थापनत्व बोधनत्वावसरे अनन्तरं परशुरामत्वबोधनायाः अर्हता वर्तते एव । भक्तबिम्बप्रतिष्ठापूजायाः प्रकारस्तु अर्वाचीनत्वात् परिशिष्टत्वेन ऊह्यते । अत्र (आळ्वार्) नित्यसूरीणां रामानुजाचार्यस्य सूचनायाः सत्त्वात् अर्वाचीनत्वस्य परिशिष्टस्यापि निर्णयः क्रियते ।

अस्याः संहितायाः शैली स्वारस्यतया वर्तते । किन्तु अर्थदृष्ट्या एकपदार्थबोधनावसरे असम्बद्धार्थान्तप्रतिपादनमपि अत्र विशेषतया दृष्टव्यम् । अस्याः संहितायाः कालं तु वक्तुं न शक्यते ।

पूर्वोक्तविषयाणामाधारत्वेन अस्याः संहितायाः प्रतेः संशोधनदृष्ट्या च विदुषां महदुपकारकत्वेन आस्वादकरत्वेनापि संहितेयं वर्तते । विष्णुसंहितायाः अतिरिक्ता इयं संहिता ।

अध्यायाः

१. तन्त्रानुक्रमणम् - ८७ श्लोकाः
२. भूसङ्ग्रहणम् - २५ १/२ श्लोकाः
३. दर्शविधिः - ३५ १/२ श्लोकाः
४. - ३२ १/२ श्लोकाः
५. वास्तु यागः - १७ १/२ श्लोकाः
६. - ७९ श्लोकाः
७. दीक्षाचतुर्भेदः - १२ १/२ श्लोकाः
८. सुक्सुवादिलक्षणम् - ३९ श्लोकाः
९. - ७९ श्लोकाः
१०. समयाचारः - १२६ श्लोकाः
गोविन्दमण्डलतत्त्वन्यासादि सङ्कीर्तनम् - १९५ श्लोकाः
११. अङ्कुरार्पणम् - ५८ १/२ श्लोकाः
१२. प्रतिष्ठाविधिः - २०६ श्लोकाः + मन्त्राश्च
चतुर्विधदीक्षासङ्कीर्तनम् - १२१ श्लोकाः
१३. पाणिग्रहणविधिः - ३३ १/२ श्लोकाः
१४. मत्स्यमूर्तिस्थापनम् - १६ श्लोकाः
१५. कूर्ममूर्तिस्थापनम् - १३ श्लोकाः
प्रासादगोपुरादिप्रतिष्ठाविधिः - ७८ श्लोकाः
१६. वराहमूर्तिस्थापनम् - १५ श्लोकाः
आदिमूर्तिस्थापनविधिः - २०९ श्लोकाः

१७. नृसिंहस्थापनम् - ८० श्लोकाः
रथप्रतिष्ठाविधिः - १३४ १/२ श्लोकाः
रथप्रतिष्ठाविधिः अडैयार्ग्रन्थालयः T.R.569
१८. कृष्णस्थापनम् - ६८ श्लोकाः
१९. भक्तप्रतिष्ठा - ५९ श्लोकाः
वामनपरशुरामस्थापनम् - ३० श्लोकाः
२०. अग्निकार्यविधिः - १८६ १/२ श्लोकाः
रघुनाथप्रतिष्ठा - १८ श्लोकाः
२१. प्रयोगः - १८ श्लोकाः
२५. कृष्णप्रतिष्ठाविधिः - १२४ श्लोकाः
२७. वसन्तोत्सवविधानम् पाद्मसंहितातन्त्रम् - M.G.O.M.L.D. 5296 १८ श्लोकाः
४५. भूगुप्तोदत्तप्रायश्चित्तावाहनक्रियाक्रमः - ६२ श्लोकाः
४८. भूगुप्तोदत्तवारिगुप्तोदत्तपूजालब्धबिम्बानां एकमासादि
षण्मासान्तप्रायश्चित्तम् - ५८ श्लोकाः
(स्मिन् प्रायश्चित्तसङ्ग्रहे उत्पत्तिस्थितिसंहार न्यासविधिः
(व्याख्यामन्त्राणां संहिता)
४९. जीर्णोद्धारविधिः - ७५ १/२ श्लोकाः
५०. जीर्णगेहादिशक्त्युत्सवविधिः - ७५ १/२ श्लोकाः
५१. नवकाष्ठदशस्त्रपनचतुष्टयकीर्तनम् - ६५ १/२ श्लोकाः
५२. पञ्चविंशदिचतुःपञ्चाशत् कलशान्तस्त्रपनविधानम् - ४५ १/२ श्लोकाः
५३. एकोत्तर सहस्रकलशस्त्रपनम् - ६६ १/२ श्लोकाः
५४. अर्धचित्रस्त्रपनविधिः - ६० श्लोकाः
५५. पुष्पयागविधिः - ७४ १/२ श्लोकाः
५६. आचार्यपरिचारकलक्षणविधानम् - १०४ १/२ श्लोकाः
५७. ग्रामविन्यासलक्षणम् - ६४ १/२ श्लोकाः
५८. अष्टाविंशतिमूर्तिलक्षणम् - ४४ श्लोकाः

५९. हविलक्षणम् - ४७ श्लोकाः
६५. लोहशिलादिसङ्ग्रहादि प्रथम श्लेष्टका
(श्लेष्टकाः) न्यासविचयः - ७५ श्लोकाः
- तीर्थनक्षत्रनिर्णयः अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.J.
- (तीर्थनक्षत्रनिर्णयः अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569) - ५० १/२ श्लोकाः
एतद्चिह्नस्तु श्रीरङ्गम् श्री R. कृष्णभट्टाचार्यस्य प्रतेः सूचकम् ।

७३. विष्णुतिलकसंहिता VIṢṆUTILKASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - कोन्दमूर को.इ. राघवाचार्यः ।

स्थानम् - कालश्च - बेङ्गळूरु पुस्तकालयः, बेङ्गळूरु १८९६ तेलुगुलिप्याम्
प्रकाशिता, पुटाः - १६ + २३१ (श्लोकाः - ३४५०)

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्ट आगमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १८/१००, २. पाद्मसंहिता - ६/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - २९/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता - २०/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - २८/९१, ६. विष्णुतन्त्रम् - ८१/१५४.

अस्यां संहितायां बृहस्पतिः, गौतमः भरद्वाजादिऋषयः देवाः अपि सम्भूय चतुर्मुखब्रह्मणः समीपं गत्वा प्रार्थयन्ति । चतुर्मुखः तत्सविधे विद्यमानं शिवं प्रति ऋषीणां संशयनिवारणार्थं अस्याः संहितायाः भगवतः केचिद्विभागान् प्रोक्तवान् । तद्द्वारापि संशयनिवारणमन्तरेण द्वितीयाध्यायात् भगवतः सविधे यद्यत् श्रुतम् ऋषीणां प्रति चतुर्मुखस्य उपदेशत्वेन वर्तते । अर्थदृष्ट्या व्यत्यासस्य सत्त्वेऽपि संहितेयं पठनार्थं (अध्ययनार्थं) रसपूर्णा वर्तते । अस्याः संहितायाः ग्रन्थकर्ता तावत् अतिमेधावी इत्यत्र संशय एव नास्ति ।

इयं संहिता खगेश्वरसंहितायाः विभागैकत्वेन स्यादिति संहितायाः अस्याः प्रथमरूपत्वेन विद्यमाने श्रीमद्पाञ्चरात्रखगेश्वरसंहितायां श्रीविष्णुतिलके 'प्रथमाध्यायस्य प्रारम्भः' इति शीर्षकाकारत्वेन ऊह्यते । अथवा इयं संहिता खगेश्वरसंहितायाः विभागः इति मुद्रितानां भ्रान्तत्वेऽपि स्यात् ।

अस्यां संहितायां बृहदाकारत्वेन अष्टाध्यायैः साकम् आगमप्रयोजनार्थं नाना अंशाः प्रतिपाद्यन्ते । अस्याः संहितायाः अष्टमाध्यायस्य (८) अष्टात्रिंशत् अधिक एकशतश्लोकैः परिपूर्णा (१३८) इयं संहिता ३१०६ ग्रन्थानां संयोजनेन वर्तते । किन्तु अध्यायानां श्लोकानां गणनावसरे (३५५०) पञ्चाशदधिक पञ्चशतत्रिसहस्रात्मकं वर्तते इत्युच्यते । अस्याः संहितायाः अध्यायानां नामानि अध्याये सूच्यमानवस्तुन्याधारीकृत्यैव निर्दिश्यन्ते ।

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - १७३ १/२ श्लोकाः
२. स्वर्गादिवर्णनम् - २०७ १/२ श्लोकाः
३. वर्णाश्रमधर्मनिरूपणम् - ५१४ श्लोकाः
४. योगाध्यायः - ६८९ श्लोकाः
५. पुण्याहादिविधयः - ३२६ १/२ श्लोकाः
६. मन्दिरनिर्माणम् - ५०२ श्लोकाः
७. अनामधेयः - ६९३ श्लोकाः
८. उत्सवादयः - ३४१ १/२ श्लोकाः

७४. विष्णुरहस्यसंहिता VIṢṆURAHASYASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. विश्वामित्रसंहिता - ७०/१०८ (अत्रैव ६४/१०८ सङ्ख्यायां विष्णुपूर्वरहस्यम् इत्यपि सूच्यते । २. विष्णु तन्त्रम् २८/१५४)

अस्याः संहितायाः केचिद्विभागाः अनेकग्रन्थालयेष्वपि मुद्रित-उत्सवसङ्ग्रहेऽपि उपलब्ध्यन्ते ।

चेन्नै सर्वकारीयग्रन्थालये R ५८५२ देवनागरीलिप्यां (D २३५८) तेलुगुलिप्यां उभयत्रापि प्रथमपादादारभ्य १. पञ्चपञ्चाशदधिकपर्यन्तं (५५) अडैयार् ग्रन्थालये ८ E ३ इति संख्यायामपि (देवनागरीलिप्याम्) मैसूरु तालपत्रग्रन्थालये ४२०३ इति सङ्ख्यायामपि विष्णुरहस्यम् इति सङ्ख्यायां ग्रन्थाः उपलब्ध्यन्ते । उत्सवसङ्ग्रहादिषु ग्रन्थेषु विद्यमानविभागाः पाञ्चरात्रागमसम्बद्धविष्णुरहस्यसम्बद्धाः इत्यत्र संशय एव नास्ति ।

विष्णुरहस्यम् इति शीर्षके विद्यमानाः ग्रन्थाः पाञ्चरात्रागमसम्बद्धाः इत्यत्र प्रमाणं न उपलब्ध्यन्ते अत एव संशोधनीयोऽयं विषयः ।

चेन्नै आदिकलानिधिमुद्रणालये १८७३ तमे वर्षे ग्रन्थलिप्यां त्रयश्चत्वारिंशत् अध्यायात्मकैः साकं विष्णुरहस्यखण्डनम् नाम ग्रन्थः प्रकाशितः । शैवागमसम्बद्धोऽयं ग्रन्थः न तु पाञ्चरात्रागमः खण्डनार्होऽयं अर्थः अडैयार् ग्रन्थालये विद्यमाने विष्णुरहस्यम् इति ग्रन्थे दृश्यन्ते न तु पाञ्चरात्रसम्बद्धसंहितायाम् ।

विष्णुरहस्यसंहितायाः विवरणानि ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
५	प्रतिष्ठारक्षा	-	M.O.L.
८	ग्रामशान्तिः	९९	डा. स्मित् प्रायश्चित्त- सङ्ग्रहः M.O.L.
२५	भक्तबिम्बप्रतिष्ठोत्सवः	१२ १/२	श्रीवैकुण्ठम् श्री पेरिय- तिरुवडि अय्यङ्गार् अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569
२९	कृत्तिकादीपोत्सवनिर्णयः	१९	उत्सवसङ्ग्रहः M.O.L.
३१			अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569
३२	कृत्तिकादीपविधिः	५५	उत्सवसङ्ग्रहः M.O.L.
३३	मार्गशीर्षोत्सवविधिः		M.G.O. M.L.R
३५	प्रायश्चित्तम्		3743 प्रायश्चित्तसङ्ग्रहः

(उपरिभागाः अपि उपलब्ध्यन्ते)

भागाधिक्यम् भवितुमर्हति ।

७५. विष्णुसंहिता VIṢṆUSAMHITĀ

अप्रकाशिता

प्रकाशकः - टि. गणपतिशास्त्रि, तिरुवनन्दपुरम् संस्कृत सीरिस् - ८५

स्थानम् - कालश्च - तिरुवनन्दपुरम्, १९२६, देवनागरी, आङ्ग्लोपोद्घातेन साकं संक्षिप्तरूपेण संस्कृतव्याख्यया उपोद्घातेन साकं वर्तते । पुटाः २४९, (श्लोकाः २६२०)

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृताः ।

१. पाद्मसंहिता - १६/१०८, २. मार्कण्डेयसंहिता - ३४/९१, ३. विष्णुतन्त्रम् - १५/१५४ (विष्णुः इति नाम निर्दिश्यते ।) ४. विष्णुतन्त्रम् - ५६/१५४ (सदाविष्णु इति सूच्यते) ।

आपगायनस्य प्रश्नस्य सुमुति नाम्नः सिद्धपुरुषस्य इतर रूपेण इयं संहिता वर्तते । पाञ्चरात्रागम सम्बद्ध विषयाः उपलभ्यन्ते । संक्षिप्ततयापि वर्तते । अस्यां संहितायां द्वितीयतृतीयपटलयोः नवरसैः अलङ्कारैः साकं साहित्यरसभूयिष्ठतयापि वर्तते । अस्यां संहितायां साङ्ख्यमतविषयाः अधिकतया वर्तन्ते । केचिद्विभागाः श्रीवैष्णवसम्प्रदायस्य विरुद्धतया वर्तन्ते इति दासगुप्तेन स्वस्य History of Indian Philosophy इति ग्रन्थे प्रदर्शितम् । अस्याः संहितायाः प्रथमाध्याये सूच्यमानसंहिताविषयकविषयस्तावत् एवं वर्तते :-

१. ब्रह्मसंहिता - (श्लो.२५) + ईश्वरसंहिता (श्लोकाः २४ + ३४) विष्णुसंहिता १०८ अष्टाधिकएकशतैकात्मकैः अध्यायैः साकं वर्तन्ते । (श्लोकाः - २४ + ३४)

विष्णुसंहिताव्याख्या इति संस्कृतव्याख्याग्रन्थः चेन्नै प्राच्यविद्यासंस्थायां M.G.O. M.L.R. 4424, 4496 इत्यादिसङ्ख्यायां - हरिणि नागसायि महोदयैः लिखिते (तालपत्र) ग्रन्थे उपलभ्यते । अयं ग्रन्थस्तु विष्णुतन्त्रम्, विष्णुतत्त्वम् इत्यादिग्रन्थेभ्यः भिन्नः । मुद्रितग्रन्थानां केषुचित् तालपत्रग्रन्थेषु अधिकतया दृश्यन्ते ।

अध्यायाः

१. तन्त्रोद्देशः - ५२ श्लोकाः
२. तन्त्रव्याख्यानम् - ५३ श्लोकाः
३. विष्णुवैभवम् - ८९ श्लोकाः
४. क्षेत्रज्ञनिर्णयः - ६२ १/२ श्लोकाः
५. मन्त्रोद्धारः - ७९ श्लोकाः
६. अर्चनाविधिः स्नानाचमनपूजाविधयः - ७९ १/२ श्लोकाः
७. मुद्रालक्षणम् - ५८ श्लोकाः
८. अग्निसंस्कारः - ८६ श्लोकाः

९. मण्डललक्षणम् - ७५ १/२ श्लोकाः
१०. दीक्षाविधिः - ९३ १/२ श्लोकाः
११. दीक्षिताभिषेकः - ८१ १/२ श्लोकाः
१२. यागभूमिलक्षणम् - ९४ श्लोकाः
१३. प्रासादविधिः - ८७ श्लोकाः
१४. बिम्बलक्षणम् - १०६ १/२ श्लोकाः
१५. प्रतिष्ठापञ्चकम् - १०८ १/२ श्लोकाः
१६. बिम्बशुद्धिः - १३३ १/२ श्लोकाः
१७. अधिवासः - ११५ श्लोकाः
१८. प्रतिष्ठाविधिः - ९६ १/२ श्लोकाः
१९. प्रतिष्ठानन्तरक्रिया - ६० श्लोकाः
२०. उत्सवविधिः - १०१ १/२ श्लोकाः
२१. तीर्थयात्रोत्सवविधिः - ९७ श्लोकाः
२२. बलिकर्मविधिः - ८५ श्लोकाः
२३. विश्वार्चनम् - ८३ १/२ श्लोकाः
२४. जीर्णोद्धारविधिः - ९२ १/२ श्लोकाः
२५. उत्पातनिष्कृतिः - ८७ १/२ श्लोकाः
२६. स्नपनविधिः - ७६ १/२ श्लोकाः
२७. सम्प्रोक्षणविधिः - ९८ १/२ श्लोकाः
२८. कर्मशेषविधिः - ९४ श्लोकाः
२९. समयाचारलक्षणम् - १०८ १/२ श्लोकाः
३०. भागवतयोगः - ८९ श्लोकाः

बरोडा (वडोदरा) प्राच्यविद्यासंस्थायां 4496 A श्रीनिवासय्यङ्गार, श्रीरङ्गम् शिङ्गमय्यङ्गारपाठशालास्थे ग्रन्थालयेऽपि, श्रीकृष्णभट्टर् सविधेऽपि प्रतयः उपलभ्यन्ते ।

७६. विष्णुसंहिता VIṢṆUSAMHITĀ

अप्रकाशिता

मुद्रितविष्णुसंहितायाः अतिरिक्ताः केचित् विभागाः अधिकतया उपलभ्यन्ते ।

अध्या.सं.	अध्या.नाम.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
११	कलिशक्तिविवरणम्	८५	M.G.O.M.L.D.5369 ग्रन्थाक्षरे तालपत्रम्

१२. आचार्यकलशाभिषेकम् ३७

अध्यायानामन्ते इति शुक पाञ्चरात्रे विष्णुसंहितायां वसिष्ठजाबालिसंवादे:....
इति दृश्यते । इतरविशेषान् विष्णुसंहितायां द्रष्टुं शक्यन्ते ।

विष्णुसंहिता - १ इति केरलप्रदेशीयपूजाविध्यनुसारिणी मार्गदर्शिका
वैष्णवसंहिताऽस्ति । पाञ्चरात्रिकपरम्परानुसारिणी नास्ति । इयं विष्णुसंहिता - २
पाञ्चरात्रिकपरम्परानुसारिणी विद्यते ।

७७. विष्णुसिद्धान्तम् VIṢṆUSIDDHĀNTĀ अप्रकाशितम्

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १७/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - १३/२६, ३. भरद्वाजसंहिता -
१९/१०३, ४. मार्कण्डेयसंहिता - १३, २७/९१, ५. विश्वामित्रसंहिता - १/१०८

इयं संहिता संपूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु दृश्यन्ते ।
(श्लोकाः - १२१ १/२)

अध्य. सं	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
९	राघवजन्मोत्सवः	२८	मैसूरु G.R जोस्यैः महोदयैः प्रकाशित उत्सवसङ्ग्रहे वर्तते ।
२५	अनन्तप्रोक्षणविधानम्	३९	अडैयार् ग्रन्थालयः चेन्नै T.R.569 Vol.3 (सम्पुटत्रयम्) उत्सवसङ्ग्रहः देवनागरी लिप्यां कागदपत्रेदरीदृश्यते
२९	आत्मप्रोक्षणम् कृत्तिकादीपोत्सवतिथि- निर्णयः	४५ १९	K.S.V. अडैयार् ग्रन्थालयः देवनागरीलिप्यां कागदपत्राणि T.R.569

"	"	"	M.G.O.M.L.R.
३१	कृत्तिकादीपोत्सवविधिः	२५ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569 देवनागरीलिप्यां कागदपत्राणि
३२	कृत्तिकादीपविधिः	५२ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569
३३	मार्गशीर्षोत्सवविधिः	२५ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569 K.S.V.

७८. विष्वक्सेनसंहिता VIṢṬAKSENASAMHITĀ प्रकाशिता

अस्याः संहितायाः प्रतयः M.G.O.M.L.R. 3702 M.O.L. सूच्यां II संपुटे
(द्वितीयसम्पुटे) ३८, श्रीरङ्गम् शिङ्गमय्यङ्गार् ग्रन्थालयः ४८१, श्रीवैकुण्ठम् श्रीपेरियतिरुवडि
अय्यङ्गार्, इत्यादि स्थलेषु संपूर्णतया, (२६, २७, २८, २९, ३०, ३१) षड्विंशतिः,
सप्तविंशतिः, अष्टाविंशतिः, एकोनत्रिंशत्, त्रिंशत्, एकोनचत्वारिंशत्, प्रायश्चित्तसङ्ग्रहादि-
ग्रन्थेष्वपि उपलभ्यन्ते । अत एव अस्याः संहितायाः समीचीनप्रकाशनम्, अनेकप्रतीनां
तुलनात्मकेन अध्ययनेन क्रियते इति विश्वासः प्रकाशयिष्यते ।

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ५३/१००, २. पाद्मसंहिता - ५०/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता -
२६/१०६, ४. भरद्वाजसंहिता - ५४/१०, ५. मार्कण्डेयसंहिता - २५/९१, ६. विश्वामित्रसंहिता -
२८/१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् - ६९/१५४

(संहितेयं तत्त्वत्रयव्याख्याने श्रीमद्वरमुनीन्द्रेण, श्रीवेदान्तदेशिकेन,
श्रीमल्लोकाचार्यैः, श्रीरामानुजाचार्यैरपि दृष्टान्तत्वेन स्वीकृता । अस्याः संहितायाः
प्राचीनत्वं विशेषत्वमपि ऊहितुं शक्यते । ननु अनेकेषु पाञ्चरात्रसङ्ग्रहादिषु संहितायाः
स्वीकृतिः इत्यस्मात् प्रसिद्धरूपा प्रतिभासते) ।

अस्याः संहितायाः प्रथमचतुष्टयाध्यायान्ते पञ्चदश (१५) अध्यायान्ते पूर्वभागः
इति प्रोक्तत्वादपि अनेकेषु अध्यायेषु उत्तरभागः इति सूचनया विभागद्वयेन स्यादिति
ऊह्यते । ननु एकस्मिन् विभागे विश्वक्सेनस्य शचीपतेः, विभागान्तरे विष्वक्सेनस्य
नारदस्य च मध्ये सम्भावितसंवादरूपेण संहितेयं विद्यमाना वर्तते ।

अस्यां संहितायां ज्ञानभागबोधकभागाः न उपलभ्यन्ते । दीक्षायाः अपि भागाः नातिविस्तृततया विवर्ण्यन्ते । २५, २६ (पञ्चविंशतिः षड्विंशतिः) अध्यायेषु बालिका (पालिका) ध्वजोत्थापनम् इत्यादि सविस्तरविवरणम् विशेषतया प्रदर्श्यते । अस्याः संहितायाः एकोनचत्वारिंशत् (३९) अध्यायाः संशोधनकरणेन यथाप्रकारं योजयन्ती चेत् समेषां सदुपकारः भविष्यति ।

अध्यायाः

१. भूपरीक्षाविधिः - १-५९ श्लोकाः
२. मण्डपादिलक्षणविधिः - ९५ श्लोकाः
३. दारुसङ्ग्रहणविधिः - ८६ १/२ श्लोकाः
४. शिलाग्रहणविधिः - ३९ श्लोकाः
५. शूलस्थापनविधिः - ८१ श्लोकाः
६. मृत्संस्कारविधिः - २९ श्लोकाः
७. स्वप्नविधिः - ३३ श्लोकाः

एतावत् पर्यन्तं शचीपतये विष्वक्सेनेन उपदिष्टः पूर्वभाग इति कीर्त्यते ।
अष्टमाध्यायात् आरभ्य प्रायशः नारदाय विष्वक्सेनस्य उपदेशः दृश्यते ।

८. इष्टकालक्षणविधिः - ४२ श्लोकाः
९. बालस्थानविधिः - १६ १/२ श्लोकाः
१०. प्रतिमालक्षणविधिः - १५१ श्लोकाः
११. मूर्तिभेदलक्षणम् (वर्णायुधविन्यासविधिः) - ३२२ १/२ श्लोकाः
१२. मन्त्रोद्धारः (मन्त्रानुक्रमणविधिः-असमाप्तः) - ४४ श्लोकाः
१३. मन्त्राणां ऋषिच्छन्दो देवतादिकथनम् (अनामधेयः असमाप्तश्च) - ७६ श्लोकाः
१४. चरुपाकविधिः - १४९ १/२ श्लोकाः
१५. मूलमन्त्रहोमक्रमः - १२२ श्लोकाः
१६. प्रतिष्ठालक्षणम् - १३३ श्लोकाः
१७. जङ्गमस्थापनम् - ५३ श्लोकाः
१८. देवीस्थापनविधिः - ८३ श्लोकाः

१९. अङ्गन्यासादिलक्षणम् - २९ श्लोकाः
२०. परमात्मादिमूर्तिपूजाभेदकथनम् - ३६२ श्लोकाः
२१. मत्स्यादिनामार्चनफलम् - २४ श्लोकाः
२२. स्नपनविधिः सव्याख्यानेनसाकम् - १९५ श्लोकाः
२३. पुष्प आरामाध्यङ्गपूजाविधिः - ५९ श्लोकाः
२४. जलगन्धादिसंस्कारविधिः - ३० श्लोकाः
२५. अङ्कुरार्पणविधिः - ५९ श्लोकाः
२६. ध्वजारोहणादिविधिः - २१३ श्लोकाः
२७. उत्सवविधिः - १७७ श्लोकाः
२८. अमावास्योत्सवविधिः - १०५ श्लोकाः
२९. श्रीरामजन्मोत्सवविधिः - २१ १/२ श्लोकाः
३०. श्रीकृष्णजयन्तीकृत्यम् - ५८ श्लोकाः
३१. मण्डलादिविधिः - २० श्लोकाः
३२. हेतिराजलक्षणम् (मध्येस्खलितानि) - ३२ श्लोकाः
३३. द्रव्यशुद्धिविधिः - २४ श्लोकाः
३४. प्रासादलक्षणम् - ६४ १/२ श्लोकाः
३५. महापीठप्रतिष्ठाविधिः - ३७ श्लोकाः
३६. जीर्णोद्धारविधिः - १६० श्लोकाः
३७. दीक्षाशकुनविस्तारः - ११२ १/२ श्लोकाः
३८. पीठशकुनादिनिमित्तप्रोक्षणम् - ७८ श्लोकाः
३९. प्रायश्चित्तविधिः - ३५१ श्लोकाः

७९. विहगेन्द्रसंहिता VIHAGENDRASAMHITĀ

अप्रकाशिता

संहितेयं अडैयार् ग्रन्थालये (८ E. २८) सङ्ख्यायां, चेन्नै सर्वकारीयतालपत्र (हस्तलिपि) ग्रन्थालये (R.3957, R. 5419, D.17, 253) तञ्जै (तञ्जापुर्या) सरस्वती महलग्रन्थालये (D 15, 337 D. 15340) (बरोडा) बडोदरा प्राच्यविद्यासंस्थायाः ग्रन्थालयेऽपि (६४०६-६६९०१) सङ्ख्यायां (मैसूरु) महीशूरनगरे, तिरुपतिक्षेत्रेऽपि S.T.6278 सङ्ख्यायामपि उपलभ्यन्ते । तद्वत् काञ्ची प्रतिवादिभयङ्करम्, अनन्ताचार्यस्य श्रीरङ्गम्

राघवभट्टर्, कृष्णभट्टर्, इत्यादि महोदयानां सविधेऽपि उपलभ्यते । एताः सर्वाः अपि स्वरूपदृष्ट्या विभिन्नतया वतन्ते । (श्लो.१२२५)

आधारग्रन्थाः - अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः आधारत्वेन (प्रमाणत्वेन) स्वीकृत्य गणना क्रियते ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ९८/१००, २. पाद्मसंहिता - ५३/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - १६/१०६, ४. भारद्वाजसंहिता - १०१/१०८, ५. मार्कण्डेयसंहिता - १६/९१, ६. विश्वामित्रसंहिता - २९/१०८, ७. हयशीर्षसंहिता - १८/२५

संहितेयं अम्बरीषस्य, अगस्त्यस्य च संवादत्वरूपेण प्रतिभासते । चतुर्विंशति अध्यायात्मकं सुदर्शनपूजायाः मन्त्रः, यन्त्रादीनां द्वारा विस्ताररूपेण प्रतिपाद्यते । संहितेयं खगेन्द्रसंहितात्वेन स्यात् । किमर्थमिति (कुत इति) चेत् पाञ्चरात्रागमाख्य M.G.O.M.L.R. 3257 इति ग्रन्थे अष्टादशाध्याये (१८) खगेन्द्रमिति सूच्यते । विहगेन्द्रसंहितायाः अष्टादश (१८) अध्यायाः स्युः । ताक्ष्यसंहिता गरुडसंहिता इत्यत्रापि एतदेव स्यात् ।

विहगेन्द्रसंहितायाः अध्यायाः

१. देवतामन्त्रमाहात्म्यम् - ६९ श्लोकाः
२. मूर्तिमन्त्रभेदः - ४७ श्लोकाः
३. वाहनायुतमूर्तिभेदः - ८४ श्लोकाः
४. पूर्वाङ्गपराङ्गविधानम् - ३२ १/२ श्लोकाः
५. प्रतिष्ठानविधानम् - ७६ १/२ श्लोकाः
६. रामाराधनविधिः (नाम तु तालपत्रे न दृश्यते - ७६ श्लोकाः)
७. मूर्तिलक्षणम् - ७३ श्लोकाः
८. दिक्चक्रमूर्तिलक्षणम् - २७ श्लोकाः
९. चक्रबीजमन्त्रोद्धारः - ४० १/२ श्लोकाः
१०. ऋषिनिर्णयः - ६७ १/२ श्लोकाः
११. मन्त्रन्यासविधानम् - ५२ श्लोकाः
१२. भूतशुद्धि, प्राणायामविधानम् - ५८ १/२ श्लोकाः

१३. परिवारार्चनविधानम् - ६१ १/२ श्लोकाः
१४. यन्त्रोद्धारविधानम् - ५५ श्लोकाः
१५. महायन्त्रविधिः - ५६ १/२ श्लोकाः
१६. दिग्बन्धनविधानम्, व्याख्यानेन साकं, केचिद्विभागाः अस्पष्टाः (४० + व्याख्या) - ४० श्लोकाः
१७. महाप्रयोगविधानम् - २४ श्लोकाः
१८. होमार्चनविधानम् - ३४ श्लोकाः
१९. महाप्रयोगविधानम् - ३७ १/२ श्लोकाः
२०. षड्कर्मविधानम् - ४२ १/२ श्लोकाः
२१. मन्त्रोत्तारोद्धारविधानम् - ५४ १/२ श्लोकाः
२२. आचार्यलक्षणम् - ४४ १/२ श्लोकाः
२३. रोगशान्तिविधानम् - ३० श्लोकाः
२४. मोक्षोपायविधानम् - ४१ श्लोकाः
५६. नैमित्तिकप्रायश्चित्तम् इत्यस्य (M.G.O.M.L.R.) 2996 प्रायश्चित्तपटलः) एकोनविंशति (१९) पटलेन साकं तोलनीयम् ।

८०. विहगेश्वरसंहिता VIHAGEŚVARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

बडौदा प्राच्यविद्यासंस्थायां ६४० इति सङ्ख्यायां तालपत्रे ग्रन्थलिप्याम् उपलभ्यते । अस्यां संहितायाम् उत्तरकाण्डः इति निर्दिश्यते ।

श्री अनन्ताचार्यस्य सुदर्शनसुरद्रुमे अस्याः संहितायाः केचिद्विभागाः सोदाहरणेन स्वीकृत्य प्रदर्शिताः तत्रत्याः इतरविषयाः नोपलभ्यन्ते ।

८१. वृद्धपाद्मसंहिता VRDDHAPĀDMASAMHITĀ

अप्रकाशिता

संहितेयं संपूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः अनेकेषु ग्रन्थालयेषु, प्रत्येकस्मिन् तालपत्रादिषु (हस्तलिप्यामपि) उपलभ्यन्ते ।

अध्य.सं.	अध्य.ना.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
३७	सप्तवारपूजाविधानम्	केवल श्लोकाः	M.G.O.M.L.R. 352
		मन्त्राणि च मिलित्वा	पाञ्चरात्रसंहिता
		सन्ति	देवनागरीलिप्याम् कागजपत्राणि

- रथप्रतिष्ठा

२६

अडैयार् ग्रन्थालयः

T.R.569 उत्सवसङ्ग्रहः

देवनागरीलिप्यां कागद

पत्राणि दृश्यन्ते ।

अस्याः संहितायाः विवरणोपलब्धिपर्यन्तम् अस्माभिः किमपि वक्तुं न शक्यते । किन्तु, पादसंहितातः अपि विभिन्नोऽयं ग्रन्थः इत्येव निश्चीयते अस्माभिः ।

८२. व्याससंहिता VYĀSASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - इयं संहिता अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन स्वीकृता ।

१. कपिलसंहिता - ३८/१००, २. पादसंहिता - ९५/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता -

८३/१०६

हयशीर्षसंहितायां द्वितीयत्वेन सूचितेषु पञ्चसंहितासु अन्यतमा इयं संहिता ।

इयं संहिता सम्पूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु दृश्यन्ते ।

सप्तमपूजाविधिः (७) इति अध्यायस्तु १४६ १/२ (सार्धषड्चत्वारिंशदधिक एकशतश्लोकैः साकं) M.G.O.M.L.R. 352 इति पाञ्चरात्रसंहितायाम् उपलभ्यते । अयमेव भागः सप्तमाध्यायाः (पञ्चशत) ५०० श्लोकैः साकं श्रीवैकुण्ठम् पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार् सविधेऽपि ग्रन्थाक्षरे (कागजपत्रे) पुस्तके उपलभ्यते ।

८३. शाण्डिल्यसंहिता ŚĀṆḌILYASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः आधारत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिलसंहिता - ४७/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ३२/१०६, ३. विष्णुतन्त्रम् - १३५/१५४, ४. हयशीर्षसंहिता - ९/२५, ५. अग्निपुराणम् - ९/२५, ६. माहेश्वरतन्त्रे - १०/२५ सङ्ख्यायामपि संहितेयं निर्दिश्यते । (श्लो. २४४ + २४३१).

श्रीवेदान्तदेशिकैरपि रहस्यत्रयसारे एषा (प्रमाणत्वेन) स्वीकृता । प्रकाशित-ग्रन्थोत्सवसङ्ग्रहे अमावास्योत्सवः इति शाण्डिल्यसंहितायाः विभागः दृश्यते । तच्चै

(तज्जापुर्यां) सरस्वतीमहालग्नथालये (तन्त्राधिकारविचारः) इति ग्रन्थे पाञ्चरात्रस्य प्रामाण्यविचारसन्दर्भे अस्याः संहितायाः केचिद्विभागाः निर्दिश्यन्ते (सूच्यन्ते) अतः प्राक्तना न अतिप्राचीनतमा एका शाण्डिल्यसंहिता संपूर्णतया अनेकैः भागैः अनुपलब्धाः इति ज्ञायते ।

अस्यां संहितायाम् उपलब्धा विभागाः -

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
८	अङ्कुरार्पणविधिः	१२	K.S.V.
१६	अमावास्योत्सवः	३९	G.R.जोस्यर्
		३८	उत्सवसङ्ग्रहः K.S.V.
१८	पादुकाप्रतिष्ठा	७२	K.S.V.
-	अद्भुतशान्तिः	८०	केन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठः
-	मरणप्रोक्षणविधिः	३३	

प्रस्तुत संहितायाः विषयवस्तु शाण्डिल्यसंहिता - १ इत्यतः विशेषरूपेण पाञ्चरात्रिकपरम्परायाः अनुरूपोऽस्ति ।

८४. शाण्डिल्यसंहिता ŚĀṆḌILYASAMHITĀ

प्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - शाण्डिल्यसंहिता दृष्टव्या । काशि सरस्वती भवनम् टेक्स् - ६०) षष्ठि सङ्ख्यायां महामहोपाध्यायैः श्रीगोपिनाथ कपिराज् महोदयैः १९३५, १९३६ तमे वर्षे शाण्डिल्यसंहिता विभागद्वयेन प्रकाशिता । (श्लो. २४३०)

संहितेयं ऋषीणां शाण्डिल्यस्य च संवादरूपेण वर्तते । अस्यां संहितायां प्रथमाध्याये ऋषयः पूर्वमेव धर्म - अर्थ - काम - मोक्षविषयकज्ञानं (सम्पादितवन्तः) ज्ञातवन्तः आसन् । इदानीं भक्तिविषयकज्ञानेच्छायाः आवश्यकता प्रतिपाद्यते । अतः इतःपूर्वं शाण्डिल्यसंहिता स्यादिति वक्तुमवकाशः वर्तते । तृतीयेऽध्याये ६३ (त्रिषष्टि) श्लोके पाञ्चरात्रस्तावत् आगमविभागः, वैखानस्तु श्रौतविभागः इत्यपि (प्रोच्यते) उच्यते । ननु अनन्यभक्तिरूपविचारोऽपि अस्यां संहितायाम् उच्यते । एतत्तु पाञ्चरात्रागम एव किन्तु चतुर्थपादे (४) पञ्चदशाध्याये (१५) त्रयचत्वारिंशत् श्लोके (४३) वल्लभस्य

सूचनायाः सत्वात् विवाहः, समुद्रतरणम् इत्यादि आधुनिक कलियुगे भविष्यति इत्युक्तत्वात् विष्णुस्वामिनिर्देशत्वात् अस्याः संहितायाः कालस्तावत् अति नवीनः ।

अस्याः संहितायाः रचना काले एव प्राक्तनशाण्डिल्यसंहितायाः भागाधिक्यं नष्टः स्यात् । अत एव स्वग्रन्थस्य प्राशस्त्यप्रापणार्थं ऋषयः पूर्वमेव धर्मार्थकाममोक्ष-विषयकविषयान् ज्ञातवन्तः इति सूच्यते ।

अस्याः संहितायाः प्रथमभागत्वरूपभक्तिकाण्डस्तावत् विंशति अध्यायात्मकैः प्रतिपाद्यते । तेषां नामानि श्लोकसंख्या च अधो निर्दिश्यते ।

भक्तिकाण्डः - प्रथमभागः

१. हरिभक्तिकाण्डः - ३८ श्लोकाः
२. हरिभक्तिकाण्डः - ३९ श्लोकाः
३. अर्चावस्थानिरूपणम् - ८४ श्लोकाः
४. सम्प्रदायत्रयनिरूपणम् - १०३ श्लोकाः
५. त्रिपुरारिसम्प्रदायनिरूपणम् - ३० श्लोकाः
६. शाण्डिल्योपदेशनिरूपणम् - ८१ श्लोकाः
७. भक्तिस्वरूपनिरूपणम् - ३७ श्लोकाः
८. दीक्षाविशेषनिरूपणम् - ७३ श्लोकाः
९. मखपूर्वाङ्गनिरूपणम् - ३९ श्लोकाः
१०. दीक्षाप्राप्तिनिरूपणम् - ४० श्लोकाः
११. स्नानतिलकमुद्राविधिनिरूपणम् - ६७ श्लोकाः
१२. मन्त्रराजन्यासनिरूपणम् - ८७ श्लोकाः
१३. न्यासाध्यायवर्णनम् - ९९ श्लोकाः
१४. पूजापद्धतिपटलवर्णनम् - २७० श्लोकाः
१५. विशेषपूजापटलपद्धतिवर्णनम् - १२६ श्लोकाः
१६. स्तोत्रनिरूपणम् - ३१ श्लोकाः
१७. स्तोत्रकवचनिरूपणम् - ८२ श्लोकाः
१८. ललिताशतनामस्तोत्रम् - ४१ श्लोकाः

१९. गायत्र्युपदेशः - ६७ श्लोकाः

२०. सहस्रनामवर्णनम् - ११४ श्लोकाः

शाण्डिल्यसंहितायाः चतुर्थः अंशः

१. गुरुप्रभावनिरूपणम् - ५६ श्लोकाः
२. गुणविशेषनिरूपणम् - ४२ श्लोकाः
३. गुरुसामान्यभक्तिनिरूपणम् - ५० श्लोकाः
४. नवधागुरुभक्त्युपक्रमः - ६८ श्लोकाः
५. गुरुपूजापदनिरूपणम् - ४७ श्लोकाः
६. पूजादेरुपादानम् - ४५ श्लोकाः
७. पूजापटलः - ३२ श्लोकाः
८. परिकरस्वरूपनिरूपणम् - ४३ श्लोकाः
९. उपनीतोपदेशनम् - ३४ श्लोकाः
१०. मन्त्रोपदेशः - ६६ श्लोकाः
११. साम्प्रदायिकस्तोत्रनिरूपणम् - ७८ श्लोकाः
१२. आचार्याभिषेकनिरूपणम् - ५१ श्लोकाः
१३. पूर्वयुगव्यवस्थावर्णनम् - ७२ श्लोकाः
१४. कलिवर्ज्यावर्ज्यधर्मनिरूपणम् - ६७ श्लोकाः
१५. भविष्यदाचार्यनिरूपणम् - ४६ श्लोकाः
१६. संहितामाहात्म्यवर्णनम् - ५७ श्लोकाः

८५. शुक्रप्रश्नसंहिता ŚUKAPRAŚNASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं पारमेश्वरसंहितायां १६/१७ (सङ्ख्यायां) अध्याये तामसः पौरुषमिति च व्यवहियते । श्रीवेदान्तदेशिकैरपि पाञ्चरात्ररक्षायाम् एवमेव व्यवहियते ।

अस्याः संहितायाः नित्यनैमित्तिकविधानम् नाम त्रिंशदध्यायस्तु (३०) श्रीरङ्ग श्रीराघवभट्टर् सविधे उपलभ्यते । अष्टाशीत्यधिकद्विशतश्लोकात्मिकेयं संहिता (२८८)

उपर्युक्त सूचना अपि दृष्टव्या ।

८६. शुक्रप्रश्नसंहिता ŚUKAPRAŚNASAMHITĀ

अनुपलब्धा

शुक्रसंहिता इति अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

मार्कण्डेयसंहिता - ४३/९१ - (१), विश्वामित्रसंहिता - ९४/१०८ - (२)

विष्णुतन्त्रम् - १४०/१५४

M.G.O.M.L.R. 2996 इति सङ्ख्यायां प्रायश्चित्तपटले नित्यनैमित्तिक प्रायश्चित्तविधानम् इति षड्विंशदध्याये उपलभ्यते ।

८७. शेषसंहिता ŚEṢASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - G.R. जोस्यर् महोदयः ।

प्रकाशनस्थानम्, कालश्च - (मैसूरु) महीषासुरपुर्या १९३५ तमे वर्षे प्रकाशिता ।
देवनागरीलिप्यां प्रकाशिता । श्लोकाः - २४५०

आधारग्रन्थाः - अनन्तं, अनन्ताख्यं, इति संहितायाः सूच्यां दृश्यन्ते ।

यत्र कुत्रापि शेषसंहिता इति नाम न निर्दिश्यते । शेषसंहिता इत्यस्य अनन्तानन्ताख्यसंहितयोः नामान्तरम् इत्युच्यते चेत् एतदपि पाञ्चरात्रागमग्रन्थेषु सूच्यां सूच्यते इति सूचीपट्यां अस्याः संहितायाः अपि स्थानम् स्यात् ।

इयं संहिता शेषनारदसंवादत्वरूपेण प्रतिपाद्यते । त्रयोदशाध्याये व्यासमहर्षेः वसिष्ठमहर्षीणामपि संवादः प्रदर्श्यते । अत्र पाञ्चरात्रम्, पञ्चकालपूजा, पञ्चसंस्कारः, जयन्तीनर्णयः, व्रतानां प्रकारः इत्यादिविषयाः विशेषतया प्रतिपाद्यन्ते । अस्याः संहितायाः प्रथमेऽध्याये तृतीयचतुर्थश्लोकयोः (३,४) पाञ्चरात्रागमस्य पञ्चमवेदत्वेन पाञ्चरात्रस्य मन्त्राः अपि वैदिकमन्त्राः एव । वेदे (श्रुतौ) तु एतद्विभागस्यानुपलब्धत्वेऽपि एतेषां वैदिकत्वे संशयस्यावकाश एव नास्ति इत्युच्यते ।

संहितेयं चतुष्पष्ट्यध्यायैः (६४) साकं प्रतिभासते । केचिदध्यायाः श्लोकद्वयात्मकत्वेन वर्तन्ते । संहितायामस्यां शैवमतस्य, सांख्यमतस्यापि सूचनाः सन्ति । किन्तु एते वेदबाह्याः इत्यपि उच्यन्ते । एकविंशतितमे (२१) अध्याये वैखानसस्य मिश्रागममित्यपि सूच्यते । (मिश्रणरूपाख्यागमत्वेन परिगण्यते)

अध्यायाः

१. अनामधेयः - ३७ श्लोकाः
२. मन्त्राक्षरवर्णने स्वरवर्णनम् - १३२ श्लोकाः
(व्याख्ययासाकं)
३. मातृकाक्षरवर्णनम् - १२० श्लोकाः
४. (नृसिंह) जयन्ती - ३५ श्लोकाः
५. मत्स्यजयन्ती हयग्रीवजयन्ती च - २७ श्लोकाः
६. कूर्मजयन्ती - ६ श्लोकाः
७. वराहजयन्ती - १० १/२ श्लोकाः
८. वामनत्रिविक्रमजयन्ती - १८ १/२ श्लोकाः
९. श्रीरामजयन्ती - १७ १/२ श्लोकाः
१०. श्रीकृष्णजयन्ती - ३९ श्लोकाः
११. एकादशीव्रतम् - ३१ श्लोकाः
१२. सात्त्विकाहारः - २५ १/२ श्लोकाः
१३. स्त्रीशूद्राचारः - १८ १/२ श्लोकाः
१४. सात्त्विकमन्त्रम् - ७३ १/२ श्लोकाः
१५. सदाचारः - ३०५ श्लोकाः
१६. पुरुषसूक्तविधिः - ४९ १/२ श्लोकाः
१७. श्रीसूक्तविधिः - १९ श्लोकाः
१८. भूसूक्तविधिः व्याख्यया साकम् - २१ १/२ श्लोकाः
१९. प्रणवाब्जमन्त्रः - ३४ श्लोकाः
२०. अङ्गाङ्गिविचारः - ७६ १/२ श्लोकाः
२१. अनामधेयः - १४७ १/२ श्लोकाः
२२. अनामधेयः - ३८ १/२ श्लोकाः
२३. अनामधेयः - ४३ १/२ श्लोकाः
२४. अनामधेयः - २८ १/२ श्लोकाः

२५. अनामधेयः - ११ १/२ श्लोकाः
 २६. अनामधेयः - ७० १/२ श्लोकाः
 २७. अनामधेयः - १९ १/२ श्लोकाः
 २८. अनामधेयः - १९ १/२ श्लोकाः
 २९. अनामधेयः - ४४ १/२ श्लोकाः
 ३०. मुद्रित ग्रन्थे नास्ति
 ३१. सुदर्शननृसिंहमन्त्रविधिः - १५३ श्लोकाः
 ३२. पञ्चगव्यविधिः - ४९ १/२ श्लोकाः
 ३३. व्याधिशान्तिः - ३५ १/२ श्लोकाः
 ३४. मन्त्रप्रयोगः - १९ १/२ श्लोकाः
 ३५. गायत्रीकल्पः - २७ १/२ श्लोकाः
 ३६. गायत्र्यङ्गः (व्याख्यानेन साकम्) - ७ १/२ श्लोकाः
 ३७. गायत्र्यङ्गाङ्गः (व्याख्यया साकम्) - १४ श्लोकाः
 ३८. भूवराहमन्त्रम् - २० १/२ श्लोकाः
 ३९. भूवराहाङ्गमन्त्रम् - ३१ श्लोकाः
 ४०. अनामधेयः - ६० १/२ श्लोकाः
 ४१. हयग्रीवमन्त्रोद्धारम् - २२ १/२ श्लोकाः
 ४२. हयग्रीवाङ्गमन्त्राः - ६ श्लोकाः
 ४३. हयग्रीवाङ्गम् - २ १/२ श्लोकाः
 ४४. अनामधेयः - २२ १/२ श्लोकाः
 ४५. नृसिंहराजाङ्गमन्त्रः - २ श्लोकाः
 ४६. अनामधेयः (व्याख्यया साकम्) - ५९ १/२ श्लोकाः
 ४७. अनामधेयः - ७६ श्लोकाः
 ४८. अनामधेयः - २ १/२ श्लोकाः
 ४९. अनामधेयः - २ श्लोकाः
 ५०. पक्षिराजमन्त्रः - २३ श्लोकाः

५१. अङ्गमन्त्रः - ३ श्लोकाः
 ५२. (नाम न दृश्यते) - २ श्लोकाः
 ५३. (नाम न दृश्यते) - २४ १/२ श्लोकाः
 ५४. (नाम न दृश्यते) - ४ श्लोकाः
 ५५. (नाम न दृश्यते) - ३ श्लोकाः
 ५६. गोपालमन्त्रः - ३८ १/२ श्लोकाः
 ५७. मदनगोपालमन्त्रः - २ श्लोकाः
 ५८. नाम न दृश्यते - २ श्लोकाः
 ५९. मूलमन्त्रः - २६ १/२ श्लोकाः
 ६०. (नाम न दृश्यते) - २ श्लोकाः
 ६१. (नाम न दृश्यते) - ३ श्लोकाः
 ६२. मन्त्ररत्नम् - ४९ श्लोकाः
 ६३. न्यासाङ्गमन्त्रः - १४ १/२ श्लोकाः
 ६४. नाम न दृश्यते - १७ १/२ श्लोकाः

८८. शौनकसंहिता ŚAUNAKASAMHITĀ

अप्रकाशिता

श्वेडरसूचौ 'शौनकशौनकीय' इत्युभयमस्ति ।

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ४१/१०८, २. पुरुषोत्तमसंहिता - २१/१०६, ३. भारद्वाजसंहिता - ८/१०३, ४. मार्कण्डेयसंहिता - ५३, ८५/९१, ५. विश्वामित्रसंहिता - ३५/१०८, ६. विष्णुतन्त्रम् - ११०/१५४, ७. हयशीर्षसंहिता - १३/२५ अपि च अग्निपुराणम् १२/२५ सङ्ख्यायामपि दृश्यते । ८. महेश्वरतन्त्रम् १३/२५ इति सङ्ख्यायामपि अङ्गीक्रियते ।

संहितेयं संपूर्णतया नोपलभ्यते । किन्तु केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
५०	अश्वादिवाहनस्थापनम्	३९	अडैयार् ग्रन्थालये देवनागरीलिप्यां कागदपत्रे T.R.569 सम्पुटत्रयम् Vol.3 उत्सवसङ्ग्रहः इति Vol.3

-	गृहार्चनाप्रतिष्ठा	व्याख्यानेन साकं वर्तते	M.G.O.M.L.D.5239 गृहार्चनाप्रतिष्ठाविधिः इति ग्रन्थलिप्यां ताळपत्रे दृश्यते ।
-	गृहार्चनाविधिः	सम्प्रोक्षणश्लोकैः साकं व्याख्यान मपि दृश्यते ।	M.G.O.M.L.D. 5245 सङ्ख्यायां तालपत्रग्रन्थलिप्यां दृश्यते ।
-	अन्योऽयं ग्रन्थः	-	M.G.O. M.L.D.5247 इति सङ्ख्यायां ग्रन्थलिप्यां

शौनकब्रह्मसंवादसंहितायाम् एकत्रिंशदध्याये (३१) श्रीचूर्णपरिपालनविधिः (३६)
इति शीर्षकेण K.S.V. 534 सङ्ख्यायाम् उपलभ्यते ।

८९. श्रीधरसंहिता ŚRĪDHARASAMHITĀ

अप्रकाशिता

विष्णुतन्त्रे २४/१५४ इति सङ्ख्यायां श्रीधरीयसंहिता इति सूच्यते । अस्याः
संहितायाः केचिद्विभागाः उपलभ्यन्ते ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
९	अङ्कुरार्पणविधिः		तिरुपतिग्रन्थालयः 3528 ग्रन्थाक्षरः तालपत्रम्
३२	सम्प्रोक्षणविधिः	८०	K.S.V.
३८	गृहार्चास्थापनविधिः	८८	K.S.V. प्रायश्चित्त- सङ्ग्रहेऽस्ति
-	आराधनक्रमः	-	तिरुपति ३५३१

तिरुपतिप्राच्यविद्यासंस्थायाः ग्रन्थालये विद्यासंस्थायाः ग्रन्थालये विद्यमानविभागस्य
(पण्डितानां) विदुषामभिप्रायः वर्तते । सत्याख्यसंहितातः आदृता इत्युच्यते । अस्य
तालपत्रस्य प्रथमान्त्यविभागाः नोपलभ्यन्ते । अपि च विष्णुतन्त्रसूच्यां श्रीधरसंहितायाः
सूचनायाः सत्त्वात् उपलभ्यमानविभागाः पाञ्चरात्रागमविषयक-सम्बन्धत्वात् तेषामभिप्रायस्तु
अनङ्गीकरणीयः एव ।

९०. श्रीप्रश्नसंहिता ŚRĪPRAŚNASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - गो.रामस्वामि भट्टाचार्यः कुम्भकोणम् -

स्थानम्, कालश्च - गो - रामस्वामिभट्टर् शारङ्गपाणिसन्निधि, कुम्भकोणम्
१९०४, पुटाः १५२ इयं संहिता K.S.V. संस्थायां देवनागरीलिप्यां अतिशीघ्रं प्रकाशयिष्यते ।
(श्लोकाः - ५४२३)

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. कुपिञ्जलसंहिता - ३१/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ६३/१०६, ३. भरद्वाजसंहिता -
३३/१०३ (एतस्याः भरद्वाजसंहितास्तावत् श्रियः प्रश्नः इति सूच्यते), ४. विश्वामित्रसंहिता -
१३/१०८, ५. विष्णुतन्त्रम् - ९२/१५४ सङ्ख्यायां, ६. हयशीर्ष - ८/२५ सङ्ख्यायां
७. अग्निपुराणम् - ८/२५ सङ्ख्यायामपि संहितेयं सूच्यते ।

अस्याः संहितायाः सप्तचत्वारिंशत् अध्याये (४७) मोक्षोत्सवविषयक विवरणसन्दर्भे
भक्तबिम्बानां मर्यादाप्रकारोऽपि प्रतिपाद्यते । अत एव एषा अर्वाचीनत्वेन परिगण्यते ।

अस्यां श्रीप्रश्नसंहितायां केचिद्विभागाः सात्वतसंहितायाः तथा ईश्वरसंहितायाश्च
विभागानां श्लोकदृष्ट्या अर्थदृष्ट्या च सादृश्यसत्त्वात् श्रीप्रश्नसंहितायां अर्वाचीनत्वं
ऊहितुं शक्यते । सादृश्यत्वसमर्थनमपि दृष्टान्तद्वयेन एवं प्रदर्श्यते ।

श्रीप्रश्नसंहितायां त्रयोदशाध्याये (१०b) श्लोकादारभ्य

अष्टाधिकशतांशो यः सोत्रतेरङ्गुलो भवेत् (१३-१०b) इत्यारभ्य

ललाटं सालकं प्राग्वद् दृढमध्यं साङ्गुला कला । (१३-९५) पर्यन्तं तथा
ईश्वरसंहितायां सप्तदशाध्याये अष्टाधिकशतांशो यः स्वोत्रतेरङ्गुलं च तत् । (ई.सं.१७-९४)
इत्यारभ्य ललाटं सालकं प्राग्वद् दृढमध्यं साङ्गुला कला । (ई.सं.१७-१८०) इति
पर्यन्तम् ।

एवं सात्वतसंहितायां चतुर्विंशतितमाध्याये -

अष्टाधिकशतांशो यः स्वोत्रतेरङ्गुलं च तत् ॥ (सा.सं.२४-९३b) इत्यारभ्य ।

ललाटं सालकं प्राग्वद् दृढमध्यं साङ्गुला कला । (सा.सं.२४-१८०a) इति पर्यन्तम् ।

२. नृसिंहस्य मुखं विद्धि परितश्चाष्टलोचनम् (श्रीप्र.सं.१३-९६) इत्यारभ्य -
भूयुगं नरसिंहोक्तं घ्राणाग्रं शुक्चञ्चुवत् (१३-१४२b) इति पर्यन्तम् ।
तथा ईश्वरसंहितायां सप्तदशाध्याये नृसिंहस्य मुखं विद्धि परितश्चाष्टलोचनम्
(ई.सं.१८-१८१) इत्यारभ्य ।

भूयुगं नरसिंहोक्तं घ्राणाग्रं शुक्चञ्चुवत् (ई.सं.१७-२२७) इति पर्यन्तं तथा
सात्वतसंहितायां 'नृसिंहस्य मुखं विद्धि परितश्चाष्टलोचनं' (सा.सं.२४-१८०b) इत्यारभ्य ।

ठभूयुगं नरसिंहोक्तं घ्राणाग्रं शुक्चञ्चुवत् (सा.सं.२४-२२७a) इति पर्यन्तम्
श्लोकदृष्ट्या च समानातायाः वर्तमानत्वात् श्रीप्रश्नसंहितायाः अर्वाचीनत्वमूह्यते ।

ईश्वरसंहितायाः आधारत्वेन (श्रीप्र.संहिता) संहितेयम् । ईश्वरसंहितायाः कालस्तु
यामुनाचार्यस्य कालात् प्राक् (प्राचीनत्वेन) श्रीशठकोपसूरेः कालादर्वाचीनत्वेन भवितव्या
इति ईश्वरसंहितायां निर्देशः कृतः अस्माभिः ।

अस्यां संहितायां (लक्ष्म्याः) श्रीदेव्याः प्रश्नाः (लक्ष्मीनारायणस्य) नारायणस्य
उत्तरत्वेन प्रतिपादिताः । चतुःपञ्चाशत् (५४) अध्यायात्मकैः साकं वर्तते इयं संहिता ।

अस्यां संहितायां पाञ्चरात्रागमप्रमुखविषयत्वरूप भूकर्षणादिविषयाः स्पष्टतया
प्रतिपाद्यन्ते । अस्याः संहितायाः प्रकारस्तु श्रीप्र.संहितायाः (कुम्भकोणं) शार्ङ्गपाणिदेवालये,
तिरुमोगूर् देवालयेऽपि अनुष्ठीयते ।

तिरुमोगूर्क्षेत्रे प्रकाशितपुस्तकात् विभिन्नोऽयं विषयः तिरुक्कुडन्दै प्रकाशने
श्रीप्र.संहितायां वर्तते इति केषाञ्चिदभिप्रायः । तिरुमोगूर्क्षेत्रे गमनसन्दर्भे तालपत्रमेकम्
उपलब्धम् । किन्तु प्रकाशितात् ग्रन्थात् कथं विभिन्नोऽयम् इति न निश्चितरूपेण वक्तुं
शक्यते । अत एव संशोधनीयोऽयं विषयः ॥

अध्यायाः

१. शास्त्रावतारः - ५४ श्लोकाः
२. शास्त्रोपदेशः - ५७ श्लोकाः
३. योगज्ञानतत्त्वकथनम् - ९५ १/२ श्लोकाः
४. आचार्यावरणपूर्वकभूमिसङ्ग्रहणम् - ५६ १/२ श्लोकाः

५. भूकर्षणम् - ७१ श्लोकाः
६. शिलादिपरीक्षा - ५७ १/२ श्लोकाः
७. गर्भन्यासादयः - २५ श्लोकाः
८. प्रासादनिर्माणम् - ३५ १/२ श्लोकाः
९. प्रासादभेदादयः - ९६ श्लोकाः
१०. अर्धमण्डपादिनिर्माणम् - ६९ श्लोकाः
११. बिम्बानुगुणशिलादिसङ्ग्रहणम् - ५५ १/२ श्लोकाः
१२. बिम्बनिर्माणम् - ५८ श्लोकाः
१३. मृतादिबिम्बनिर्माणम् - १५२ १/२ श्लोकाः
१४. कर्माचार्यादिकल्पनम् - ३४ श्लोकाः
१५. परिवारादिपूजोपकरणार्थकल्पनम् - ६६ १/२ श्लोकाः
१६. दीक्षाविधिः - १८१ श्लोकाः
१७. पञ्चकालविधिः - ६९ १/२ श्लोकाः
१८. प्रतिष्ठार्थयागशालादिकल्पनम् - ११८ श्लोकाः
१९. द्वारतोरणादिपालिकार्थकल्पनम् - ३९ श्लोकाः
२०. नयनोन्मीलनादिशिल्पिसन्मानान्तविधिः - ४२ श्लोकाः
२१. आचार्यादिनामालयप्रवेशविधिः - ६२ १/२ श्लोकाः
२२. बालबिम्बकर्तृकानुज्ञादिविधिः - ११३ श्लोकाः
२३. रक्षाबन्धनादिकुम्भस्थापनान्तविधिः - २९९ १/२ श्लोकाः
२४. जलाधिवासादिप्रतिष्ठान्तविधिः - ३६९ श्लोकाः
२५. लक्ष्मीप्रतिष्ठाविधिः - ५३ श्लोकाः
२६. लक्ष्म्युद्वाहोत्सवादिविधिः - ३४ १/२ श्लोकाः
२७. स्नपनभेदाः - १३६ १/२ श्लोकाः
२८. प्रबोधनाद्यन्तर्यागविधिः - १३४ १/२ श्लोकाः
२९. भोगयानादिभोज्यासनान्तविधिः - १८४ श्लोकाः
३०. नित्यहोमादिसुदर्शनार्चनविधिः - २२४ १/२ श्लोकाः
३१. महोत्सवभेदादिप्रपास्तम्भकल्पान्तविधिः - ३७ १/२ श्लोकाः
३२. अनुज्ञादियागशालाकल्पनान्तविधिः - ८२ १/२ श्लोकाः

३३. गरुडध्वजप्रतिष्ठाविधिः - ४८ १/२ श्लोकाः
 ३४. स्तम्भकल्पनादिध्वजारोहणान्तविधिः - ८७ श्लोकाः
 ३५. कुम्भस्थापनादिदेवताह्वानन्तविधिः - १५६ श्लोकाः
 ३६. उत्सववीथीभ्रमणलक्षणविधिः - ७८ १/२ श्लोकाः
 ३७. उत्सवहोमाद्यवभृथान्तविधिः - १४० श्लोकाः
 ३८. उत्सवप्रायश्चित्तादिशैत्योत्सवान्तविधिः - १११ श्लोकाः
 ३९. वसन्तोत्सवादिविशाखान्तविधिः - ५२ श्लोकाः
 ४०. प्लवोत्सवविधिः - ४६ श्लोकाः
 ४१. ज्येष्ठाभिषेकाद्युत्थानोत्सवान्तविधिः - ५२ १/२ श्लोकाः
 ४२. कृष्णोत्सवादिशिव्योत्सवान्तविधिः - ७७ श्लोकाः
 ४३. गङ्गोत्पत्त्युत्सवादिपवित्रोत्सवान्तविधिः - १३१ १/२ श्लोकाः
 ४४. विजयोत्सवादिनरकचतुर्दश्युत्सवान्तविधिः - ४७ १/२ श्लोकाः
 ४५. दीपोत्सवः - ५६ श्लोकाः
 ४६. डोलोत्सवः - ४४ १/२ श्लोकाः
 ४७. धनुर्मासपूजादिमोक्षोत्सवान्तविधिः - ८२ १/२ श्लोकाः
 ४८. प्रणयकलहोत्सवादिपञ्चपर्वान्तविधिः - ६८ श्लोकाः
 ४९. कल्हारोत्सवादिशुक्रवारोत्सवान्तविधिः - ६५ श्लोकाः
 ५०. प्रायश्चित्तविधिः - ४८२ १/२ श्लोकाः
 ५१. वर्णचक्रविधिः - ७४ श्लोकाः
 ५२. मन्त्रोद्धारविधिः - १०३ श्लोकाः
 ५३. मन्त्रजपादिविषयविधिः - २०१ १/२ श्लोकाः
 ५४. भरन्यासादिमुद्रालक्षणार्चनान्तविधिः - १५७ १/२ श्लोकाः

११. संवर्तसंहिता SAMVARTASAMHITĀ

अनुपलब्धा

संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृता ।

१. पाद्मसंहिता - ५६/१०८, २. विश्वामित्रसंहिता - ५६/१०८, ३. विष्णुतन्त्रम् - ११५/१५४ अस्याः संहितायाः मार्गशीर्षोत्सवविधिः ।

अडैयार् ग्रन्थालये T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहे षष्ठी श्लोकात्मकैः साकम् उपलभ्यते ।

१२. सनत्संहिता SANATSAMHITĀ

अप्रकाशिता

अस्याः संहितायाः संवत्सरप्रायश्चित्तविधिः इति षड्विंशति-अध्यायाः (२६) चेन्नै सर्वकारीयतालपत्रग्रन्थालये M.T. २९९६ इति सङ्ख्यायां विद्यमाने प्रायश्चित्तपटले उपलभ्यन्ते । एतत्तु त्रयत्रिंशद् (३३) श्लोकात्मकैः साकं वर्तते ।

अस्मिन् विभागे सनत्संहिता, सात्त्वतसंहिता इत्यपि निर्दिश्यते । उपलभ्यमानोऽयं विभागः सनत्संहिता वा सात्त्वतसंहिता वा इति न निर्देष्टुं शक्यते ।

१३. सनत्कुमारसंहिता SANATKUMĀRASAMHITĀ

प्रकाशिता

प्रकाशकः - अडैयार् ग्रन्थालयः, ९५,

प्रकाशनस्थलम् - चेन्नै २०, १९५७ ।

स्थानम्कालश्च - देवनागरी । (पुटाः - ४१९ उपोद्घातः - अकरादिसूचना)

श्लोकाः - ३५२१

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता - १/१००, २. पाद्मसंहिता - २, १२, ९४/१०८, ३. पारमेश्वरसंहिता - ११/१७, ४. भरद्वाजसंहिता - १/१०३, ५. मार्कण्डेयसंहिता - ५०, ७८/९१, ६. विश्वामित्रसंहिता - ५/१०४/१०८, ७. विष्णुतन्त्रम् - १०५/१५४, श्रीवेदान्तदेशिकैः

रहस्यत्रयसारे प्रमाणत्वेन स्वीकृता इति ज्ञायते । आगमप्रामाण्ये श्रीयामुनाचार्यैः अस्याः संहितायाः अनेकाः श्लोकाः प्रमाणत्वेन स्वीकृताः । इयं संहिता पाद्मोद्भवस्य एकादशस्थानेषु महेन्द्रसंहितायां (३) स्थलत्रयेषु षड्सहस्रिकाम् एकत्र नारदार्षनिकाम् एकवारं प्रदर्शयते । अतः, संहितेयं (सनत्कुमारसंहिता) पाद्मोद्भवसंहितायाः अनन्तरं कपिञ्जलसंहितादीनां प्राक् (प्राचीनकाले) तद्वदेव यामुनाचार्यकालाद्, प्राचीनकाले (प्रादुर्भूतमिति (निश्चीयते) प्रादुरभूदिति ऊह्यते । अपि अगस्त्यसंहितायां (१) प्रथमायां चतुर्थाध्याये (४) अष्टचत्वारिंशादारभ्य (४८) त्रिसप्तति (७३) पर्यन्तश्लोकाः अस्याः (सनत्कुमार) संहितायाः ब्रह्मरात्रम् सप्तमाध्याये (७) अष्टसप्तत्यधिक एकशत (१७८) श्लोकादारभ्य अष्टनवत्यधिकैकशत (१९८) श्लोकपर्यन्तं समानतया वर्तते इति स्वारस्यकरोऽयं विषयः ।

संहितेयं ब्रह्म - शिव - इन्द्रादिकृषेः अनुग्रहादनुगृहीता इति सनत्कुमारमहर्षिणा उक्तम् । संहितेयं पञ्चरात्रात्मकेन विभक्ता तेषु ब्रह्मरात्रम्, शिवरात्रम्, इन्द्ररात्रम्, ऋषिरात्रम् इति विभागचतुष्टयमेव इदानीम् उपलभ्यते । पञ्चमरात्रस्तु नोपलभ्यते । तत् बृहस्पतिरात्रात्मकत्वेन स्यादिति ऊह्यते । अनुपलब्धोऽयं बृहस्पतिरात्रस्तु, रात्रेषु प्रथमत्वेन अथवा अन्त्यरात्रत्वेन स्यादिति । किन्तु एतद्विषयकं निश्चितरूपेण किमपि वक्तुं न शक्यते । अस्यां संहितायां पाञ्चरात्रागमस्य (प्रधानत्वेन) प्राधान्यरूपेण विद्यमानमन्त्रः, मण्डलम्, मुद्रा, दीक्षा, योगः प्रसादः, प्रथिमा, प्रतिष्ठा, प्रायश्चित्तादि विषयाः प्रतिपाद्यन्ते । किन्तु ते न यथाक्रमं दृश्यन्ते ।

अस्यां संहितायां उपलब्धमानं विभागचतुष्टयमपि अनेकेषु तालपत्रेषु विभिन्नप्रकारतया दृश्यते । किन्तु अडैयार् ग्रन्थालये प्रकाशिते पुस्तके स्वीकृतः क्रमस्तावत् (प्रकारस्तु) (शैलीतावत्) समीचीनतया प्रत्येकस्मिन् रात्रस्य सम्बन्धोऽपि समीचीनतया प्रदर्श्यते ।

अस्यां संहितायां संहितान्तरवत् शास्त्रावतारादिसामान्यविषयाणां विभागाः न सन्ति । एतदनुपलब्धबृहस्पतिरात्रे अथवा ब्रह्मरात्रे वा अनुपलब्धानां (प्रथमद्वितीय तृतीय) १,३,३ अध्यायानां विभागत्वेन स्यात् । इदानीं नष्टो जातः इत्युह्यते ।

एतदन्तरेण अन्या सनत्कुमारसंहिता अपि स्यादिति । सापि पाञ्चरात्रागमान्तर्गतमेव । तस्याः संहितायाः केचिदध्यायाः उत्सवसङ्ग्रह, प्रायश्चित्तसङ्ग्रहादिग्रन्थेषु आदृताः । अत एव, एकस्य महासनत्कुमारसंहिता, अन्यस्य सनत्कुमारसंहिता इत्युक्तं चेत् वरम् । तदतिरिक्ता तृतीया सनत्कुमारसंहिता कल्कत्ता, नारायणा मुद्रणालये १८९० ईशवीयाब्दे प्रकाशितायां सनत्कुमारसंहितायां सनत्कुमारपुलस्त्ययोः संवादोऽस्ति । अत्र अधिकतया श्रीकृष्णपूजा वर्णिता । इयं वैष्णवग्रन्थरूपाऽस्ति, पाञ्चरात्रिकलक्षणरहितत्वात् पाञ्चरात्रिकचिह्नरहितत्वाच्च ।

संहितेयं विभागचतुष्टयात्मकेन (अध्यायात्मकैः) अध्यायैस्साकं वर्तते ।

प्रथमसनत्कुमारसंहितायाः विभागाः

प्रथमं ब्रह्मरात्रम्

अयं विभागस्तु अडैयार् प्रकाशने चतुर्थाध्याये मध्यभागादारभ्यते ।

४. समयाध्यायः - ८२ श्लोकाः

५. वर्णाचारविधिः - १३५ श्लोकाः

६. प्रतिष्ठाविधिः - १५१ श्लोकाः

७. प्रतिमालक्षणोद्देशः - १९६ श्लोकाः

८. प्रासादविधिः - ४४ श्लोकाः

९. अर्चनाविधिः - १०७ श्लोकाः

१०. दानविधिः - ५७ श्लोकाः

११. मन्त्रकोशः (मन्त्रभागस्तु व्याख्यानरीत्या दरीदृश्यते) श्लोकसंख्या - १६ श्लोकाः

द्वितीयं शिवरात्रम्

१. तिथियागः - ३५९ श्लोकाः

२. मन्त्रलक्षणम् - ३६ श्लोकाः

३. मन्त्रवादः (व्याख्याया, श्लोकैः साकं मिलित्वा दृश्यते) - २१३ श्लोकाः

४. हविर्निवेदनम् - ५३ श्लोकाः

५. -

६. पुष्पयागविधिः - ४३ श्लोकाः

७. पत्रच्छेदः - ४१ श्लोकाः

८. स्नपनविधिः (मन्त्राः गद्यात्मकाः) - १७८ श्लोकाः

९. उत्सवाध्यायः - ८२ श्लोकाः

१०. मण्डलाध्यायः - ४८ श्लोकाः

तृतीयं इन्द्ररात्रम्

१. पूरणाध्यायः - ५५ श्लोकाः

२. मन्त्रोद्धारः - ६८ श्लोकाः

३. पुराणाध्यायः - ८३ श्लोकाः

४. यागविधिः - ५५ श्लोकाः

५. परिवाराध्यायः - ४१ श्लोकाः

६. विद्येशोत्पत्तिविधिः - १५४ श्लोकाः

७. विष्णुलोकविस्तारः - ११८ श्लोकाः

८. शिष्यलक्षणम् - ६४ श्लोकाः

९. आचार्यलक्षणम् - ९३ श्लोकाः

चतुर्थ ऋषिरात्रम्

१. कालाध्यायः - ७२ श्लोकाः
२. मुद्रालक्षणम् - ९८ श्लोकाः
३. योगविधिः - १२० श्लोकाः
४. तपोऽध्यायः - ६७ श्लोकाः
५. पुष्पयागाध्यायः - ४५ श्लोकाः
६. बलिविधानम् - १८१ श्लोकाः
७. छन्दोविधिः - ७३ श्लोकाः
८. प्रायश्चित्तविधिः - १८६ श्लोकाः
९. ब्रह्मकूर्चविधिः - ५२ श्लोकाः
१०. शास्त्रलक्षणम् - ६४ श्लोकाः

१४. सनत्कुमारसंहिता SANATKUMĀRASAMHITĀ

अप्रकाशिता

अडैयार् ग्रन्थालयात् आनीतायाः सनत्कुमारसंहिताद्विभिन्नायाः अस्याः केचिद्विभागाः उपलभ्यन्ते । प्रथमसनत्कुमारसंहितायां श्लोकाः - २४६)

अध्य.सं.	अध्य.नाम.	श्लोकाः	उपलब्धस्थानानि
१७	जयन्तीनिर्णयः	१८ १/२	अडैयार् ग्रन्थालये उत्सवसङ्ग्रहे T.R.569 देवनागरीलिप्यां कागजपत्रे उपलभ्यते ।
२२	डोलोत्सवः	३९, ५४	मैसूरुनगराद् मुद्रितस्य उत्सवसङ्ग्रहे उपलभ्यते
२५	संक्षेपप्रोक्षणम्	९६	पाञ्चसंहिता तन्त्रः M.G.O. M.L.D. 5296 देवनागरीलिप्यां कागजपत्रे उपलभ्यते ।
३०	वसन्तजलक्रीडा	३१	मैसूरुनगराद् मुद्रितोऽयम् उत्सवसङ्ग्रहे उपलभ्यते

३२. डोलोत्सवविधानम्	-	उत्सवसङ्ग्रहः M.G.O. M.L.D. 3283
४४. मारणप्रोक्षणविधिः	-	प्रायश्चित्त सङ्ग्रहः M.G.O. M.L.R. 3743
- रक्षाक्षुद्रादिदेवपटलः	७ १/२	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R. 569 इति सङ्ख्यायां विद्यमाने उत्सवसङ्ग्रहे उपलभ्यते ।

१५. सनन्दसंहिता SANANDASAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टैः आगमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृताः ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ५८/१००, २. पुरुषोत्तमसंहिता - ९७/१०६, ३. भारद्वाजसंहिता - ५०/१०३, ४. विष्णुतत्त्वम् - १०६/१५४

संहितेयं चेन्नै सर्वकारीयहस्तप्रतिलिपि (तालपत्र) ग्रन्थालये R - 45 01 इति सङ्ख्यायामुपलभ्यन्ते । (ग्रन्थाक्षरतालपत्रप्रतीतिरपि) अन्या प्रतियपि तिरुपतिक्षेत्रे उपलभ्यते ।

संहितेयं चतुर्मुखब्रह्मणा प्रतिपाद्यमानत्वेन दृश्यते । उपलभ्यमानोऽयं विभागस्तु पाञ्चरात्रागमसम्बद्धः एव । किन्तु अपूर्णतया वर्तते ।

१. उपोद्घातपटलः - १० श्लोकाः (अपूर्णता)
२. मन्त्रोद्धारपटलः - ४३ १/२ श्लोकाः
३. अर्चनापटलः - ४१ १/२ श्लोकाः
४. अग्निकार्यपटलः - ४३ श्लोकाः (असमाप्तोऽयं विभागः)
५. दीक्षापटलः - ५२ १/२ श्लोकाः
६. अभिषेकपटलः - ५१ श्लोकाः
७. मण्डपपटलः - ३५ १/२ श्लोकाः
८. सिद्धिसाधनपटलः - ४५ १/२ श्लोकाः
९. गुरुपूजापटलः - ४१ श्लोकाः
१०. वास्तुपटलः - ६९ श्लोकाः

११. प्रसादपटलः - ८० श्लोकाः
१२. आचार्यपटलः - ७३ श्लोकाः (असमाप्तोऽयं विभागः)
१३. प्रतिमापटलः - ६७ श्लोकाः
१४. द्रव्यशुद्धिपटलः - ५३ श्लोकाः
१५. बिम्बशुद्धिपटलः - ७१ १/२ श्लोकाः
१६. अधिवासपटलः - ४४ श्लोकाः
असम्पूर्णविभागः
१७. नाम न दृश्यते मध्ये मध्ये स्खलिताः - १२ श्लोकाः
सनत्संहितायाः सूचना द्रष्टव्या ।

१६. सात्त्वतसंहिता SĀTTVATASAMHITĀ प्रकाशिता

१. प्रकाशकः - P.B. अनन्ताचार्यः शास्त्रमुक्तावली सीरीस् - १५ -
स्थानम्, कालश्च - सुदर्शनमुद्रणालयः, काञ्चीपुरम् । १९०२ । देवनागरी लिपिः ।
(३५०० श्लोकाः)
२. आंग्गानुवादसंहिता - सम्पुटद्वयात्मिका, संस्कृत संशोधन संसत्, मेलुकोटे,
सम्पादकः अनुवादकश्च, डा.पि.पि.आपटे ।

आधारग्रन्थाः - संहितेयं अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन स्वीकृत्य गणना क्रियते ।

१. कपिञ्जलसंहिता - २०/१००, २. पाद्मसंहिता - १४, १७, २३/१०
३. पारमेश्वरसंहिता - १/१७, ४. पुरुषोत्तमसंहिता - ६५/१०६, ५. भारद्वाजसंहिता - २२/१०३, ६. मार्कण्डेयसंहिता - ५२/९१, ७. विश्वामित्रसंहिता - ६, १०/१०८
८. विष्णुतन्त्रम् - ४/१५४

संहितेयं श्रीवेदान्तदेशिकैः श्रीपाञ्चरात्ररक्षायां श्रीरामानुजाचार्यैः श्रीभाष्येऽपि उल्लेखनेन सामन्तप्रदीपिकायामपि दृष्टान्तत्वेन (प्रमाणत्वेन) प्रदर्शिता । पाञ्चरात्रागमग्रन्थेषु (रत्नत्रयेषु) अन्यतमत्वेन स्वीकृत्य श्लाघ्यते । रत्नत्रयेष्वन्यतमोऽयं ग्रन्थः इत्यस्य विचारस्तावत् रत्नत्रयाख्यजयाख्यसंहितायां तथा ईश्वरसंहितायां पारमेश्वरसंहितायामपि अतः अयमागमग्रन्थेषु प्राचीनग्रन्थत्वेन परिगण्यते । पौष्करसंहिता, वाराहसंहिता,

प्राजापत्यसंहितादि संहितात्रयेष्वपि नवमाध्यायः १३३ A विभागे सूचना प्रदत्ताः । अतः पूर्वोक्तसंहितायाः कालात् प्राचीनत्वेन उद्बलकालादर्वाचीनत्वेन स्यादिति ऊह्यते ।

अस्यां संहितायां वासुदेवेन बलरामस्योपदेशः, बलरामाद् नारदः ऋषीणां प्रत्यपि उपदेशः क्रियते । अस्यां संहितायां मुख्यतया मन्त्राः, तद्विषयकाः अपि सविवरणम् उक्तत्वात्, दीक्षाविषयकसूचनायाः सत्त्वेऽपि प्रतिष्ठा, उत्सवादिविवरणानां दुर्लभतया वर्तमानत्वात्, प्रायश्चित्तविवरणानां न्यूनतया, उपर्यपि केचिद्विभागाः स्यादिति ऊहितुम् अवकाशाः सन्ति । अपि च उत्सवसङ्ग्रहादिग्रन्थे तु भागाधिक्यस्य सत्त्वात् निश्चितो भवति । अस्याः सात्त्वतसंहितायाः अनुयायित्वेन ईश्वरसंहिता वर्तते इति ईश्वरसंहितायाः प्रथमाध्याये प्रतिपाद्यते ।

सात्त्वततन्त्रभाष्याख्य सम्पूर्ण व्याख्याग्रन्थोऽयं M.G.O.M.L.R. 2275 सङ्गृहाय श्रीरङ्गक्षेत्रे विद्यमानशिङ्गमय्यङ्गार् ग्रन्थालये (ग्रन्थाक्षरे) उपलभ्यते ।

ग्रन्थेऽस्मिन् चतुर्दशपञ्चदशाध्यायेषु (१४, १५) अध्यायेषु प्रोच्यमान - पवित्रोत्सवविधयः ग्रन्थरचनायाम् अनन्तरं उच्यन्ते चेत् युक्ततया भविष्यति इति चिन्त्यते । अस्यां संहितायां परवासुदेवविषयकव्यूहविषयकविषयाः अतिश्लाघनीयाः वर्तन्ते । ननु व्यूहादीनां पृथक्कथनम् प्रधानविषयः अस्याः ।

चौखाम्बा सीरिस् काशि ४२७ इति सङ्गृहाय १९३४ शततमवर्षे प्रकाशितोऽयं सात्त्वततन्त्राख्य ग्रन्थस्तु भगवतः (कृष्ण) आराधनप्रकारकः वैष्णवसम्बद्धः । किन्तु सात्त्वतसंहिताख्योऽयं ग्रन्थस्तु विभिन्नतया दृश्यते ।

परिच्छेदः

१. शास्त्रावतारणम् - २७ १/२ श्लोकाः
२. उपासनविधिः - ७६ १/२ श्लोकाः
३. सुषुप्तिव्यूहमन्त्रोद्धारः - ५८ १/२ श्लोकाः
४. स्वप्नव्यूहसमाराधनम् - ४६ १/२ श्लोकाः
५. जाग्रत्व्यूहसमाराधनम् - ११० श्लोकाः
६. सूक्ष्मव्यूहदेवताबहिर्यागविधिः चातुरात्म्याराधनविधिश्च - २२४ श्लोकाः

७. व्रतविधिः - २२५ श्लोकाः
 ८. संवत्सरव्रतविधिः - १६२ श्लोकाः
 ९. विभवदेवतान्तर्यागविधिः - १३७ १/२ श्लोकाः
 १०. विभवदेवतार्चनम् - ५८ श्लोकाः
 ११. यागकुण्डविधिः - ७९ १/२ श्लोकाः
 १२. विभवदेवताध्यानम् - २४५ श्लोकाः
 १३. भूषणाद्यसूत्रदेवताध्यानम् - ६६ श्लोकाः
 १४. पवित्रारोपणविधिः - ३५ श्लोकाः
 १५. पवित्रस्नानविधिः - ३४ श्लोकाः
 १६. अघशान्तिकल्पः - ४१ श्लोकाः
 १७. वैभवीयनृसिंहकल्पः - ४५८ श्लोकाः
 १८. अधिवासदीक्षाविधिः - २३३ श्लोकाः
 १९. दीक्षाविधिः - १८२ श्लोकाः
 २०. आचार्याभिषेकविधिः - ४० श्लोकाः
 २१. समयाचारविधानम् - ६६ श्लोकाः
 २२. अधिकारिमुद्राभेदविधिः - ६७ श्लोकाः
 २३. विभवदेवतामन्त्रोद्धारविधिः - १२८ श्लोकाः
 २४. प्रतिमापीठप्रासादलक्षणविधिः - ४३३ श्लोकाः
 २५. प्रतिष्ठाविधिः - ३८५ श्लोकाः

उपलभ्यमानभागाधिक्यम्

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
३८	आचार्यऋत्विक्	आशौचविधिः	अडैयार् ग्रन्थालयः T.R.569 उत्सवसङ्ग्रहः
-	उत्सवप्रायश्चित्तम् (एतत् अस्याः संहितायाः विभागत्वेन स्यात्, द्रष्टव्यम्)	"	M.G.O.M.L.R. 2996 (प्रायश्चित्तपटलः) (प्रायश्चित्तपटलः)

९७. सारसमुच्चयः SĀRASAMUCCAYAḤ

अप्रकाशितः

(अथवा हारसमुच्चयः)

अस्यापि केचिद्विभागाः ग्रन्थालयेषु उपलभ्यन्ते । किन्तु, यत्र कुत्रापि संहितायां न निर्दिश्यते ।

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलब्धस्थानम्
२६	महोत्सवविधिः	२०४	अडैयार् ग्रन्थालयः, चेन्नै T.R. 569 उत्सवसङ्ग्रहः देवनागरिलिप्यां कागदपत्रे दृश्यते ।
-	जयन्ती निर्णयः	१० १/२	M.G.O.M.L.R. 3286 उत्सवसङ्ग्रहः तेलुगुलिप्यां कागदपत्रे दृश्यते ।
-	आशौचविधिः	-	M.G.O.M.L.R. 3286 उत्सवसङ्ग्रहः ।

समुच्चयः इत्यस्मिन् ग्रन्थे उपलभ्यमानविभागाः आगमान्तराद् स्वीकृताः इत्युच्यते । पूर्वोक्तविभागानां सङ्ग्रहग्रन्थेषु एतस्याः संहितायाः नाममन्तरेण सारसमुच्चयः इति यत्सूचितं तस्मिन् विषये द्रष्टव्यम् ।

९८. सुदर्शनसंहिता SUDARŚANASAMHITĀ

अप्रकाशिता

चेन्नै सर्वकारीये तालपत्रग्रन्थालये R-1303 इति सङ्ख्यायां आज्ञनेयस्य (हनुमतः) पूजाविधानमुद्दिश्य ग्रन्थः एकः उपलभ्यते । अयं ग्रन्थः ईश्वरपार्वतीसंवादत्वेन दृश्यते भगवतः सुदर्शनस्य उपदेश एव पार्वत्या अपि उपदिश्यते इति ईश्वरः प्रोक्तवान् ।

विषयपरिशीलनेन इयं संहिता पाञ्चरात्रस्थेति नैव प्रतिभाति । अर्थदृष्ट्या पाञ्चरात्रागमे न स्यादित्यपि निश्चीयते । पाञ्चरात्रागमसूच्यां यत्र कुत्रापि संहिता न संयुज्यते ।

अस्याः संहितायाः उपर्यपि प्रतयः M.G.O.M.L.R. 8148 इति सङ्ख्यायां प्रथमादारभ्य (१) अष्टाविंशति अध्यायस्य (२८) मध्यमपर्यन्तं R. ७९२५ इत्यस्य

सङ्ख्यायां प्रथमादारभ्य (१) अष्टमाध्यायाः (८) पर्यन्तं (सुदर्शन) सुदर्शनसंहितायाः आदृताः विभागाः इत्यपि उपलभ्यन्ते ।

१९. सुपर्णप्रश्नसंहिता SUPARNAPRASNASAMHITA अप्रकाशिता

चेन्नै सर्वकारीयहस्तप्रतिलिपि तालपत्रग्रन्थालये अस्याः संहितायाः महोत्सव-प्रायश्चित्तविधिः इत्यस्य षड्पञ्चाशदध्यायः त्रिपञ्चाशदधिक एकशतात्मक श्लोकैः साकं M.G.O.M.L.R. 2996 इति सङ्ख्यायां प्रायश्चित्तसङ्ग्रहाख्ये ग्रन्थे उपलभ्यते । उपलभ्यमानभागस्तु षड्पञ्चाशत् इति निर्दिष्टत्वात् संहितेयं न्यूनातिन्यूनं षड्पञ्चाशत् अध्यायात्मकैः साकं स्यादिति ऊह्यते । यत्र कुत्रापि सा नान्तर्गतो भवति ।

१००. हयग्रीवतन्त्रम् HAYAGRIVATANTRAM अप्रकाशितम्

आधारग्रन्थाः - अयं ग्रन्थस्तु अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृतः ।

१. पुरुषोत्तमसंहिता - ४३/१०६, २. मार्कण्डेयसंहिता - ७२/९१, ३. विष्णुतन्त्रम् - ५२/१५४, इत्यस्यैकस्य संहिताया दिव्यसंहिता इति व्यवहियते । अपि च वेदान्तदेशिकैरपि पाञ्चरात्ररक्षायां प्रमाणत्वेन स्वीकृतोऽयं ग्रन्थः ।

हयग्रीवतन्त्रस्य विभागः इति अडैयार् ग्रन्थालये 25- E 11 इति सङ्ख्यायां हयग्रीवमन्त्रविषयकबोधकत्वम् प्रथमः पटलः एकाशीतिः (८१) श्लोकात्मकैः साकं दृश्यन्ते ।

अस्य ग्रन्थस्य अध्यायान्ते वृत्तपाञ्चरात्रे हयग्रीवतन्त्रे अनुष्टुप्वृत्तौ प्रथमः पटलः - इति सूच्यते । अपि च बडोदा (बरोडा) प्राच्यविद्यासंस्थायां ११००६ इति सङ्ख्यायां ग्रन्थालिप्यां तालपत्रे विष्णवादिप्रतिष्ठा इति विभागस्तु उपलभ्यते ।

१०१. हयशीर्षसंहिता HAYASIRSHASAMHITA प्रकाशिता

प्रकाशकः - पण्डितः भुवन् मोहन् साङ्ख्यतीर्थः ।

प्रकाशन (स्थलं) स्थानं कालश्च - वरेन्द्रसंशोनाकेन्द्रः, राजषाहि, प्राच्यपाकिस्तान् प्रान्तः, १९५२ -५७ तमे वर्षे देवनागरीलिप्यां प्रकाशितः ।

एतद् संपूर्णतया बङ्गदेशस्य एसियाटिक् संस्थाद्वारा कालिकुमार्दत्तेन (शास्त्रिणा) प्रकाशयिष्यते । आङ्ग्लभाषया उपोद्घातेन साकं अकारादिटिप्पण्या साकमपि सन्नद्धो भविष्यति । श्लोकाः षड्सहस्राणि (षड्सहस्राणि ६०००) सन्ति ।

संहितेयं संहितान्तरेषु न गण्यते चेदपि अस्याः संहितायाः आदिकाण्डस्य द्वितीयाध्याये गण्यमानस्य पञ्चविंशति (२५) संहितासु एतस्याः अपि अन्तर्भावोऽस्ति ।

अग्निपुराणम्, महेश्वरतन्त्रम् इति ग्रन्थद्वयेऽपि अस्याः संहितायाः नामा न निर्दिष्टम् । किन्तु पाद्मसंहितायां वागीशः इति (२२/१०८) हयग्रीव इति पुरुषोत्तमे, (४३/१०६) मार्कण्डेये (७२-९१) विष्णुतन्त्रेऽपि सूच्यते । तस्मात् एषा संहिता वा अन्या (नास्ति) वा संशोधनीयोऽयं विषयः ।

वेदान्तदेशिकैः हयग्रीवसंहितः पाञ्चरात्ररक्षायां (अध्य.१) विभागस्यैकस्य प्रमाणत्वेन स्वीकृता । किन्तु, तस्याः संहितायाः अल्पपरिमाणत्वात् इयं संहिता आदृता वा हयग्रीवतन्त्राख्यग्रन्थान्तराद् स्वीकृता वा इति संशोधनं कृत्वैव द्रष्टव्यम् ।

पञ्चाशतशतमाने (१४७४) तमे वर्षे सञ्जातहलायुधस्य पुराणसर्वसङ्ग्रहे, षोडशशतमाने व्युत्पन्नरघुनन्दनस्य मठप्रतिष्ठातृत्वे, षोडशशतमाने जातस्य हरिभक्तविलासेऽपि दृश्यमानानि प्रमाणानि एतस्याः संहितायाः प्रमाणवचनं वा इति संशोधनीयम् ।

किन्तु वारन्त्रासंशोधनसंस्थायाः आदिकाण्डोपोद्घाते संपादकेन एतस्याः कालस्तावत् 800 AD शतमानत्वेन उत्तरदेशे रचिता इत्यपि वदति । अयमभिप्रायस्तु विचारणीयः । किमर्थमिति चेत् अस्याः संहितायाः रचनादृष्ट्या अतिप्राचीनत्वेन न भासते ।

अस्यां संहितायाम् आदिकाण्डः, सङ्कर्षणकाण्डः, लिङ्गकाण्डः, सौरकाण्डः इति काण्डचतुष्टयात्मकेन षड्सहस्र (६०००) श्लोकात्मकैः, चतुश्चत्वारिंशदधिक एकशतात्मकैः (१४४) प्रतिपाद्यन्ते ।

संहितेयं प्रप्रथमतया चतुर्मुखब्रह्मणः सकाशात् परमशिवेन पार्वत्या अपि श्रुता । तदनन्तरं भृगुमहर्षिणा, मार्कण्डेयेन सः विवादः कृतः ।

देवालयरचना, विग्रहलक्षणानि, प्रतिष्ठा इत्यादि सर्वविषयान्यपि सविस्तारतया वर्ण्यन्ते । अस्याः संहितायाः चतुर्विंशति (२४) अध्यायः व्यूहानां विवरणसन्दर्भः अत्र व्यूहचतुष्टयं विना (व्यूहचतुष्टयमन्तरेण) नव व्यूहाः इति सूच्यन्ते ।

अग्निपुराणेन साम्यसन्दर्भे एकोनचत्वारिंशत् (३९) एकचत्वारिंशत् (४१) विभागाः
अग्निपुराणे अनन्तरकाले संयोजिताः इति ऊह्यते । अस्याः संहितायाः अनेकाः प्रतयः
भारतदेशे बहुषु स्थलेषु उपलभ्यन्ते । तासां तुलनात्मकाध्ययनेन नूतनप्रकाशनम् आगम्यते
इति आकाङ्क्षा वर्तते ।

(पाञ्चरात्रसम्बद्धसंहिता अडैयार् ग्रन्थालये विद्यमानपरिच्छेदसप्तात्मकेन दृश्यमानायाः
मन्त्रशास्त्रस्य संहितातः अपि विभिन्ना । इत्युहनीयम्) ।

आदिकाण्डः

१. शास्त्रावतारः - २९ श्लोकाः
२. पाञ्चरात्रस्वरूपनिरूपणम् - १९ श्लोकाः
३. वर्जनीयाचार्यलक्षणम् - १७ श्लोकाः
४. आचार्यलक्षणम् - ११ श्लोकाः
५. भूतलक्षणम् - २७ १/२ श्लोकाः
६. भूतशुद्धिः - २२ १/२ श्लोकाः
७. शङ्कुलक्षणम् - ११ श्लोकाः
८. देवताविभागः - ३० श्लोकाः
९. बलिदानम् - २३ श्लोकाः
१०. अर्घ्यदानम् - २८ श्लोकाः
११. शिलाधिवासः - ३९ श्लोकाः
१२. पातालयागपटलः - ६२ श्लोकाः
१३. प्रासादलक्षणपटलः - ४१ श्लोकाः
१४. प्रासाददेवतासंस्थानपटलः - १६ श्लोकाः
१५. शिलालक्षणपटलः - ५१ श्लोकाः
१६. वनयागपटलः - ५० श्लोकाः
१७. दिक्शान्तिः - १४ श्लोकाः
१८. प्रतिमालक्षणम् - ५७ श्लोकाः
१९. पिण्डिकालक्षणम् - ७ श्लोकाः
२०. श्रीलक्षणपटलः - १६ श्लोकाः

२१. वैनतेयलक्षणम् - ६ श्लोकाः
२२. केशवादिप्रतिमालक्षणपटलः - २३ १/२ श्लोकाः
२३. दशावतारप्रतिमालक्षणम् - ३८ श्लोकाः
२४. नवव्यूहप्रतिमालक्षणम् - २२ १/२ श्लोकाः
२५. प्रतिमालक्षणम् - २५ श्लोकाः
२६. ग्रहप्रतिमालक्षणम् - ११ १/२ श्लोकाः
२७. मातृलक्षणम् - २१ १/२ श्लोकाः
२८. लोकेशप्रतिमालक्षणम् - १४ श्लोकाः
२९. रुद्रप्रतिमालक्षणम् - २८ श्लोकाः
३०. गौरीप्रतिमालक्षणम् - १२ श्लोकाः
३१. लिङ्गलक्षणम् - २२ १/२ श्लोकाः
३२. पिण्डिकालक्षणम् - १२ श्लोकाः
३३. कालपरीक्षालक्षणम् - २२ श्लोकाः
३४. दिक्पालपटलः (व्याख्यया साकम्) - ४२ श्लोकाः
३५. कलशाधिवासनम् - ४६ श्लोकाः
३६. स्नपनम् - ६६ १/२ श्लोकाः
३७. अधिवासः - ९२ श्लोकाः
३८. रत्नन्यासः - ६२ श्लोकाः
३९. प्रतिष्ठा - ७४ श्लोकाः
४०. अवभृथस्नानम् - २३ १/२ श्लोकाः
४१. बलिदानम् - २६ १/२ श्लोकाः
४२. द्वारप्रतिष्ठा - ३१ श्लोकाः
४३. हृत्प्रतिष्ठा - १६ १/२ श्लोकाः
४४. ध्वजप्रतिष्ठा - ६० १/२ श्लोकाः

सङ्कर्षणकाण्डः

१. श्रीस्थापनम् - ७६ श्लोकाः
२. विहगेन्द्रस्थापनम् - १४ श्लोकाः

३. चक्रप्रतिष्ठा - २८ श्लोकाः
४. विशेषविधिः - ८ श्लोकाः
५. चतुर्मुखस्थापनम् - ३७ श्लोकाः
६. नृसिंहप्रतिष्ठा - ५५ श्लोकाः
७. वराहस्थापनम् - ५५ श्लोकाः
८. पुरुषोत्तमस्थापनम् - ६४ श्लोकाः
९. वामनस्थापनम् - २१ श्लोकाः
१०. वैकुण्ठस्थापनम् - २० श्लोकाः
११. हयशीर्षप्रतिष्ठा - २२ श्लोकाः
१२. अनिरुद्धप्रतिष्ठा - १५ श्लोकाः
१३. जलशयनप्रतिष्ठा - २८ श्लोकाः
१४. दशावतारप्रतिष्ठा - २४ श्लोकाः
१५. अनन्तप्रतिष्ठा - ३६ श्लोकाः
१६. विश्वरूपप्रतिष्ठा - ५० श्लोकाः
१७. लिङ्गप्रतिष्ठा - २४ श्लोकाः
१८. रुद्रमूर्तिप्रतिष्ठा - २१ श्लोकाः
१९. अर्धनारीश्वरप्रतिष्ठा - १८ श्लोकाः
२०. हरिशङ्करप्रतिष्ठा - १७ श्लोकाः
२१. मन्त्रस्थापनम् - २२ श्लोकाः
२२. भैरवस्थापनम् - ३५ श्लोकाः
२३. आदित्यप्रतिष्ठा - ४० श्लोकाः
२४. गौरीस्थापनम् - २५ श्लोकाः
२५. गणपतिस्थापनम् - १८ श्लोकाः
२६. नवग्रहलोकपालस्थापनम् - ३८ श्लोकाः
२७. अचलप्रतिमाप्रतिष्ठा - ८५ श्लोकाः
२८. चललिङ्गप्रतिष्ठा - १०६ श्लोकाः
२९. लेकार्चाप्रतिष्ठा - ३७ श्लोकाः
३०. चित्रप्रतिष्ठापटलः - १६ श्लोकाः

३१. विद्याप्रतिष्ठा - ६५ श्लोकाः
३२. वापीकूपतडागप्रतिष्ठा - ११४ श्लोकाः
३३. सभाप्रतिष्ठा - ८४ श्लोकाः
३४. समुदायप्रतिष्ठा - ३९ श्लोकाः
३५. जीर्णोद्धारणविधिः - २६ श्लोकाः
३६. उत्सवपटलः - ७७ श्लोकाः
३७. यज्ञावभृथस्नानविधिः - ११४ श्लोकाः
३८. श्रीविवाहविधिः - १४६ श्लोकाः
३९. गौरीविवाहविधिः - १४८ श्लोकाः

लिङ्गकाण्डः

१. प्रतिमालक्षणम् - ५७ श्लोकाः
२. गौरीप्रतिमा - १४ श्लोकाः
३. काललक्षणम् - २४ श्लोकाः
४. यज्ञारम्भः - ४२ श्लोकाः
५. कलशाधिवासः - २५ श्लोकाः
६. आचारशुद्धिः - २८ श्लोकाः
७. लक्षणोद्धारः - ३१ श्लोकाः
८. स्नानविधिः - ३७ श्लोकाः
९. पिण्डिकास्थापनम् - ७ श्लोकाः
१०. अधिवासः - ९५ श्लोकाः
११. ब्रह्मस्थापनम् - ४२ श्लोकाः
१२. लिङ्गप्रतिष्ठा - १०३ श्लोकाः
१३. चण्डयागः - ३८ श्लोकाः
१४. बलिदानविधिः - २३ श्लोकाः
१५. वृषलक्षणम् - १६ श्लोकाः
१६. वृषभप्रतिष्ठा - ७ श्लोकाः

१७. जीर्णोद्धारणविधिः - १९ श्लोकाः
 १८. द्वारप्रतिष्ठा - १४ श्लोकाः
 १९. हृदयप्रतिष्ठा - २७ (२९) श्लोकाः
 २०. ध्वजारोहणविधिः - ३५ श्लोकाः

सौरकाण्डः

१. वास्तुपुरुषनिर्णयः - १८ श्लोकाः
 २. भूतलक्षणम् - ९४ श्लोकाः
 ३. शङ्कुलक्षणम् - १० श्लोकाः
 ४. अर्घ्यदानम् - ५१ श्लोकाः
 ५. वास्तुपुरुषविधिः - १० श्लोकाः
 ६. वंशादिलक्षणम् - २० श्लोकाः
 ७. प्रासादलक्षणम् - ५० श्लोकाः
 ८. शल्योद्धारः - १८ श्लोकाः
 ९. अधिवासः - ४८ श्लोकाः
 १०. पादप्रतिष्ठा - ९ श्लोकाः
 ११. पीठलक्षणम् - ९ श्लोकाः
 १२. पिण्डिकालक्षणम् - १४ श्लोकाः
 १३. पिण्डिकालक्षणम् - १३ श्लोकाः
 १४. प्रासादप्रतिष्ठा - ११७ श्लोकाः
 १५. विमानप्रतिष्ठा - ६० श्लोकाः
 १६. प्रासादलक्षणम् - ५५ श्लोकाः
 १७. प्रासादलक्षणम् - ४८ श्लोकाः
 १८. प्रासादलक्षणम् - ३५ श्लोकाः
 १९. प्रासादलक्षणम् - २० श्लोकाः
 २०. द्वारलक्षणम् - ४० श्लोकाः
 २१. वनयागः - ४७ श्लोकाः
 २२. प्रतिमारम्भः - २८ श्लोकाः

२३. प्रतिमालक्षणम् - ६२ श्लोकाः
 २४. प्रतिमालक्षणम् - २७ श्लोकाः
 २५. गर्भलक्षणविधिः - ५६ श्लोकाः
 २६. प्रतिमायागुणदोषः - ३५ श्लोकाः
 २७. आदित्यप्रतिमा - २२ श्लोकाः
 २८. सोमप्रतिमा - ४३ श्लोकाः
 २९. मण्डललक्षणम् - १७१ श्लोकाः
 ३०. अग्निकार्यविधिः - २५ श्लोकाः
 ३१. स्थापनविधिः - ७७ श्लोकाः
 ३२. अधिवासः - ५० श्लोकाः
 ३३. भानुप्रतिष्ठा - १२१ श्लोकाः
 ३४. चातुर्थिकविधिः - २६ श्लोकाः
 ३५. बलिदानविधिः - १६ श्लोकाः
 ३६. यात्रादिवासः - ३६ श्लोकाः
 ३७. स्नपनोत्सवः - ८४ श्लोकाः
 ३८. प्रतिष्ठा - १४ श्लोकाः
 ३९. द्वारप्रतिष्ठा - २४ श्लोकाः
 ४०. हृत्प्रतिष्ठा - ४० श्लोकाः
 ४१. ध्वजारोहणविधिः - ४४ श्लोकाः
 ४२. पवित्रारोहणम् - ३९ श्लोकाः
 ४३. अभिषेकविधिः - ३१ श्लोकाः

१०२. हिरण्यगर्भसंहिता HIRANYAGARBHA SAMHITĀ

अप्रकाशिता

आधारग्रन्थाः - संहितेयम् अधो निर्दिष्टागमग्रन्थैः प्रमाणत्वेन अङ्गीकृता ।

१. कपिञ्जलसंहिता - ९/१००, २. पाद्मसंहिता - ७५/१०८, ३. पुरुषोत्तमसंहिता - ७६/१०६, ४. भरद्वाजसंहिता - ११/१०३, ५. विश्वामित्रसंहिता - ४२/१०८, ६. विष्णुतन्त्रम् - ७३/१५४

उपलभ्यमानविभागविवरणम्

अध्य.सं.	अध्य.नाम	श्लोकाः	उपलभ्यमानस्थानम्
१२	मार्गशीर्षोत्सवः	३ १/२	श्रीवैकुण्ठम् पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार्
२२	उडुपोत्सवविधानम्	२६ १/२	मैसूरु G.R. जोस्यर् उत्सवसङ्ग्रहः
-	भक्तबिम्बप्रतिष्ठाविधिः	४३	श्रीवैकुण्ठम् श्रीपेरिय तिरुवडि अय्यङ्गार्
२९	बृन्दावनप्रतिष्ठा	६	K.S.V.
-	तन्त्रसङ्करः	७२	श्रीवैकुण्ठम् पेरियतिरुवडि अय्यङ्गार्
-		१०१	H.D. स्मिन् प्रायश्चित्त- सङ्ग्रहः K.S.V.

चेन्नै सर्वकारीयतालपत्र ग्रन्थालये R.2614 सङ्ख्यायां विद्यमानायां हिरण्यगर्भ-
संहितायां, रामपूजा, रामगायत्री, मन्त्रसिद्धिः, तद्वारा इष्टकाम्यादीनां सिद्धिः इत्यादयः
विषयाः प्रतिपाद्यन्ते । अत्र पाञ्चरात्रागमेषु प्रतिपाद्यमानदीक्षातः पृथक् इयं राममन्त्रस्य
दीक्षा । अध्यायानामन्ते विद्यमानसूचनापरिशीलनेन पाञ्चरात्रसम्बद्धोऽयं ग्रन्थः इति
वक्तुं न शक्यते अत एव ग्रन्थोऽयं पाञ्चरात्रगणनार्हः नास्ति । अगस्त्यसंहिता द्वितीयाऽपि
एतत्सदृशोऽयं इति तोलनं करणीयम् (तुलनात्मकमध्ययनं)

पाञ्चरात्रागमसम्बद्धहिरण्यगर्भसंहितायाः अनुपलब्धभागानां प्रापणार्थं विद्वद्भिः
प्रयत्नः करणीयः ।

